

Sekretariat Skupštine SFRJ
dokumenta:ija

30 / 328

СКУПШТИНА СФРЈ
SKUPŠTINA SFRJ
СОБРАНИЕ НА СФРЈ

SKUPŠČINA SFRJ
KUVENDI I RSFJ
A JSZSZK KÉPVISELŐHÁZA

САВЕЗНО ВИЈЕЋЕ
SAVEZNO VIJEĆE
СОЈУЗЕН СОБОР
ZVEZNI ZBOR
САВЕЗНО ВЕЋЕ
DHOMA FEDERATIVE
SZÖVETSÉGI TANÁCS

7. СЈЕДНИЦА
7. SJEDNICA
7. СЕДНИЦА
7. SEJA
SEANCA E 7
7. ÜLÉS

3. ДЕЦЕМБРА 1982.
3. DECEMBRA 1982.
3. PROSINCA 1982.
3 ДЕКЕМВРИ 1982
3 DHJETOR 1982
1982. DECEMBER 3.

СТЕНОГРАФСКЕ
БИЉЕШКЕ

STENOGRAFSKE
BILJEŠKE

СТЕНОГРАФСКИ
БЕЛЕШКИ

STENOGRAFSKI
ZAPISKI

СТЕНОГРАФСКЕ
БЕЛЕШКЕ

SHËNIMET
STENOGRAFIKE

GYORSÍRÓI
JEGYZETEK

UREĐIVAČKI ODBOR:

Dragutin Harmadi, predsednik

Janez Čamernik

Aslan Fazlija

Sašo Ivanovski

Milan Lukić

dr Branislav Ostojić

Jože Pacek

Đorđe Radojev

Bojan Selić

dr Miladin Stevanović

Mira Šestanović

Vukosava Vučković

Metodi Zvrčinov

Izdaje: Služba za informativno-dokumentalističke poslove Skupštine SFRJ

Glavni i odgovorni urednik Bojan Selić, urednik Branislav Ilić

Beograd, Trg Marska i Engelsa 13 – Tel. 339–651

Štampa: TANJUG – OOUR Grafička delatnost, Beograd, Obilićev venac 2

SEDMA SEDNICA SAVEZNOG VEĆA
(održana 3. decembra 1982. godine, početak u 9 časova i 14 minuta)

PRESEDAVA

PRESEDNİK SAVEZNOG VEĆA DR ANTON VRATUŠA

PRESEDNİK DR ANTON VRATUŠA (SR Slovenija):

Drugarice i drugovi delegati, otvaram 7. sednicu Saveznog veća Skupštine SFRJ.

Delegati Janez Lukač, Vasilije Radić, Vladimir Boljevac, Ivan Lejo, Žarko Čikara, Alojzija Planinšek, Velimir Radivojević, Momčilo Trajković, Ali Muhadžiri, Zvonko Špoljar, Vančo Nikolvski i Raif Dizdarević obavestili su me da su sprečeni da prisustvuju ovoj sednici Veća.

Konstatujem da postoji kvorum potreban za rad Veća.

Zapisnik 6. sednice Veća biće vam dostavljen naknadno, kao što je objavljeno u aktu o sazivu ove sednice.

Da li Veće prihvata ovaj predlog? (*Prihvata*)

Predlog dnevnog reda dostavljen vam je u aktu o sazivu. U međuvremenu su stigla dva predloga za dopunu dnevnog reda.

Mandatno-imunitetna komisija predlaže da se naš današnji dnevni red dopuni tačkom – Verifikacija mandata delegata izabranog u Savezno veće Skupštine SFRJ na dopunskom izboru u SR Makedoniji.

Da li Veće prihvata ovaj predlog za dopunu dnevnog reda? (*Prihvata*)

Komisija Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja predložila je da se u dnevni red naše današnje sednice unese njen predlog za razrešenje i imenovanje zamenika generalnog direktora Službe društvenog knjigovodstva Jugoslavije.

Da li Veće prihvata ovaj predlog za dopunu dnevnog reda? (*Prihvata*)

Drugarice i drugovi, predlažem da na današnjoj sednici ne razmatramo predlog zaključaka povodom razmatranja Analize o funkcionisanju je-

dinstvenog jugoslovenskog tržišta. Naime, rasprava u radnim telima Veća, kao i na sednici Veća 16. novembra, ukazala je na veliku složenost ove problematike i na potrebu da se ona razmotri što svestranije i celovitije, kako bi i zaključci koje će usvojiti Veće postigli odgovarajući efekt u društvenom životu naše zemlje.

Rasprava koja se u toku ovog meseca bude vodila u Skupštini SFRJ u vezi s Nacrtom rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. godine u 1983. godini biće dobra prilika da se koncept zaključaka dalje dogradi i obogati ovim saznanjima. Isto tako, imaćemo i drugih, pratećih dokumenata, koje će podneti Savezno izvršno veće, što će takođe moći da se uzme u obzir prilikom konačnog formulisanja zaključaka.

To su razlozi zbog kojih predlažem da predlog zaključaka ne razmatramo danas, već na sednici Veća koja se planira krejem decembra.

Da li Veće prihvata ovaj predlog? (*Prihvata*)

Da li se ko javlja za reč u vezi s predloženim dnevnim redom? (*Niko*)

Pošto se niko ne javlja za reč, konstatujem da je Veće usvojilo sledeći dnevni red:

1. Verifikacija mandata delegata izabranog u Savezno veće Skupštine SFRJ na dopunskom izboru u Socijalističkoj Republici Makedoniji;

2. Nacrt rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. godine u 1983. godini – radi davanja mišljenja Veću republika i pokrajina;

3. Analiza o zapošljavanju mladih, s posebnim akcentom na zapošljavanje pripravnika, i

4. Predlog za razrešenje i imenovanje zamenika generalnog direktora Službe društvenog knji-

govodstva Jugoslavije.

Prelazimo na postupak postavljanja delegatskih pitanja i traženja obaveštenja.

Dozvolite da vas obavestim o sledećem.

Na sednici Veća 17. novembra usvojili smo predlog delegata Rada Roteru da Savezno izvršno veće pripremi i dostavi Skupštini SFRJ informaciju o finansiranju otkupa pšenice i kukuruza ovogodišnjeg roda. Savezno izvršno veće je pripremiло takvu informaciju, koja je već dostavljena drugu Roteru, a biće dostavljena i svim delegatima u Saveznom veću. Informacija će biti uvrštena u dnevni red naše naredne sednice.

U vezi s delegatskim pitanjima postavljenim na sednici Veća 16. i 17. novembra, obaveštavam da je Savezno izvršno veće pripremiло pisane odgovore na pitanja delegata Rada Roteru, Jolande Slokar, Marjana Rožiča, Mustafe Šabića, Steve Stanivukovića i Štefice Bahtijarević.

S obzirom na karakter podataka koji se iznose u odgovoru na delegatsko pitanje druga Rožiča, sa sadržinom odgovora možete se upoznati u prostorijama za delegacije i delegate u Skupštini SFRJ.

Ostali odgovori biće objavljeni u Informativnom biltenu Skupštine SFRJ.

Delegat drugarica Tatjana Holjevac-Koren u pisanoj formi je postavila pitanje predsedniku Saveznog komiteta za saobraćaj i veze. Pitanje se odnosilo na neke aspekte delovanja sistema veza i njihove zaštite u funkciji opštenarodne odbrane.

Predsednik Saveznog komiteta za saobraćaj i veze dao je pisani odgovor, koji je dostavljen drugarici Holjevac-Koren, a biće vam stavljen na raspolaganje radi upoznavanja u prostorijama za delegacije i delegate u Skupštini SFRJ.

Povodom delegatskih pitanja druga Batrića Jovanovića — bilo ih je nekoliko — Savezno izvršno veće je zaključilo da, saglasno članu 331. Poslovnika Saveznog veća, zatraži od Saveznog izvršnog veća da produži rok za davanje odgovora za narednu sednicu Veća. Razlog za odlaganje je činjenica da su pitanja druga Jovanovića kompleksna i da zahtevaju pribavljanje niza podataka.

Da li Veće prihvata ovaj predlog Saveznog izvršnog veća? (*Prihvata*)

Predlažem, u smislu člana 150. Poslovnika Saveznog veća da delegati koji su dobili pisane

odgovore Saveznog izvršnog veća na pitanja postavljena na sednici 16. novembra, sada postavite dopunska pitanja, ako to žele.

Ima reč delegat Rado Roter.

RADO ROTER (*SR Slovenija*):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, dogovorom na moje pitanje u vezi sa zahtevom, odnosno zakupom računara nisam zadovoljan, i to zbog toga što nisam dobio odgovor na pitanje — na kakvoj pravnoj osnovi se zasniva zaključak, odnosno odluka Saveznog izvršnog veća o retroaktivnom delovanju ove mere, koju je SIV doneo u avgustu ove godine. To je jedno.

Drugo, nisam zadovoljan odgovorom i zbog toga što se u informaciji o uvozu elektronskih računara na veoma olak, prosečan način govori o mogućnostima domaće proizvodnje, bez konkretnih podataka o stvarnim mogućnostima domaće proizvodnje za proizvodnju Hardvera i Softvera računara.

Molim da mi se dostavi informacija o konkretnim mogućnostima proizvodnje Hardvera i Softvera i u toj informaciji da se tačno kaže kakva je konkretna proporcija između domaćih i uvezanih materijala u tim „Hardver”, odnosno „Softver” računarima.

To su ta dva dopunska pitanja.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li drugarica Slokar želi da postavi dopunsko pitanje? (*Ne želi*)

Smatramo to kao zajedničko pitanje, kao što je bilo i ranije.

Da li delegat Marjan Rožič želi da postavi dopunsko pitanje?

Reč ima delegat Marjan Rožič.

MARJAN ROŽIČ (*SR Slovenija*):

Zahvaljujem Saveznom izvršnom veću na odgovoru koji je dat. Očekivao sam da će odgovor biti konkretniji, da će biti nešto konkretnije reče-

no o tome zašto su efekti koje smo očekivali od zajmova koje smo koristili i koje koristimo, tako mali. Dakle, odgovor je suviše načelan. Inače, pretpostavljam da su podaci tačni.

Drugo, ne mogu sam sebi objasniti zašto je odgovor na ovo pitanje državna tajna. Naime, kod nas se javno govori i piše o većoj sumi naših dugova prema inostranstvu nego što je to rečeno u podacima sadržanim u odgovorima SIV-a. U podacima se govori o tome — što ćete vi, delegati, inače moći da vidite — da 30. IX o. g. inostranstvu dugujemo 18 milijardi i 863 miliona dolara. Zar ne bi bilo bolje da se u javnosti znaju tačni podaci, da bismo, na osnovu tačnih podataka o tome kolika je ukupna zaduženost, ko su nosioci obaveza i kako ih ispunjavati — mogli ostvarivati našu politiku stabilizacije, jer bi javnost znala o tačnom stanju obaveza i o odgovornosti za njihovo izvršavanje. Lično sam ubeđen da bi to bilo bolje.

U vezi s tim, imam tri predloga za naše Veće:

Prvo, predložio bih da se u nadležnom Odboru našeg Veća (mislim da je to Odbor za društveno-ekonomske odnose) redovno, po mogućnosti jednom mesečno ili dvomesečno, na osnovu tačnih podataka, razmatra stanje naše zaduženosti i otplate po nosiocima. Sličnu praksu je uveo i nadležni Odbor Veća republika i pokrajina. Mislim da bi bilo dobro da ta praksa postoji i u našem Veću i da na taj način, mi, delegati u Skupštini, ovu problematiku redovno pratimo i preduzimamo nužne mere. Da Odbor, po potrebi, obaveštava Veće o problemima, odnosno o rokovima zaduživanja i ispunjavanja obaveza.

Drugo, predlažem da analize koje dobijamo o ostvarivanju ekonomske politike i koje redovno razmatramo u Veću prikažu redovno, celovitije i temeljitije, stanje naše zaduženosti i otplate, tako da bismo uvek, kad razmatramo ostvarivanje politike stabilizacije, videli taj najznačajniji deo naših obaveza.

Treće, da se naše Veće javi kao zainteresovano prilikom razmatranja izmena i dopuna Zakona o deviznom poslovanju, kako bismo mogli tada da učestvujemo sa svojim predlozima i inicijativama prilikom utvrđivanja onog dela Zakona u kome će se opredeliti kriteriji, politika, pravci i mogućnosti našeg zaduživanja u inostranstvu.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Predlažem da sugestije koje je drug Rožič dao povodom odgovora na svoje pitanje, rezervišemo i uzmemo u obzir kad bude diskusija o narednoj tački dnevnog reda.

Da li delegat Mustafa Šabić želi da postavi dopunsko pitanje?

MUSTAFA ŠABIĆ (*SR Bosna i Hercegovina*):

Ne, ne želim da postavim dopunjeno pitanje.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li delegat Stevo Stanivuković želi da postavi dopunsko pitanje?

STEVO STANIVUKOVIĆ (*SR Hrvatska*):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi, odgovorom ne bih mogao biti zadovoljan zbog podataka kojima raspolazem, a koji su dobijeni u asocijacijama udruženog rada. Ovdje se govori da s njima kontaktirano i da je dobijena saglasnost o cijenama poljoprivrednih proizvoda za iduću godinu. Navodi se da je sada otkupna cijena tovne junadi 14.000 starih dinara po kilogramu, a cijena za iduću godinu predviđa se — 8.640 dinara, da su tovnje svinje sada, u otkupu, 10 hiljada i više po kilogramu, a predviđa se 7.680 starih dinara.

Dalje, kao podatak ističem da u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, zahvaljujući upravo tim disparitetima, nema prave osnove za dohodovne odnose ratarstvo — stočarstvo. U Republici koja je najrazvijenija u govedarstvu, pad krava u posljednje četiri godine je za 45 hiljada. Da bismo povratili taj broj, za društveni sektor trebalo bi oko 3.000 starih milijardi.

Gubici u mesnoj industriji ove godine su oko 400 milijardi starih dinara, jer je gubitak na svježem mesu oko 6.000 dinara kod svinjetine i 10 hiljada kod junećeg mesa.

S druge strane, u odgovoru na potpitanje, govori se da kada se stabilizuju uslovi privređivanja,

eventualno tada će se razmotriti liberalizacija cijena. Mislim da je to suprotno zauzetim stavovima u Dugoročnom programu razvoja agroindustrije na bazi Polaznih osnova, gdje se govori da će se prilikom prijelaza iz 1983. u 1984. preći na liberalizaciju cijena, pod čime ja podrazumijevam dohodovno dogovaranje u reciklusu i dogovoru s organiziranim potrošačima, a ne prepuštanje cijena izvjesnoj stihiji.

Postavljam dopunsko pitanje:

Da li SIV raspolaže uvidom u sadašnje stanje na tržištu stočarskih proizvoda, položaj mesne industrije i kretanje u stočarskoj proizvodnji i čime se onda rukovodi kada tvrdi da ćemo ovaj rast poljoprivredne proizvodnje – a stočarstvo ima dominantnu ulogu u poljoprivrednoj proizvodnji i u izvozu – postići ako ostajemo na ovim stavovima?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li drugarica Bahtijarević želi da postavi dopunsko pitanje?

ŠTEFICA BAHTIJAREVIĆ (SR Hrvatska):

Ja sam dobila materijal, ali ga nisam uspjela pročitati za ovu sjednicu i na sljedećoj sjednici ću postaviti pitanje.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li drugarica Tatjana Holjevac–Koren želi postaviti dopunsko pitanje? (Ne želi)

Molim predstavnike Saveznog izvršnog veća da odgovore na ova dopunska pitanja delegata pripreme za kraj sednice Veća.

Da li ko od delegata želi da postavi delegatsko pitanje Saveznom izvršnom veću ili funkcionerima koji rukovode savezним organima uprave ili savezним organizacijama ili da traži obaveštenje?

Reč ima delegat Vjekoslav Vidjak.

VJEKOSLAV VIDJAK (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi, dozvolite da postavim dva pitanja:

Unska željeznička pruga Knin–Sunja je od vitalnog interesa za dalmatinsku privredu, koja je znatnim dijelom izvezno orijentirana. Osim privrede, ovoj pruži gravitiraju i o njoj ovisi i poslovanje srednjedalmatinskih luka Zadar, Šibenik i Split. Međutim, posljednjih desetak godina privreda i luke ovog područja došle su u nezavidan položaj zbog postojeće tarifne politike na dijelu pruge od Knina do Bosanskog Novog u dužini od 178 km, a koji dio se nalazi u sastavu ŽTP Sarajevo.

Naime, sadašnjim tarifnim sistemom, koji je na snazi od 1970. godine, ukinut je paritetni sistem obračuna za uvezno-izveznu robu od jugoslavenskih luka do Vrpolja i uveden je sistem obračuna na bazi troškova pruga. Stručne analize ukazuju da su stvarni troškovi unske pruge niži od tarifa koje se na njoj naplaćuju. Ovaj problem ima još i šire razmjere, jer su luke Kardeljevo i Kopar 1970. godine dobile od Zajednice jugoslavenskih željeznica paritetno tarifno odstojanje Rijeka–Vrpolje – 443 km, koje nije dato dalmatinskim lukama. To, na primjer, znači da stvarno odstojanje Kardeljevo–Vrpolje od 500 km, tim rješenjem je smanjeno na 433 km, a Splitu ostaje obračun tarife na stvarni 497 km. Dakle, Split je od Vrpolja udaljeniji za 54 km, a stvarno je bliži 3 km od Vrpolja u odnosu na Kardeljevo.

Ovakvim odnosom i tarifnom politikom povećavaju se troškovi prijevoza robe iz dalmatinskih luka i te luke ne mogu biti ravnopravne u pružanju usluga prijevoza s ostalim jugoslavenskim lukama, koje možda i zbog toga grade paralelne luke kapacitete, a ovi u dalmatinskim lukama stoje neiskorišteni.

Također, i dalmatinska privreda zbog ovoga ima znatne materijalne gubitke, jer su troškovi prijevoza preveliki. To je dovodi u podređeni položaj. U okvirima politike preorijentacije na željeznički prijevoz, nužno je poduzeti energičnije mjere da se konačno riješi problem diskriminatorskih tarifa i na unskoj pruži. Kroz proteklih desetak godina bilo je nekoliko pokušaja da se ovaj problem riješi, ali su svi ostali bez uspjeha.

Zbog svega navedeno, postavljam sljedeće pitanje:

Zbog čega je uspostavljen ovakav nepovoljan tarifni odnos na unskoj pruži; zbog čega on tako dugo traje i što će nadležni učiniti i u

kojem roku radi otklanjanja ove očite neravnopravnosti u položaju srednjedalmatinskih luka u željezničkom prometu?

Drugo, proizvodnja povrća u staklenicima je značajna i igra veliku ulogu u snabdjevanju povrćem, naročito velikih potrošačkih centara, i to u vrijeme kada se na otvorenom povrće ne proizvodi. Staklenička proizvodnja povrća je smanjila, odnosno sasvim ukinula uvoz tog povrća, naročito iz susjednih zemalja, a postoje mogućnosti znatnog izvoza. Također, plasman povrća iz staklenika, osim boljeg snabdjevanja, je i regulator tržišnih cijena povrća i, u krajnjoj liniji, utječe na smanjenje troškova života. Nedostatak mazuta ili drugih goriva i smanjeno zagrijavanje staklenika dovodi do znatnog smanjenja proizvodnje, a može doći i do ekstremne situacije da u slučaju potpune nestašice goriva i niskih vanjskih temperatura, koje se mogu očekivati, dođe do potpunog smrzavanja kultura; u tom slučaju nastaju štete koje su nenadoknadive.

Zato postavljam pitanje:

Da li staklenička proizvodnja povrća može imati odgovarajući bolji tretman u Odluci o štednji goriva, koju je donio SIV, s obzirom na njen značaj i tehnologiju?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Tatjana Holjevac—Koren.

TATJANA HOLJEVAC—KOREN (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugovi i drugarice delegati, željela bih postaviti dva pitanja. Jedno se odnosi na sistem veza.

Pitanje je sljedeće:

1. Koliko sistema veza u Jugoslaviji imamo? Kolika je procjena mogućnosti njihovog međusobnog povezivanja i kakva je procjena u vezi s rezervnim materijalom, jer se ti sistemi veza uglavnom uvoze?

2. Zašto u radnom materijalu Program rada Vijeća za sljedeću godinu nije predviđena procedura izmjena i dopuna Zakona o sistemima veza i koji je razlog da se njegovo donošenje ne predviđa u idućoj godini?

Odgovore molim na idućoj sjednici.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Danil Juhas.

ДАНИЛ ЈУХАС /САП Војбогуна/:

Желео бих да поставим два питања друговима из Савезног извршног већа. Питања се односе, пре свега, на заједничку потрошњу и, друго, на одлуку о одређивању највишег нивоа цена за све производе и услуге.

Наиме, у средствима јавног информисања дат је податак да нам је заједничка потрошња расла за протеклих десет месеци 28 посто, што је знатно више изнад планираног у Резолуцији.

Молим Савезно извршно веће да ми се одговори да ли је тај податак тачан. Ако је тачан, шта је с интервентним Законом, који смо усвојили половином године, о ограничењу заједничке потрошње; да ли је он поштован или не, и шта је узрок толиког прекорачења?

Друго питање се односи на Одлуку о одређивању највишег нивоа цена за све производе и услуге. Знамо да су цене производа и услуга знатно порасле за првих шест месеци. Та Одлука је имала за циљ смирење раста цена, али, према подацима из средстава јавног информисања, то није изгледа постигнуто. Према томе, цене су у овом периоду ограничења почеле да расту знатно више.

Према томе, интересује ме да ли је тај податак тачан и како га можемо тумачити, односно да ли се то своди на исто — да смо врло ажурни у доношењу прописа, а исто тако још ажурнији да налазимо решења и могућности да их не поштујемо.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Štefica Bahtijarević.

ŠTEFICA BAHTIJAREVIĆ (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, na prošloj sjednici postavila sam pitanje koje se odnosilo na moral. Međutim, po svemu sudeći,

ispalo je da to nije u nadležnosti SIV-a, pa bih zato danas nešto precizirala moje pitanje i obratila ga.

Moralna svijest predstavlja veoma važnu pokretačku snagu čovjeka, a rezultat je procesa socijalizacije. Svako društvo ima određene standarde o tome šta je pravo i pravilno, dobro i pravedno, a šta nije. Svako društvo postavlja zahtjeve i propise o tome što članovi društva treba, a što ne smiju činiti; donosi i mijenja zakonske propise, utvrđuje ciljeve odgoja, obrazovanja itd, postavlja principe djelovanja. Iz ovog razloga, kao i zbog toga što moralne vrijednosti, da bi uopće postojale, moraju biti potkrepljivane. Ako dopustite, ja bih pitanje ponovila. Nisam pitala samo šta je socijalistički moral, nego sam i dodala — imamo li na to pitanje, osim nekih teorijskih postavki, prave odgovore i organizirano postupanje u društvenoj praksi izgradnje socijalizma?

Slijedeće: jesmo li, osim administrativnih mjera kontrole, kaznene politike i slično, osim idejne afirmacije poželjnih vrijednosti i orijentacija ljudi, osigurali i druge pretpostavke za razvoj socijalističkog morala, koje i kako ih ostvarujemo?

Suočavajući se s ovom temom i ovim pitanjima, pitam se — zar i našom aktivnošću, dakle, aktivnošću SIV-a i organa državne uprave, ne bi trebalo da usmjeravamo integraciju interesa i da osiguramo socijalističku perspektivu socijalističkih vrijednosti, ne bi li trebalo da uz ekonomskog čovjeka, zainteresiranog za materijalna dobra, ostvarujemo sklad između etike i ekonomike, ostvarujemo viziju humanističkog ideala, dakle, našim zakonima i propisima i drugom aktivnošću koju u ovoj Skupštini, na prijedlog SIV-a i organa uprave ostvarujemo? Pitanje se koncentrira ovako — da li se i kako ostvaruje cilj socijalizacije neophodan za funkcioniranje baš ovakvog demokratskog socijalističkog samoupravnog društvenog sistema kakvog želimo ostvariti, dakle, koliko se ostvaruje društveno odgovorna, moralna, autonomna ličnost vođena vlastitom savješću, kako se ostvaruje društvena ličnost?

Naime, zaokupljeni stopama rasta, jačanjem samoupravljanja, bržeg materijalnog razvoja zemlje itd. potisnuli smo u drugi plan etičko i moralno pitanje. Investicijsko-potrošačka euforija potisnula

je iz vidokruga djelovanja revolucionarne vrijednosti. Humanistički naboj samoupravljanja pomalo je zaboravljen, a ekonomski rast nije bio u funkciji ostvarivanja socijalističkih samoupravnih sistema vrijednosti.

Poznato je i često se javno iznosi da u našem društvu još uvijek dominira građanski ili malograđanski moral, a da je socijalistički u krizi. Bojim se da konstatacija nije točna. Ja bih se prije složila s tvrdnjom da je socijalistički tek u povelju, da ga više priželjkujemo nego što je stvarnost. Zato o njegovoj krizi i ne možemo govoriti, ali možemo govoriti, i moramo, o tome kakav bi on u poželjnoj viziji trebalo da izgleda; mi ga moramo definirati zbog toga da možemo provoditi odgovarajuću politiku, pa i kaznenu, u ovom društvu, ali moramo i u praksi i društveno-politički favorizovati, te zakonodavnim mjerama poticati njegov razvoj.

Ne treba ni isticati razloge — naš model društva počiva prvenstveno na etičkim i humanim prednostima i pretpostavkama samoupravljanja.

Iako sam svjesna da država, dakle ni Sekretarijat unutrašnjih poslova, ni Služba društvenog knjigovodstva, ni pravosuđe i slične institucije, ne mogu riješiti problem morala, ipak mislim da odgovoran rad i tih organa može pomoći sistematskom otkrivanju svih zloupotreba. Država može, a to sada i očekujemo, pod lupu staviti i svoje zakonske projekte i projekte razvoja zemlje i analizirati da i dovoljno podstiče one vrijednosne pokretačke snage društva i pojedinaca koje su primjerene socijalističkom društvu — na primjer, humanost, odgovornost, altruizam, kvalitete života itd., a ne materijalne vrijednosti i ne prestiž kao mjerilo uspjeha, ne egoizam, konkurencija, ravnodušnost prema društvenoj imovini, njeno prisvajanje, malverzacije itd.

Morali bismo se upitati kakav model ponašanja dajemo, ili kakav model zakonskim mjerama omogućujemo: da li svi da imaju sve, a ne racionalno ponašati se; potrošnja a ne kvalitet života; raditi manje a imati više, a ne raditi kreativno, društveno korisno i produktivno; autoritet i hijerarhijski odnosi a ne ravnopravnost; raskorak riječi i djela; socijalne nejednakosti itd.

Možda najviše čime se treba pozabaviti

jeste sve češće razilaženje posebnih od širih društvenih interesa, na osnovu čega dolazi do partikularizma na račun pravih socijalističkih ciljeva, odnosno do „korisnih malverzacija” i špekulacija, zbog dominirajućeg grupnosvojinskog modela vrijednosti i ponašanja: moje, a to znači moje osobno i privatno, moje radno mjesto, moja radna organizacija, moja općina, moja regija, moja nacija, moja republika.

I drugo s čime se treba pozabaviti jeste izgradnja mehanizma odgovornosti koji bi odgovarao samoupravnom tipu organizacije društva i kolektivnom rukovođenju.

Pitanja u vezi s mnogim aspektima koje sam ovdje navela zadiru u nadležnost SIV-a, a ja sam ovdje pomenula samo neka. Dodala bih i ovo: trebalo bi donositi takve zakone, takve mjere i planove da je postupanje moguće samo u okviru njih, a ne tražiti rupe u njima, što je često jedini način da proizvodnja ne stane ili da se ne odvija neka djelatnost. Time direktno utječemo na dvostruku ličnost i na razvoj nemoralnog ponašanja.

Zato, zadržavam moja pitanja i dopunjujem ih:

Šta Savezno izvršno vijeće i organi državne uprave mogu i kane u društvu — organizirano, ne prepuštajući stihiji — napraviti u stvaranju onih društvenih uvjeta koji ne bi vodili moralnoj krizi, već bi nas mobilizirali na društvenom razvoju socijalističkih moralnih vrijednosti.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Boro Petkovski.

БОРО ПЕТКОВСКИ /CP Македонија/:

Имајући у виду члан 86. Устава СФРЈ, у коме се, између осталог, каже да свако земљиште, шума, вода и водоток, море и морска обала, рудно благо и друга природна богатства морају рационално и у општем интересу искоришћавати, упућујем следеће питање Савезном извршном већу:

Зашто се већ десетину година обуставља свака изградње хидроелектрана на реци Дрини, једном од наших највећих водних потенцијала? У чему су проблеми?

Ако проблема има, а полазећи од поменутог члана Устава СФРЈ, онда Скупштина СФРЈ треба да буде о њима информисана.

Питање постављам због тога што у јавности круже информације да се републике кроз које протиче река Дрина, односно извиру неки њени делови, не могу споразумети како да се воде ове реке користе за хидроелектране. Са суседном Румунијом постигли смо споразум за изградњу Тердапа I и II. С Албанијом, на нашу штету, исто тако, а у нашој земљи такав споразум, у јеку тешке енергетске кризе, не можемо да постигнемо већ десету годину. Човек се с правом пита шта то радимо и како се понашамо.

Друго питање, које исто тако, упућујем Савезном извршном већу, мало је прозаично. Ја сам то питање јуче у Одбору поставио и сутерисано ми је да га поставим овде.

Наиме, шире се гласови да Савезно извршно веће припрема неке друге мере у вези с потрошњом бензина и да бонови издати за октобар, новембар и децембар, који не буду искоришћени до краја године губе сваку важност.

Било би потребно да се прецизно обавести јавност о томе.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ко даље želi reč?

Има reč delegat Novobrdali.

ЗИЈА НОВОБРДАЛИ /САП Косово/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, питање које желим да поставим мислим да заслужује пажњу, с обзиром да се ми, одкад је ова Скупштина конституисана, а сигурно и у ранијем сазиву сучељавамо с веома озбиљним проблемима економске стабилизације.

Питање гласи:

Колико представништва радних организа-
ција, банака и привредне коморе имамо у
иностранству и број запослених у њима. По-
себно бих захтевао да се за сваку земљу
да где и колико имамо представништва, ко-
лико представништва те земље имају
у нашој земљи. Морамо видети материјални
биланс односа наше земље с тим земљама и
колико нам коштају ти људи који раде за
интересе наше југословенске заједнице?

Мислим да би било добро да се направи
једна сажета, веома конкретна информација и
да се достави свим делегатима овог Већа. Тако
бисмо били упознати с целом ситуацијом. Ако
будемо сматрали потребним, можемо да расправ-
љамо о целокупном проблему.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Има рећ другарца Magdalena Banović.

MAGDALENA BANOVIĆ (SR Slovenija):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši
delegati, zelo bom kratka.

Zveznemu izvršnemu svetu želim postaviti
dve vprašanji:

Prvič, kaj namerava Zvezni izvršni svet
ukreniti za poenotenje sistema delitve naftnih
derivatov v smislu racionalizacije na ozemlju celo-
tne Jugoslavije?

In drugo vprašanje:

Kako ocenjuje Zvezni izvršni svet špekula-
tivne in druge pojave v zvezi z boni in kaj misli v
zvezni s tem ukreniti?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Hvala lepa!

Има рећ делегат Mato Krstović.

МАТО КРСТОВИЋ /СР Црна Гора/:

Друже председниче, другарице и другови
делегати, у овој Скупштини је говорено о без-

бједности саобраћаја у железничком и друмском
саобраћају. Међутим, није скоро расправљано о
безбједности у ваздушном саобраћају. Зато молим
да ми Савезно извршно вијеће, односно одгова-
рајући савезни орган одговори каква је безбје-
дност ваздушних путева и на југословенским ае-
родромима. Што је у том правцу урадио до сада
и што даље предузима одређени савезни орган
ради реализације поставки у овој Скупштини
усвојеног Закона и Програма модернизације
ваздушних путева ради безбједности путника.

Молио бих да одговор обухвати и кризне
ситуације међу авионима, до којих је долазило
у нашем ваздушном простору у посљедњих не-
колико година.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi da postavi delegatsko pi-
tanje? (Niko)

Kao što je uobičajeno, odgovore predstav-
nika Saveznog izvršnog veća na sada postavljena
delegatska pitanja kao i na dopunska, očekujemo
na kraju ove sednice.

Prva tačka dnevnog reda je:

Verifikacija mandata delegata izabranog u
Savezno veće Skupštine SFRJ na dopunskom iz-
boru u Socijalističkoj Republici Makedoniji

Delegatima je dostavljen Izveštaj Komisije
za izbor i opoziv delegata Saveznog veća Skupštine
SFRJ.

Mandatno-imunitetska komisija je jutros
održala sednicu i obavestila me, da su ispunjeni
svi uslovi za verifikaciju mandata delegata izabra-
nog na dopunskom izboru u Socijalističkoj Repu-
blici Makedoniji.

Komisija predlaže da se verifikuje mandat
drugу Dimitru Avramovskom, koji je izabran na
dopunskom izboru u Socijalističkoj Republici
Makedoniji za delegata u Savezno veće Skupštine
SFRJ.

Izvestilac Mandatno-imunitetske komisije je
delegat Viktor Đulabić, predsednik Komisije.

Otvaram pretres o predlogu Mandatno-imu-
nitetske komisije.

Ko se javlja za reč? (Niko)

Stavljam na glasanje predlog.

Ko je za, molim da digne ruku. (Svi)

Da li je ko protiv? (Niko)

Da li se ko uzdržava od glasanja? (Niko)

Konstatujem da je Savezno veće usvojilo predlog Mandatno-imunitetske komisije i verifikovalo mandat Dimitru Avramovskom, izabranom na dopunskom izboru u Socijalističkoj Republici Makedoniji.

U ime Skupštine SFRJ, u ime delegata u Veću i u svoje sopstveno ime, čestitam drugu Avramovskom na izboru za delegata u ovo Veće i želim mu puno uspeha u obavljanju delegatskih dužnosti.

Druga tačka dnevnog reda:

Nacrt rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1983. godini — radi davanja mišljenja Veću republika i pokrajina

Delegatima su dostavljeni: Nacrt rezolucije, izmene i dopune Nacrta rezolucije, obrazloženje izmena i dopuna Nacrta rezolucije, prečišćeni tekst tog dokumenta, ispravka u Nacrtu rezolucije, kao i Analiza o ostvarivanju Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1983. godini.

Dobili ste i izveštaje Odbora za društveno-ekonomske odnose, Odbora za društveno-političke odnose, Odbora za narodnu odbranu, Odbora za budžet Federacije, Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku, Odbora za pitanja boraca i vojnih invalida, kao i Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za informisanje.

Takođe vam je dostavljeno pismo Saveznog izvršnog veća, ekspozé predsednika Saveznog izvršnog veća na sednici Veća republika i pokrajina od 10. novembra o.g. i Informacija o aktivnostima u okviru Savezne konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije u vezi s pitanjima stabilizacije politike u ovoj i za utvrđivanjem Rezolucije o ostvarivanju Društvenog plana Jugoslavije za period 1981—1985. u 1983. godini. Isto tako, danas na klupe vam je stavljen radni tekst mišljenja koja bi trebalo da donese Veće.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su dr Mi-
jat Šuković, potpredsednik Saveznog izvršnog veća,

Živorad Kovačević, Boro Denkov i dr Ivo Margan, članovi Saveznog izvršnog veća, Janko Česnik, član Saveznog izvršnog veća i predsednik Saveznog komiteta za zakonodavstvo, dr Miloš Sindić, generalni direktor Saveznog zavoda za društveno planiranje i Ante Zmijarević, zamenik generalnog direktora Saveznog zavoda za društveno planiranje.

Izvestioci radnih tela Veća su — Odbora za društveno-ekonomske odnose delegat Savo Savatić, Odbora za društveno-političke odnose delegat Vjekoslav Vidjak, Odbora za narodnu odbranu delegat Jogan Savin, Odbora za budžet Federacije delegat Mato Krstović, Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku delegat Zija Novobrdali, Odbora za pitanja boraca i vojnih invalida delegat Božidar Gorjan, a izvestilac Zakonodavno-pravne komisije delegat Bogdanka Mamuzić.

Izvestilac Komisije Skupštine SFRJ za informisanje je delegat dr Ivan Lovrić.

Predlažem da delegatska radna grupa, u čiji bi sastav ušli izvestioci radnih tela Veća koja su razmatrala Nacrt, kao i delegat Stojan Jaramaz, zamenik predsednika Odbora za društveno-ekonomske odnose, kao matičnog radnog tela — prati današnju raspravu i na osnovu nje i izveštaja radnih tela sačini predlog mišljenja Saveznog veća Veću republika i pokrajina povodom Nacrta rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1983. godini.

Predlog mišljenja Saveznog veća, koji će se uputiti Veću republika i pokrajina, razmotrili bismo, pošto iscrpimo druge tačke dnevnog reda, čim radna grupa završi rad.

Da li Veće prihvata predlog? (Prihvata)

Otvaram pretres o Nacrtu rezolucije.

Za reč se javio delegat Savo Savatić.

САВО САВАТИЋ, известилац Одбора за друштвено-економске односе:

Друже председниче, другарице и другови делегати, дозволите да задржим вашу пажњу само на неким питањима која су садржана и детаљније обрађена у Извештају Одбора за друштвено-економске односе.

У расправи на седници Одбора, констатовано је да је текст Нacrта резолуције заснован на

концепту дугорочног програма економске стабилизације и да усвајањем Резолуције опочиње конкретизација тога.

Посебно су подржана одредења да се што реалније и конкретније утврде услови, циљеви и задаци друштвено-економског развоја у 1983. години и да се утврди и разради конкретан предлог мера које се морају по предвиђеној динамици реализовати.

У расправи је више пута поновљено, а мислим да нећу погрешити ако кажем да је то и ваше уверење да озбиљна ситуација у којој се налазимо и остваривање задатака економске стабилизације у наредној години захтева више него икада раније ослањање на сопствене снаге и указује на нужност дубљег заокрета у привређивању и укупном понашању свих субјеката и друштва у целини.

Живимо у времену када не само да се не може трошити незарађено, него се и од зарађеног мора вратити оно што смо узели, а остатак распоређивати на задовољавање личних, заједничких и општих потреба.

Заустављање даљег опадања привредне активности и стварање услова за постепено повећање материјалне производње, уз бржи пораст производње за извоз и одлучна оријентација на повећање извоза и девизног прилива, посебно с конвертибилног подручја, што је првобитан услов за нормално одвијање текуће репродукције, повећање запослености, веће коришћење производних капацитета и одржавања спољне ликвидности земље — основни су задаци економске политике у идућој години.

Подржавајући основна одредења, Одбор је указао да у Нацрту резолуције нису у довољној мери разрађени одговарајући инструменти и средства која би представљала реалну основу за остваривање политике већег ослањања друштвено-економског развоја на сопствене снаге. Сем тога, указано је и на одређени несклад између текста Нацрта резолуције и програма мера за њено спровођење, као и неких законских прописа. Утисак је чланова Одбора да садржај Нацрта резолуције не даје довољно подстицаја за јачање самоуправних друштвено-економских односа, што је полазна претпоставка за успешан материјални развој.

У расправи је такође указано да су остала отворена и нека битна системска питања, нарочито у области спољнотрговинског и девизног система, система и политике цена, кредитно-монетарног и банкарског система, што неоспорно значајно одређује услове привређивања и развоја у 1983. години.

Другарице и другови делегати, текућа привредна ситуација указује да ће идућа година бити много тежа него ова и да је стога неопходна интензивна активност и максимална ефикасност у извршавању донетих и предузимању нових мера, активности и задатака. Ситуација јесте озбиљна и брементна бројним проблемима и тешкоћама, али не и безизлазна, јер постоје организоване субјективне снаге способне да их савладају, пре свега, организованијим и ефикаснијим радом, већом одговорношћу, последњијом применом и развојем социјалистичког самоуправљања, које ће тако показати све своје предности и вредности и бити основа за доследније и ефикасније остваривање дугорочног програма економске стабилизације.

Мислим, другарице и другови делегати, да расправа о тексту Нацрта резолуције представља наш допринос политици за коју смо се определили и да ће помоћи предлагачу приликом утврђивања коначног текста Резолуције за идућу годину.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dajem reč tovarišu Božidaru Gorjanu.

BOGO GORJAN (SR Slovenija):

Podržavam orijentaciju SIV-a koja je obuhvaćena u Rezoluciji, naime, da i u ovim teškim prilikama jačamo i nastavljamo s izgrađivanjem sistema socijalističkog samoupravljanja.

Ovo istovremeno treba da znači da idemo na ograničavanje svih administrativnih mera, osim, naravno, onih koje su neophodni minimum potreban za obezbeđenje u ovoj Rezoluciji usvojene politike.

Ovakva orijentacija koja je, vjerujem, ne samo deklarativna, sigurno je da odgovara očeki-

vanjima svih onih koji smatraju da su i u sadašnjem teškom momentu za našu zemlju najdragocenije rezerve one koje postoje u snazi i stvaralačkoj moći naših radnih ljudi, u volji da svaki radni čovek, kao pojedinac i kao deo zajednice, deo kolektiva, da svoj udeo radi rešavanja postojeće krizne situacije

Druga dragocena rezerva na koju se moramo tom prilikom osloniti je, sigurno, da stimulisanjem samoupravnih snaga aktiviramo ogromne i neiskorišćene kapaciteta u koje smo ulagali proteklih godina a nisu bile dovoljno ili uopšte nisu bile iskorišćeni, pa se nikakvim administrativnim merama ne mogu oživeti ili njihovo poslovanje poboljšati. I to možemo postići samo angažovanjem naših radnih ljudi

Treće, velike rezerve u našem društvu možemo aktivirati ako mi, u uslovima tržišne privrede u samoupravnom sistemu, omogućimo i stimulišemo ujedinjavanje, udruživanje naše usitnjene proizvodnje, proizvodnih kapaciteta, koji u sadašnjoj situaciji predstavljaju glavni hendikep na našem putu ka boljem privređivanju.

Postoji, međutim, zbog dosadašnje prakse, opravdan strah da ćemo i ubuduće preteranom administrativnom intervencijom smanjivati, ili čak oduzimati ovu snagu našim ljudima, snagu samoupravnog stvaralaštva. Postoji, dakle, u vezi s ovim dokumentom, dvojako raspoloženje: s jedne strane, poverenje u izraženu principijelnu politiku, a sa druge strane, strah od prevelike prakse administriranja, s kojim smo bili suočeni u poslednje vreme.

Zbog toga bih želeo da upozorim na neke posledice takvog administriranja, koje su već do sada nedvosmisleno prisutne u našem privrednom i političkom životu, naime, da svakom administrativnom intervencijom oduzimamo odgovornost radnim ljudima i samoupravnim organima i prenosimo je na nekakvu zajednicu, ili možda, u ime te zajednice na neki savezni upravni organ, ili SIV, a ponekad na neki neidentifikovani subjekt, kao što je „dogovor na vrhu”, ili „politički dogovor” itd, čime sve češće branimo politiku i neke mere.

Ja mislim da mi svi znamo da na nivou tzv zajednice i nekog neidentifikovanog subjekta mi nikad nismo uspeli utvrditi nikakvu konkretnu

odgovornost; na žalost, nema izgleda da se brzo stvari u tom pogledu menjaju. Očito je da je veoma velika šteta učinjena samoupravnom sistemu, radnim ljudima i ugledu Jugoslavije u poslednje vreme. Svi forumi redom traže odgovornost za ovakav ekonomski i politički položaj u kome smo se mi našli, ali do sada nismo uspeli prstom pokazati ni na jednu osobu, ili forum koji bi trebalo da snosi konkretnu odgovornost za ovakvu situaciju. To je sigurno jedna svojevrsna anomalija našeg društvenog sistema. Međutim, tačno znamo da nam naš samoupravni sistem omogućava identifikovanje odgovornosti i nosilaca grešaka, ali na drugom nivou, na nivou radnika. Na tom nivou vrlo brzo znamo i možemo da reagujemo. Imamo mere da reagujemo ako radnik nije radio, vrlo lako smo identifikovali direktore, rukovodioce u našoj privredi, ako su podbacili u radu, ako su bili neodgovorni. Često identifikujemo odgovornost za rad koji ne daje dovoljan učinak, slab rad samoupravnih organa. Te mogućnosti smo imali, sigurno ćemo ih imati i ubuduće — to je velika prednost našeg samoupravnog sistema. Na toj prednosti treba i dalje da gradimo sistem i zbog toga plediram za politiku — koja je inače prisutna u Rezoluciji — da oslobađamo stvaralaštvo naših radnih ljudi i omogućavamo na taj način odgovornost u samoupravnoj bazi.

Upozoravam zbog toga ponovo na dvojnost u dokumentu koji danas imamo pred sobom. S jedne strane se izražava principijelnost kad je reč o samoupravljanju, a s druge strane se konkretno otvaraju vrata velikim novim mogućnostima za preduzimanje niza administrativnih intervencija koje će, bez sumnje, ograničavati naš samoupravni sistem, stvaralaštvo, u koje svi verujemo.

Naše konkretne primedbe bile su iznete u odborima, a prisutne su i u predlogu zaključaka našeg Veća, mada treba još da ih dopunimo. Zbog toga sada ne bih ulazio u konkretne primedbe. Ali, kao delegati, našli smo se u položaju da svi gledaju na nas, na delegatski sistem, na delegatsku skupštinu, kao da sve zavisi od nas i od naših zaključaka. Cela javnost i svi forumi javno i glasno prebacuju odgovornost na nas. Mislim da baš zbog toga moramo nedvosmisleno da se izjasnimo da i ovom Rezolucijom hoćemo da i dalje ostvaru-

jemo sistem i politiku koja treba da omogućiti, nama kao jednom elementu u delegatskom sistemu, da odlučujemo o svim pitanjima našeg razvitka. Dalje, time otklanjamo praksu da smo mi samo upoznati o tome šta su odlučili politički krugovi ili forumi; onda SIV to treba da sprovede, a nas samo izveste na ovaj ili onaj način. Tvrdim da takva praksa, koja je donekle bila do sada prisutna, sigurno ne ide u korist jačanju delegatskog sistema, niti jačanju odgovornosti ovog tela.

Predlažem da upravo radi bolje mobilizacije u sprovođenju ove Rezolucije u život, predložimo Veću republika i pokrajina dogovor i o nekim konkretnim obavezama u vezi sa sprovođenjem u život ovog dokumenta.

Prvo, da se traži da na vreme, dakle prvih dana iduće godine, naše radne organizacije kao i samoupravna tela raspolazu svim merama u vezi s izvršavanjem ove politike koju treba da pripremi SIV.

Drugo, da tražimo u dogledno vreme — možda u proleće, — izveštaj i o tome šta su republike i autonomne pokrajine pokrenule u vezi s izvršavanjem ovog dokumenta, naravno s obzirom na njihove nadležnosti koje proizlaze iz ove Rezolucije. Dakle, šta su republike i autonomne pokrajine konkretno preduzele za realizaciju ovog dokumenta. Bilo bi dobro da za tu informaciju imamo vreme, da bismo videli kakva je mobilizacija postignuta u vezi s ovim dokumentima, da se ne bismo opet našli u situaciji da krajem godine otkrivamo slabosti i prekasno stvaramo mogućnosti za neke intervencije.

Mislim da u vezi s konkretnim sprovođenjem ove politike treba da tražimo nekoliko puta godišnje, dakle ne u drugoj polovini godine, već na početku godine, da Skupština bude obavestena o tome kakvi su trendovi izvršavanja dogovorene politike. Mislim da treba da tražimo da se uvede praksa, od sada pa nadalje, da u izveštajima koje nam savezna uprava ili SIV predlažu vidimo podatke ne samo po proseku kako se stvari kreću u Jugoslaviji. Jer, kada se daju prosečni podaci, ne može niko da se identifikuje, ne može da se govori o odgovornosti bilo koga. Potrebno je da imamo podatke i vidimo kako idu kretanja po republikama i pokrajinama. Mislim da bismo na taj način i

mi bili u stanju da raspravljamo pravovremeno, ali da ovde saznamo — ne samo preko organa, jer to može biti kasno — o dodatnim eventualnim merama koje treba prihvatiti u vezi sa sprovođenjem ovog dokumenta.

Treće, trebalo bi tražiti da budemo pravovremeno obavesteni o izvršavanju svih zadataka u sprovođenju Rezolucije u celoj zemlji.

Četvrto, trebalo bi tražiti takav način rada da ne bi bilo potrebe za dodatnim merama. Najgora situacija za naše privrednike jeste kada moraju dva puta godišnje menjati svoje planove, svoje programe, pa onda i na taj način opada njihova odgovornost i dešava se da dolazimo u neku anarhičnu situaciju, da stvarno nikada ne znamo ko je za šta odgovoran.

Peto, trebalo bi da izbegnemo situaciju u kojoj smo se do sada češće našli, da smo naknadnim mjerama koje smo usvajali, linearno pogodili sve jednako — i one koji su dobro radili, koji su se pridržavali obaveza, i one koji nisu hteli ili nisu znali da se pridržavaju tih obaveza. Tvrdim da je bilo i takvih koji nisu hteli.

Konačno, mislim da na taj način treba da omogućimo da selektivno intervenišemo, što je jedan od preduslova, jedan od elemenata da se ujednačimo svi na istim osnovama rada, da bismo mogli objektivnije da merimo rezultate.

Ukratko, ovim predlozima tražim da ova Skupština u većoj meri bude — kao što svi traže i očekuju od nas — jedino i pravo mesto odlučivanja. Samo na taj način doći će do izražaja i naša delegatska odgovornost, s obzirom na to da smo sve glasnije apostrofirani u našoj javnosti kada se postavlja pitanje odgovornosti.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Želim da obavestim drugarice i drugove delegate da na spisku imamo petnaest delegata koji su izrazili želju da govore. Mislim da je ohrabrujuće, ali, s druge strane, to nas upozorava da drugarice i drugovi delegati vode računa o vremenu u kome će izložiti svoja mišljenja.

Ima reč delegat Ivica Lovrić.

IVICA LOVRIĆ, *izvestilac Komisije Skupštine SFRJ za informisanje:*

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati primili ste izvještaj Komisije za informisanje — naravno, kasno. Osjetili smo potrebu da se nešto tim povodom kaže.

Vidjeli ste da je Komisija Skupštine SFRJ za informisanje podržala ciljeve ekonomske politike u 1983. godini. Konstatovano je da je Nacrt rezolucije u funkciji realizacije programa stabilizacije, da se temelji na osnovnim opredjeljenjima društveno-političkog sistema i principu da socijalističke republike i socijalističke autonomne pokrajine odgovaraju za sopstveni razvoj i razvoj cijele jugoslovenske zajednice. Rezoluciju usvajamo u veoma kompliciranim međunarodnim ekonomskim i političkim uslovima, u uslovima nagomilanih teškoća i protivrječnosti u našoj zemlji, a posebno kada je likvidnost zemlje prema inostranstvu dnevno ugrožena.

U raspravi je posebno podržana ocjena iz Nacrta rezolucije da su mnoge naše teškoće nastale zbog ozbiljnog potiskivanja samoupravljanja. Imajući tu ocjenu u vidu, Komisija se založila da se u cijelom tekstu Rezolucije, kao crvena nit, jasno i precizno naglasi potreba odlučnosti i dosljednosti u borbi za socijalističko samoupravljanje, kao bitnu pretpostavku uspjeha i demokratizacije svih naših društvenih problema i teškoća.

Prilikom predlaganja navedenog stava pošlo se od saznanja da je samo odlučna borba za socijalističko samoupravno i delegatski sistem i dohodovne odnose pretpostavka za široku i punu mobilizaciju svih radnih ljudi i građana, mobilizaciju njihove stvaralačke energije, inicijative i patriotizma, u uslovima direktnog suočavanja s velikim teškoćama, u uslovima svjesnog odricanja radi bržeg prevladavanja teškoća i jačanja naše stabilnosti i nezavisnosti.

Samo uspjehom i dosljednom borbom za socijalističko samoupravljanje suzićemo prostor za narastanje administrativno-tehničkih mjera i intervencija i obračunati se s tezom da je socijalističko samoupravljanje krivac za naše teškoće. Samo odlučnom borbom za ostvarivanje i jačanje pozici-

je udruženog rada, samoupravno i politički organizovanih radnih ljudi i građana, jačanje delegatskog sistema, možemo otvarati perspektivu radnim ljudima i brže prevazilaziti teškoće koje imamo.

Polazeći od svoje nadležnosti i odgovornosti u razmatranju Nacrta rezolucije, Komisija posebno ukazuje na potrebu da se u Rezoluciji precizno naglase obaveze i odgovornosti kako izvora informisanja, tako i sredstava informisanja. Pri tom, Komisija je imala u vidu štetnost zatvaranja izvora informisanja, pod raznim izgovorima i na svim nivoima. Mnoge takve tajne ne znamo da čuvamo, a mnoge informacije, neophodne samoupravljačima za kvalifikovano učešće u odlučivanju, uskraćujemo, proglašavajući ih tajnom. Izvori informisanja se moraju sa više odgovornosti, osmišljenosti, demokratičnosti odnositi prema stvaranju odgovarajućih uslova za rad sredstava informisanja, kao što sredstva informisanja svojim načinom rada ne smiju dovoditi izvore informacija u poziciju da podstiču njihovo zatvaranje. Objektivno, blagovremeno i razumljivo informisanje mora u većoj mjeri postati briga i odgovornost svih subjekata informisanja, a posebno sredstva informisanja. To je razlog što se Komisija zalaže da svi subjekti informisanja, posebno izvori sredstava informisanja od OUR-a, mjesne zajednice, interesne zajednice, do republike, pokrajine i Federacije u većoj mjeri prilagode svoj način rada i metod djelovanja potrebama jačanja uloge i odgovornosti radnih ljudi i građana i njihovom osposobljavanju za kvalifikovano učešće u odlučivanju; zatim, njihovom osposobljavanju za ostvarivanje funkcije politike kontrole u procesu izvršavanja odluka i ostvarivanja sistema odgovornosti u cjelini. Neprihvatljivo je za samoupravnu praksu i politički sistem socijalističke samoupravne demokratije da se povodom odluka od životnog značaja za radne ljude i građane komunicira kraćim saopštenjima, rutinskim izvještavanjem pretežno s foruma, bez prethodnih, a često i bez naknadnih objašnjenja i tumačenja.

Mjere koje predlažemo, i koje ćemo usvojiti, direktno zadiru i u životna pitanja radnih ljudi i građana i njihov standard, svode potrošnju na niži nivo. Zbog toga, one traže blagovremeno tumačenje i objašnjavanje, osmišljenu političku akciju u mobilizaciji radnih ljudi u afirmaciji oslanjanja na

sopstvene snage, u otvaranju perspektive i sl. One traže i blagovremeno identifikovanje problema, jasnu dijagnozu i efikasan put za njihovo rješavanje, blagovremeno identifikovanje nosilaca otpora i svih nosilaca besperspektivnosti i nuhinizma.

Imajući sve to u vidu, Komisija je predložila navedenu dopunu Rezolucije. Pri tome je na sjednici Komisije posebno naglašena potreba stvaranja svih neophodnih uslova za uspješan rad sredstava informisanja, koja se bore s nizom teškoća materijalne prirode (uslovi privređivanja, nestašica repromaterijala, posebno roto-papira i dr.).

Ciljevi ekonomske politike u 1983. godini nemaju alternativu. Mi ih moramo ostvariti, što pretpostavlja da svaki subjekt ekonomske politike odgovorno obavi svoj dio posla. To podrazumijeva i dnevnu političku kontrolu i radnu valorizaciju izvršavanja zadataka. Bitna pretpostavka za to je blagovremeno raspolaganje potrebnim fondom podataka i informacija. Imajući to u vidu, Komisija je predložila da se javno definiše obaveza i odgovornost informacionog sistema u cjelini u realizaciji utvrđenih ciljeva ekonomske politike u 1983. godini. U tome je posebna uloga i odgovornost statističkih istraživanja.

Zalažući se za navedeni stav, Komisija je imala u vidu i negativnu praksu funkcionisanja informacionog sistema, njegovu opuštenost, nedovoljnu prilagođenost delegatskom odlučivanju, neblagovremenost itd. O negativnim posljedicama neću govoriti, jer su one poznate.

Moram reći da je teško zamisliti efikasnu kontrolu utvrđene politike potrošnje, investicija, uvoza, izvoza, ako se ne bude blagovremeno raspolagalo nužnim podacima, operativnim signalima i informacijama, bez čega nije moguće blagovremeno pokretanje ni pitanje odogovornosti, ni blagovremeno usmjeravanje korekture utvrđene politike.

Članovi Komisije su iznijeli i niz drugih korisnih sugestija i prijedloga. Oni su sadržani u stenografskim bilješkama. Međutim, povodom onoga na čemu ste insistirali, to jest na sinhronizaciju mjera i potpunosti mjera radi sprovođenja Rezolucije; članovi Komisije ocjenjuju da mjere nisu dovoljne ni sinhronizovane, niti dovoljno potpune u svim dijelovima Rezolucije. Bilo je i prijedloga da se efikasnije obezbijedi podsticanje mjera za brži

razvoj nedovoljno razvijenih republika i najbrži razvoj Pokrajine Kosova. Zatim, da diplomatsko-konzularna predstavništva u vjećoj meri prilagode svoj način rada i metod djelovanja ciljevima i potrebama političke stabilizacije.

Evo prečišćenog teksta Nacrta rezolucije.

Na stranici 6. je tačka 7. koja glasi: „Preduzimanje mjera za jačanje opštenarodne odbrane i društvene samozaštite”. Dalje, „za brži razvoj privredno nedovoljno razvijenih republika i najbrži razvoj SAP Kosova i za zaštitu životnog standarda”.

Mislim da ovu tačku treba preformulisati, jer su opštenarodna odbrana i društvena samozaštita nespretno vezane samo za razvoj nerazvijenih i sl.

Nisam protiv ni jednog citiranog opredjeljenja. Sve podržavam, ali je ovo nespojivo da ostane u jednom stavu. Stotinu zaključaka se može izvući. Je li odbrana i samozaštita stvar nerazvijenih? Je li razvoj nerazvijenih samo pretpostavka toga itd?

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Mihailo Brajović.

МИХАИЛО БРАЈОВИЋ /CP Црна Гора/:

У погледу остваривања Друштвеног плана развоја и програма економске стабилизације у 1983. години, као основна опредјелјења истичу се и остонац на сопствене снаге и став да се тешкоће које ће настати у спровођењу политике економске стабилизације што равномјерније расподеле на цијело друштво. То је записано и у Нацрту резолуције у уводном дијелу и у тачки 1. на страни 1. и 3. и поновљено више пута, односно разрађено у читавом тексту који слиједи.

Ријеч је, без сумње, о опредјелјењима изузетног значаја, и економског и политичког. Велике мобилизаторске улоге, с нотом подсјећања на то шта све може да уради наше друштво с таквом оријентацијом и, рекао бих, о опредјелјењима у којима би била садржана битна гаранција да ћемо, ако успјешно остварујемо у пракси то опредјелјење, остварити неопходно јединство свих радних људи и грађана, народа и наро-

дности наше земље и тиме и снагу којом ћемо моћи успјешно да реализујемо задатке економског развоја у 1983. години.

Са тим у вези, хтио бих да се осврнем на двије групе питања:

Прво, хтио бих нешто да кажем о одразу мјера које се предлажу у политици економских односа са иностранством и буџетским расходима Федерације на политику убрзаног развоја неразвијених и посебно развој Црне Горе, односно о мјерама политике развоја, садржаним у Нацрту резолуције за 1983. годину и неким њиховим регионалним аспектима.

Друго, нешто о социјалној политици. Најприје да истакнем да је став равномјернија расподела тешкоћа које ће настајати у спровођењу политике економске стабилизације, како ја то схватам, не као дијељење једнаких дијелова тих тешкоћа на све субјекте у нашем друштву, већ као политику прерасподјеле тешкоћа и расподеле тешкоћа сразмјерно економским могућностима сваке радне организације и друге самоуправне организације, републике и покрајине, односно друге друштвено-политичке заједнице. Да већи дио узму на себе они који боље могу. Сигуран сам да и предлагач тако мисли. Но, да не би око тога било дилема, можда то треба у резолуцији у том смислу и прецизније изразити.

Мислим, такође, да се могу уградити мјере политике развоја у Резолуцији срачунате да се обезбиједи што равномјернија расподела тешкоћа, сразмјерна економским могућностима свих субјеката у нашем друштву која ће бити на курсу развоја социјалистичких самоуправних односа и обезбеђења битно слободнијег дјеловања тржишних законитости на курсу наших битних одређења у економском развоју у 1983. и наредним годинама. Не неком расподелом тешкоћа из центра, централистичком, већ стварањем услова у којима би се тако владали сви самоуправни субјекти, јер је то очигледно у интересу свих и у интересу развоја земље у цјелини.

Такође мислим да је за нас уопште прихватљива, посебно за идућу годину, само она солидарност која је на тим основама, као што је, исто тако, за нас прихватљив само онај концепт развоја у коме се води рачуна и о развоју свих, односно о развоју Југославије у цјелини.

Прво питање: међу седам приоритетних компоненти којима се обезбјеђује остваривање задатака друштвено-економског развоја за 1983. годину, набраја се, у тачки 7. страна 6, „и предузимање мјера за јачање општенародне одбране и друштвене самозаштите” и набраја /иако у другом плану, не посебно, иако је то толико важно да може и посебно да стоји/ и једно и друго: каже се да ће се предузимати мјере и за бржи развој привредно недовољно развијених република и најбржи развој Косова.

У разради овог одређења, на страни 53. текста Резолуције, поред општег става о развоју самоуправних односа, који важи и за развијене и за неразвијене, наглашава се досљедно остваривање политике. То је све у реду. Међутим, у ставу о буџетским расходима Федерације, страна 49. тачка 25, одређује се политика да обим расхода буџета Федерације у првом тромјесечју 1983. године буде на нивоу прсјечних тромјесечних расхода у 1983. години, а у наредним тромјесечјима да ће бити сразмјерна обиму укупних расхода умањених за 6 индексних поена од раста дохотка у 1983. години. Која се политика тиме заговара изражено је конкретно у предлогу нацрта ребаланса буџета за 1983. и нацрта буџета за 1983. годину.

Предлаже се да се умање, и то драстично, допунска средства која се дају неразвијеним за задовољавање општедруштвених и заједничких потреба; у том склопу, значи и за општенародну одбрану и друштвену самозаштиту, просвјету и културу и уопште за буџетску потрошњу. Средњорочним планом 1981. године било је планирано да се ова средства формирају издвајањем у висини од 0,85 националног дохотка, с тим што би се сваке наредне године та средства умањивала за 0,03%. Међутим, у предлогу ребаланса одређење је да се у овој години та средства умање за 5,3%. Само да вас подсетим, средства за Југословенску народну армију, иначе највећа по обиму, знатно су нижа у процентима. Тамо је смањење за 3,2, а овдје је смањење 5,3, односно умјесто да буде 11 милијарди и 340 милиона, та средства да буду мања за 600 милиона и 500 хиљада.

Тако би стопа издвајања за допунска средства неразвијенима пала од планираних 0,85

у 1981. години, на 0,69 у овој години и још ниже у идућој години. На први поглед, то може да изгледа као да је у реду, јер идемо на смањење опште и заједничке потрошње, треба да оспособимо привреду да буде способнија за конкуренцију на свјетско тржиште. Против такве политике није нико, но она се може реализовати у нашим конкретним условима једино ако се води рачуна о неразвијенима, а не само о развијенима. За Југославију у цјелину опредјељење се узима у Резолуцији да се стопа раста заједничке потрошње креће у оквирима расположивих средстава, с тим да ти расходи расту намјање за 10 индексних поена спорије од номиналног раста привреде, осим оних расхода који имају карактер личних примања. Допунска средства која добијају неразвијени углавном иду на лична примања, али је ту друга политика, она се смањују не за 10, већ за 20 поена, да би се буџет Федерације растеретио.

Како онда да неразвијени остваре политику која је опредјељена као заједничка политика у погледу општедруштвене потрошње? Неразвијени би морали, не да смањују, већ да повећавају оптерећење своје привреде, да би обезбиједили овакву политику личне потрошње. То онда не би ишло ка равномјернијој расподјели тешкоћа, нити ка остваривању политике бржег развоја неразвијених, а то су опредјељења и у овој Резолуцији и у средњорочном плану.

У Црној Гори, у којој допунска средства учествују и до 50% у финансирању општедруштвене и заједничке потрошње, већ мјесецима се у неким општинама не могу исплаћивати доходи наставника; милиција нема средстава да купи бензин за обављање послова у јавном саобраћају итд. Овај проблем добија изузетно оштар вид. Мислим да треба у Резолуцији усагласити ставове у погледу раста средстава заједничке, опште и личне потрошње и ставове о буџету Федерације, односно тачку 24. страна 47.

Слична је ситуација и са средствима за борацко-инвалидску заштиту. Ова се средства не умањују, али и не расту, ни у овој, нити се планира да расту у идућој години. То су средства која су намијењена за личну потрошњу. У Резолуцији, када се разрађује политика у погледу

кретања личних средстава, на страни 7. се каже да се предвиђа да ће, у оквиру смањења опште и заједничке потрошње за око 10%, лична потрошња да се смањи за 6%, а у оквиру тога лични доходи за око 7,5%, касније се разрађује да за два индексна поена треба да буду мањи лични доходи производних радника и других од раста чистог дохотка, али за 7% ових који раде у СИЗ-овима, односно за 9%. Значи, врло прецизно смо разрадили ту политику. Што се тиче бораца, нема никакве разраде, а сигурно је да би они требало, на неки начин да дијеле судбину и да се зна како ће проћи у оваквој политици какву имамо у погледу личне потрошње. Оваквом политиком у погледу расхода буџета Федерације, може се, у погледу њихових личних примања, водити политика само уз посебне напоре република и покрајина које имају већи број бораца, утолико веће, уколико имају већи број бораца. Значи, требало би републике и покрајине да обезбиједе, а то могу само повећањем захватања од своје привреде, односно или уопште не могу посебно они гдје је тај број бораца велики. Такав је случај са Црном Гором. У Црној Гори борци учествују са 50% у инвалидско-пензијском осигурању. Црна Гора има највећу стопу захватања за порез, но, упркос тога, овај проблем сама не може да ријешти.

Таквом политиком у погледу борацке и инвалидске заштите, такође, не иде се ка томе да се тешкоће равномјерно распореде, нити се води рачуна о регионалном развоју, о томе да је Југославија ипак једна цјелина у којој се мора видјети како сваки њен дио пролази. Јасно, политика треба и овдје да опредјели да се максимално напрежу они који имају борце — прије свега они — али само до границе до које је то могуће.

Сада, на крају ове двије подтачке, хтио бих да кажем и ово: ови проблеми се морају сагледати и са становишта притицања извора средстава за буџет Федерације. По оцјени другова из Савезне управе и СИВ-а, не остварују се приходи буџета, изворни приходи, у овој години, па самим тим, пошто приходна страна мора да буде усаглашена с расходном страном, онда се мора смањивати расходна страна. Међутим, и у

погледу овога постоје друкчија мишљења — да када би се у обзир узео јануар, онда то не би било тако, или не сасвим тачно. Поред тога, постоји одговор да у случају да се не остварују средства из аутоматских извора, царине и сл. — повећава учешће република и покрајина. Иначе, ријеч је о ревизији, у том сегменту, договорене политике бржег развоја недовољно развијених република и покрајина.

Резолуција коју ми доносимо треба да утврди мјере реализације договорене политике.

Мислим да се та ревизија политике бржег развоја неразвијених сада не може вршити, наиме, она се не може вршити у условима када се економске тешкоће одражавају на све. Тако је у свијету, тако у Југославији, и у једној таквој ситуацији вјероватно нико и не мисли да можемо вршити ревизију те политике, а поготову се не може вршити овако, на мала врата.

Треће питање је питање девизне задужености. Црна Гора, дијелом и због тога што је непосредно уочи ових мјера улагала велике напоре да се развије, градећи капацитете за прераду боксита и жељеза, односно производњу алуминијума и челика, од интереса за цијелу земљу, задужила се у иностранству, давала те девизе Народној банци, рачунајући да ће их моћи користити под истим условима када приспију рокови да се враћају. Задужила се, посебно, у условима неопходних потреба за обнову порушеног. Дошла је, у погледу задужености, у изузетно тешку ситуацију у погледу девизне ликвидности. Од сваких стотину прилива девиза, она би требало да одваја око 76% да би враћала дугове. То је далеко више него Југославија, мислим да је Југославија око 35%. То значи да би јој за све остале потребе за енергију, за нафту, за репроматеријал, неопходно одржавање капацитета и свег осталог — остало свега 25%, односно да би Црна Гора могла да оствари политику за коју се залаже, она би требало да повећа извоз за 80%. У овој години, од јануара до септембра, она је повећала извоз више од свих, 135 индексних поена, а смањила је увоз више од свих и свела га је на 69 индексних поена.

Но, и у тим изузетно повећаним напорима је врло низак степен покривености увоза изво-

зом — свега 40,6%. Ситуација се нешто мијења када се узме неробни прилив.

Слична је ситуација у Црној Гори и у погледу задужености /динарске/ код Народне банке. Но, о томе нећу шире да говорим.

Сви треба да стану у мјере, у нов систем, али ако се узме Југославија у цјелини она може и мора да стане у ове мјере како су овде предвиђене. Црна Гора мора, колико год може, уз највеће напоре, јер је сама највише крива што се задужила, да се уклопи. Међутим, она не може потпуно да се уклопи у те мјере.

Када је 1981. укидан ванбюџетски биланс Југославије, у Југославији су признате одређене специфичности Црне Горе. Речено је: сви теба да стану у Прокрустов кревет и при том изгубе дио тијела, да тако кажем, али не нико тако да изгуби главу. Мислим да би у резолуцији за идну годину такође требало, имајући у виду специфичан положај Црне Горе, одредијелити мјере којима ће се ићи усусрет компарирању те специфичности коју има Црна Гора.

У овој години Црна Гора је могла да тај проблем успјешније рјешава јер је на бази кредита, позајмица Народне банке, што се у идну годину за сада то не предвиђа, отворено питање враћања анuitета Црне Горе на основу задужености и потреба одређене солидарности у том погледу.

Мислим да би у Резолуцији требало разрадити, односно дати мјесто одређеној солидарној интервенцији ради развоја свих региона у начелу, као што је то био случај с Хрватском у овој години, и кад се тиче Црне Горе, и кад се тиче било кога другог, јасно, ако се могу донијети таква рјешења и такве мјере које се могу уклопити у наш систем.

Друго питање о коме бих желио нешто да кажем тиче се опредјељења да се иде на равномјерну размјеру тешкоћа. С тим у вези рећи ћу нешто и о социјалној политици. У том погледу је опредјељење за активну социјалну политику и велика је одговорност нашег Вијећа и његова надлежност. Јер, социјална политика, је иначе, за нас, као социјалистичку земљу, увијек врло важна, а у условима економских тешкоћа, изузетно важна. У Резолуцији је одредијелено да

ћемо водити активну социјалну политику /страна 3/, да ће терет стабилизације бити равномјерно распоређен /страна 49/, ваљда сразмјерно економским моћима, односно дохотку сваког радног човјека /страна 50/. Набраја се више мјера и на другим странама у погледу нивоа заштите личног дохотка, породичног стандарда, трошкова превоза на посао и с посла, друштвене исхране, регреса за годишњи одмор, новчане помоћи, већег опорезивања викендица, необрађеног земљишта, у погледу стамбене политике, запошљавања итд.

Значи, све оно што је набројано у тачкама 26, 27, 29. итд. подржавам. Мислим да је таква разрада један квалитет овог Нацрта резолуције. У њему је, потпуније него икад раније, што је сасвим оправдано, разрађена социјална политика. Надам се да ће постојати напори да буде реализована таква политика.

Хтио бих да о неким од тих питања ипак нешто кажем — да видимо да ли је то што је речено све што би морало у тој области да се предузме. Стање је такво да се за исти рад стичу различити доходи, већ зависно од изузетних привредних и других услова /страна 52/. Немамо систем захватања ренте. Неке републике имају, колико је мени познато, нешто тако у погледу захватања ренте од произвођача хидроенергије. Нешто томе слично имамо у шумарству. Међутим, ту немамо јединствен разрађен систем. Није ријеч само о разради постојећег система пореза и његовој допуни, већ практично о потреби израде новог, цјеловитог система опорезивања, како би се ишло на уједначавање услова привређивања, без чега нема ни равномјерније расподеле дохотка, нити се може добити битка за расподелу према резултатима рада.

Што се тиче допунског хонорарног рада /страна 52/, мислим да треба не само извршити ревизију стопа пореза на приходе из тих извора, већ одлучно ићи на свођење тог рада на минималну, друштвено оправдану мјеру, јер најчешће је у питању рад који иде на уштрб оног редовног радног односа и времена, у стању у којем се успорава запошљавање, као елемент како економске, тако и социјалне политике.

Мислим, такође, да не би требало у Резолу-

цији да стоји опредјељење да ће се преиспитати, и по потреби, повећати стопе пореза на укупни приход грађана. Требало би се опредјелити за повећање тог пореза у овој години. Биће то од значаја и за праведнију расподелу према резултатима рада, за смјелију диференцијацију у тој расподели, за реализацију принципа — већа награда за већи рад на радном мјесту, а већа солидарност према већим могућностима у друштвено-политичкој заједници.

Мислим, такође, да се морамо опредјелити не за преиспитивање, него за повећавање пореза на приходе који се остварују у непроизводном раду, у малој привреди, угоститељству и туризму. Имамо једно стање опште јаме за отварање кафана и „кафића”. Свако без квалификација, односно набрзину и накнадно стеченом квалификацијом и без смисла или накнадно стеченим смислом за овај рад, спреман је да отвори „кафић”, а међу осталим, ту су и испужени спортисти, сигурно зато што тамо може добро да се зарађује. Значи, опорезивање је такво да се не захвата све оно што није резултат рада и не доводе се ти радни људи у исти положај у коме се налазе њихови другови у друштвеном сектору.

Свуда у свијету и кафеције могу да банкротирају и слабо зарађују. Треба итекако да се труде и да раде и имају смисао за тај рад да би добро зарађивали. Код нас, изгледа, да је главно добити на то право, и тиме је све готово.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Molim delegate da budu strpljivi, da završi drug Brajović, a onda ćemo se dogovoriti o daljem radu.

МИХАИЛО БРАЈОВИЋ /СР Црна Гора/:

Мислим да право на отварање кафана и „кафића” треба добро ограничити и с овог становишта, имајући у виду и заштиту грађана, односно социјалну политику коју ми треба да водимо. То важи и за оне који се баве издавањем соба, односно услугама у туризму. Мислим да би се морало залагати, не за развој мале привреде, без

остатка, у целини, него само оне која има друштвену оправданост, односно мале привреде производног карактера.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

U međuvremenu, prijavili su se još delegati za diskusiju. Ukupni broj do sada je 24. U toku prvog sata našeg rada četiri delegata su govorila. Mislim da nije teško izračunati kako dugo bismo radili ako nastavimo ovako. Ja bih molio za savet: šta da radimo? U Poslovníku stoji:

„Veće može, na predlog predsednika Veća ili na traženje delegata, odlučiti da učesnici u pres-tresu o istom pitanju mogu govoriti samo jedan-put, a može odrediti i trajanje izlaganja”.

Čini mi se da smo u toj situaciji da bi bilo pametno da to učinimo. Čini mi se da treba ograničiti izlaganje najviše na devet minuta, odnosno pet minuta. Radili smo dva sata i dajem 15 minuta odmora, a onda nastavljamo.

(Pauza u 11 časova i 5 minuta)

POSLE PAUZE

(Nastavak sednice u 11 časova i 25 minuta)

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Nastavljamo rad.

Delegat Jože Utenkar ima reč.

JOŽE UTENKAR (SR Slovenija):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati.

Upoštevujoč priporočilo, želim v svoji bistveno skrajšani razpravi opozoriti na nekatere pripombe k osnutku resolucije, ki so se izoblikovale na posvetih oziroma delovnih sestankih, na katerih smo resolucijo obravnavali v treh obalnih občinah v Sloveniji.

V zvezi z načrtovanjem porasta zaposle-

nosti je bila izražena bojazen oziroma izrečen pomislek o realnosti pričakovanega dvoodstotnega porasta, še zlasti v pogojih, ko bosta predvsem zaradi omejenih možnosti uvoza reprodukcijskega materiala proizvodnja in družbeni proizvod več al manj stagnirala. Če bo dodatno zaposlovanje tako kot doslej usmerjeno predvsem v industrijo ter na področje splošne in skupne porabe, bo to neizogibno povzročilo padec produktivnosti. Večja produktivnost pa je osnovni predpogoj za uveljavljanje na svetovnem tržišču, na domačem tržišču pa za stabilizacijo razmer in združevanje inflacije. Glede na to, da je nezaposlenost dejansko poreč problem, bi morali naše aktivnosti za porast zaposlenosti zlasti usmerjati v kmetijstvo ter v storitve in v proizvodnjo drobnega gospodarstva, in sicer predvsem tja, kjer se bodo s tem povečale možnosti izvoza ali zmanjševanja uvoza.

Gre za možnosti, ki jih za sedaj ne izkoriščamo v zadostni meri in ki niso bistveno vezane za večji uvoz, in sicer za kmetijstvo, turizem in ostale storitvene dejavnosti, kooperacijo med drobnim gospodarstvom in industrijo. Seveda pa lahko takšna usmeritev zaposlovanja nastane le kot rezultat temeljite prelomnice v odnosu do teh dejavnosti, ki pa je v resoluciji ni opaziti.

V resoluciji se še vedno preveč išče v širjenju solidarnosti izhoda iz gospodarskih in drugih težav, ki nastajajo na določenih področjih in območjih med drugim tudi zaradi tega, ker se gospodarski in drugi subjekti niso obnašali dovolj odgovorno do uresničevanja dogovorjenih nalog in usmeritev. Prav gotovo solidarnosti ni mogoče širiti na nova področja, ne da bi predhodno dosledno in konkretno razčistili razloge upravičenosti in možnosti ter odgovornosti.

Solidarnost je lahko le rezultat zavestne samoupravne odločitve in nikakor ne bi smela biti nagrada komu, ki ni upošteval ekonomskih zakonitosti ali pa ne uresničuje dogovorjenih nalog ali razmerij.

Delavci turistično-gostinskih delovnih organizacij opozarjajo, da je v letu 1983 nerealno pričakovati za 25 do 30% večji porast deviznega priliva iz naslova turistično-gostinskega prometa v primerjavi z letošnjim letom, če ne bomo pravočasno in prepričljivo ter z najvišjega mesta dali

potrebnih zagotovil predvsem za redno oskrbo v turističnih območjih in krajih, ne samo z življenjskimi potrebščinami temveč tudi z gorivom, in ta zagotovila v praksi tudi realizirali. Če bomo te stvari vključno z zvečanjem propustnosti na mejnih prehodih reševali administrativno na papirju, potem bo to imelo dolgoročne negativne učinke in posledice ne samo za turistično gospodarstvo temveč tudi za neblagovni devizni priliv.

Prav tako je nerealno pričakovati povečanje deviznega priliva v prometu, zlasti pomorskem, v pogojih, ko v akutni krizi na svetovnem tržišču pomorskih prevozov dodatno otežujemo položaj naših pomorskih prevoznikov z vrsto nerešenih problemov, ki jih ne znamo ali nočemo hitro in učinkovito razrešiti.

Gre za star in več kot deset let nerešen problem enestavne in razširjene reprodukcije, čemur se je letos pridružila še devizna nelikvidnost, ki ji botruje nerešen problem dinarjev deviznega porekla in pa izredno slabo tržišče vozni. Vsled tega bo morali v resoluciji bolj obvezujoče zapisati potrebo po ustavarjanju ugodnejših pogojev za gospodarjenje v mednarodnem prometu in da se zagotovijo sredstva za kreditiranje gradnje ladij v domačih ladjedelnicah za domače naročnike, kot tudi da uvoz ladij in letal, ki se uporabljajo v mednarodnem prometu, ter naftnih platform prek hipotekarnih kreditov ne obremenjuje plačilnobilančnih pozicij republik in pokrajin.

V zvezi s tem imam tudi konkretne predloge za dopolnitev resolucije in njenih spremljajočih aktov, ki jih bom predložil v pisni obliki, da ne bi zadrževal seje.

Na koncu prenašam mnenje, da bi morali v resoluciji opredeliti, da se z energetskega balanca rešuje tudi problem nafte in derivatov za neenredne potrebe za proizvodnjo bazičnih in kemičnih surovin.

PREDSEDNIK DR. ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Žarko Kolenda.

ŽARKO KOLENDA (SR Bosna i Hercegovina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, cijenim da se može podržati radni tekst miš-

ljenja Saveznog vijeća, podrazumijevajući pri tom da će imati u vidu i današnju raspravu u svojoj konačnoj verziji.

Javio sam se za riječ da bih uputio nekoliko konkretnih primjedbi na Nacrt rezolucije.

U tačkama III str. 7. pod 5. mislim da bi bilo dobro staviti povećanje izvoza, prije svega na konvertibilno područje. Pri tom imam u vidu činjenicu da je ukupan izvoz bitan — ne samo izvoz na konvertibilno područje, već, uopšte, izvoz je pretpostavka i za dinamiziranje izvoza na konvertibilno područje. Mislim da nema potrebe da to obrazlažem.

Drugo, tačka 1. tog istog poglavlja, koja počinje na strani 7. a završava na strani 8. Moram izraziti bojazan, da ne kažem sumnju, da će se u okviru Interesne zajednice Jugoslavije za ekonomske odnose s inostranstvom, u saradnji s Privrednom komorom Jugoslavije i opštim udruženjem utvrditi jedinstveni kriterijum na osnovu kojih će svaka osnovna organizacija udruženog rada do početka poslovne godine znati kojim iznosom deviza raspolaže. Mislim da je to objektivno nemoguće. Mi smo pri kraju godine i nerealno bi bilo tako nešto očekivati. To bi bilo nešto spektakularno, a ja u tako nešto nisam uvjeren. Založio bih se da se još jednom razmotri i da se ponude neka prelazna rješenja.

Na strani 18. u tački 2. se kaže: „Preduzeti odgovarajuće mjere radi završavanja kapaciteta primarnih faza u crnoj metalurgiji radi smanjenja uskih grla”. Nama nije potreban razvoj crne metalurgije samo radi smanjenja uskih grla, nama je potreban ukupan razvoj primarne proizvodnje u toj skali prema tome, nema potrebe dodavati „radi smanjenja uskih grla”.

U sljedećoj rečenici, gdje se kaže „posebno efikasne mjere radi povećanja proizvodnje željezne rude”, trebalo bi kazati „i čelika”.

Na strani 33. mislim da bi tačku 1. trebalo usaglasiti s posljednjim pasusom strane 32., jer one očigledno kolidiraju. U tački 1. se zalaže da se izvrši selektivno sužavanje započetih investicionih programa, pa se onda eksplicitno kaže kojih, uključujući se deficitarne sirovine i repromaterijal, što podržava posebni pasus tačke 16. Prema tome, predlažem da u tački 1. na strani 33. uđu i deficitarne sirovine i repromaterijali.

Na strani 35. zamolio bih da se ugradi potre-

ba kreditiranja zaliha željeznih ruda, iz primarne emisije, kako je riješeno pitanje zaliha uglja, jer su gotovo istovjetni uslovi eksploatacije, a u zimskom periodu dolazi do prekida odnosno umanjenja proizvodnje, čime se gubi dinamika proizvodnje čelika radi nemogućnosti eksploatacije željezne rude.

Bilo bi, radi toga, potrebno da se ugradi i kreditiranje zaliha železne rude u cilju obezbjeđivanja kontinuiteta proizvodnje onih proizvoda koji su nužno potrebni za ukupnu privrednu aktivnost u zemlji.

Na str. 37. mislim da bi trebalo reći ne samo objekata „u završnoj fazi”. Jer, prije svega završna faza je širok pojam, a drugo „kapitalni objekti” ako su od interesa za ukupno dinamiziranje privredne aktivnosti, a posebno razvijanje sopstvene proizvodnje koja znači supstituciju uvoza, ili omogućavanje izvoza ne bi trebalo ograničiti samo na završnu fazu, već na završavanje tih objekata.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dalje ima reč delegat Slobodanka Vesković.

СЛОБОДАНКА ВЕСКОВИЋ /CP Србија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, дозволите да на почетку кажем да је Нацрт резолуције о политици остваривања Друштвеног плана Југославије за период од 1981—1985. године и дугорочног програма економске стабилизације, у 1983. години, у целини прихватљив јер се ради о документу са потпуно тачном оценом стања, са свестраном идентификацијом проблема развоја, са правцима даљег развоја који нам једино стоје на избору, са веома унапређеном операционализацијом његовог спровођења и извршења.

На томе се не треба задржати, већ, напротив, треба чинити даље напоре да се уместо предложеног списка мера, што пре донесу економски инструменти од чијег доношења и спровођења ће зависити остваривање утврђених циљева и праваца друштвено-економског развоја и економске стабилизације.

Рекла бих нешто о досадашњим искуствима и проблемима организовања производње минералних ђубрива и средстава за заштиту биља. Ови произвођачи су у истој репродукционој целини с произвођачима примарних пољопривредних производа. Пољопривредна примарна производња није велики увозник, али остале гране које је окружују и утичу на њен раст, као што су минерална ђубрива и средства за заштиту биља, су велики увозници сировина. Учешће увозне компоненте у укупним сировинама ових производа износи преко 90%.

Од 1975. године ова групација је била у неповољнијем положају у примарној расподели у односу на остале гране, а посебно у поређењу са пољопривредном производњом, углавном због диспаритета гранских цена и цена увозних сировина. Димензија ових неусклађености види се из следећих података: просечан индекс пораста цена увозних сировина у периоду 1982. година према 1978. години износи 492. Цене пољопривредних производа расле су у истом периоду по индексу близу 500, а просечан индекс пораста цена минералних ђубрива износи 261. Ово је имало најдиректнији утицај на вишегодишње погоршавање положаја произвођача минералних ђубрива и данас је веома бременит губицима, јер су они у 1981. години износили преко 1673 милиона динара, а за 1982. годину процењују се преко 3300 милиона динара.

Из тих разлога сматрам да се у Резолуцији о политици остваривања Друштвеног плана Југославије за период 1981—1985. и дугорочног програма економске стабилизације у 1983. години јединствено регулишу за целу Југославију критеријуми и мере развоја приоритетних грана и грана које их непосредно окружују и најдиректније утичу на њихов развој. Када ово кажем, најпре мислим на производњу пољопривредних производа, производњу минералних ђубрива, средства за заштиту биља, опреме и осталог репродукционог материјала које су међузависне и представљају једну репродукциону целину.

То значи да се у делу Резолуције где се говори о приоритетном обезбеђењу девиза за увоз нафте, деривата нафте и угља за коксовање унесе и ставка увоза сировина за производњу

минералног ђубрива и средстава за заштиту биља. Ово, с тога што су приноси пољопривредних производа условљени потрошњом минералних ђубрива и средстава за заштиту биља, а њихова производња је велики потрошач увозних сировина. Ограничене могућности извоза због домаћих потреба ове производње објективно нису у могућности да се девизно саморепродукују, што указује на нужност прихватања предложеног решења.

Такође, мислим да би производња минералног ђубрива и средстава за заштиту биља требала да има исти третман као и пољопривредна производња у обезбеђењу повољнијих услова кредитирања.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Vladimir Vukmirović.

VLADIMIR VUKMIROVIĆ (SR Crna Gora):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, podržavajući osnove koncepta Rezolucije želeo bih vašu pažnju da skrenem na neka pitanja za koja smatram da su važna, jer su proistekla na osnovu konsultacija u udruženom radu.

Kod predloženog opredjeljenja oslanjanja na sopstvene snage radi izlaska iz nastale situacije, moralo bi se imati u vidu da se teret restrikcije ravnomjernije rasporedi na udruženi rad, vodeći računa o stvarnim mogućnostima tog udruženog rada. Kod ovoga bi posebno trebalo voditi računa o mogućnostima manje razvijenih republika i Pokrajine Kosova, a kada je riječ o Crnoj Gori, onda, pored ostalog, moraju se imati u vidu i dva bitna elementa — visoka prezaduženost privrede uz visoku akumulativnost i potrebe za sanacijama od posledica zemljotresa.

Organizacijama udruženog rada čija je proizvodnja uslovljena uvozom, a koje svojim izvozom ne mogu da obezbijede dovoljno sredstava za sopstveni uvoz, kao što su to crna i obojena metalurgija, za čije prizvode postoji interes da se pretходно realizuju na domaćem tržištu, neophodno je dati prioritet u udruživanju sredstava i obezbijediti im sigurnost u snabdjevanju uvoznim sirovi-

nama i repromaterijalom. Kod uvoza opreme trebalo bi omogućiti nesmetanu kupovinu opreme iz inostranih kredita odobrenih Crnoj Gori za sanaciju od zemljotresa.

Prilikom smanjenja normativa utroška energije, ukupno, treba voditi računa o specifičnostima u pojedinim republikama i pokrajinama zbog puštanja u proizvodnju novih kapaciteta. Za pozajmice iz deviznih rezervi kod Narodne banke Jugoslavije izvršene u 1981. i 1982. godini, trebalo bi to vraćanje pozajmica utvrditi posebnim aktom, jer u slučaju Crne Gore udruženi rad nema mogućnosti da obezbedi devize za pokriće priznatog deficita, a svojevremeno je određen iznos deviza prodato Narodnoj banci Jugoslavije, pa se predlaže da se te pozajmice tretiraju kao trajno otkupljena devizna sredstva.

Kad je riječ o kreditnoj politici, trebalo bi ispitati mogućnost ustupanja dijela kredita iz sredstava primarne emisije udruženom radu na trajno korišćenje.

Radnici u udruženom radu dolaze sve više do spoznaje da moraju glavni teret stabilizacije ponijeti na svojim leđima. Za izlazak iz složene ekonomske situacije samo se povećanim naporima radnih ljudi, uz bolju organizovanost i veću odgovornost, afirmišući rad, a pogotovu rad kod materijalne proizvodnje, mogu savladivati nastali problemi. Uposljeni u privredi zahtijevaju da se blagovremeno upoznaju sa svim mjerama i uslovima privređivanja, da ne budu u iščekivanju novih rešenja, da bi se u potpunosti mogli okrenuti proizvodnji. Insistira se na što većoj selektivnosti, a što, to moramo priznati, nije baš lako, jer treba dosta znanja, a i vremena.

Molim da se prilikom saopštavanja mišljenja ovog Vijeća Vijeću republika i pokrajina vodi računa o ovim sugestijama.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dajem reč tovarišu Skodlar Joži.

JOŽE SKODLAR (SR Slovenija):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati.

Analiza plana in resolucija za leto 1983 ugotavlja mnoge težave ne se v industriji temeš tudi v poljedelski in živilorejski proizvodnji.

Poskušal bom podati nekaj razmišljanj o že predlaganih usmeritvah do leta 1985 s poudarkom na leto 1983. Predčasno so bile sprejete cene glavnih kmetijskih pridelkov. Disparitete med njimi niso upoštevane. Pozornost vzbujajo tudi zato, ker so nekatere nižja, kot so bile v praksi že letos. Predvsem mislim na meso. Del stimulacij, ki so predvidene za proizvodnjo hrane, bi morali dati za regresiranje semen in gnojil, ne po regresirati porabo hrane.

Ljudem z nižjim standardom pa je treba dati pomoč v drugi obliki. V povprečju naj bi stal kilogram gnojila 7 do 8 dinarjev vsaj za tisto proizvodnjo, ki je vnaprej dogovorjena. Tako bi se občutno dvignula poraba na hektar s tem pa tudi hektarski pridelek. Šele ko bi se proizvodnja življenjsko važnih pridelkov dvignila, na zadovoljivo raven, bi jo lahko korigirali in uravnavali s cenami. Do takrat pa bi morda kazalo prosto oblikovati cene po načelu ponudbe in povpraševanja. Komu koristi predpis o prepovedi krmljenja s pšenico, če se ga v večini ne držijo proizvajalci in kdo lahko to sploh nadzira, pri tako velikem številu proizvajalcev. Če bi to uredili z regresiranjem gnojil in semen ne bi bil vprašljiv odkup 70% pridelka. Ker ne moremo mimo dejstva, da je še vedno pšenica najcenejše krmilo, zakaj se ob možni ureditvi problema doma zanašamo na uvoz manjkajočih količin, pri tem pa ustvarjamo dodatne probleme v plačilni bilanci.

Imamo 14 milijonov 695 tisoč hektarov obdelovalnih površin od tega 7 milijonov 497 tisoč njiv. Podatki so s kongresa o rani iz leta 1980. Pri vsem tem pa uvažamo pšenico, olje, sladkorno peso in celo mleko, za katerega imamo vse pogoje za domačo pridelavo.

Rajonizacijo kmetijskih pridelkov pozdravljam, samo če je izvedljiva. V naši žitnici Vojvodini, imamo 26.000 hektarjev zarajenih s krompirjem, čeprav bi za to proizvodnjo morali imeti druga področja. Ker pa da krompir največji finančni učinek, se ga vsak poljedelec trdno oklepa. Zato še enkrat opozarjam na disparitete cen. Ne more biti enaka cena za kilogram pšenice in ki-

logram krompirja, za mleko pa se je šele zadnje mesece za malenkost dvignila nad ta nivo. So pa še vedno razlike tudi med republikami.

Problem je tudi davčna politika, ki predvideva večje obremenitve za slabše, ali sploh neobdelane kmetijske površine. Biti mora jasna in razumljiva vsakomur. Predlagam sprejetje normativov za posamezne pridelke (kot na primer prodaja treh do štirih ton pšenice s hektarja, seveda ob normalni letini, naj bi bila oproščena davka, prodaja šest do sedem tisoč litrov mleka s hektarja tudi). Morda se komu zdijo te številke visoke, vendar ob primerni tehnologiji se to da pridelati. Rok za izvajanje nove davčne politike, naj se prenese, kot je predvideno, iz 1984 leta že na prihodnje leto. Vendar pa mora biti jasno vsakomur, kaj je dobro obdelana zemlja, kaj ti merilo, da je obdelana zemlja enkrat letno pokošen travnik, mislim da ne more biti več realno. Verjetno bi morali tako gledati tudi pri izdajanju potrdil o statusu kmetijskega proizvajalca. Na področju arondacij in komasacij imamo tudi možnosti, da povečamo in pocenimo pridelavo. Na tri hektarje in pol velikih kmetijah povprečno, ni mogoče ekonomsko preživeti. Posebno, ker so te površine razbite še na več manjših. To so površine za specializirane vrtnarje ne pa za tržne proizvajalce hrane. Imam pomisleke glede tega, da je upravičljiva usmeritev samo povečati družbene površine. Tu pa se vsako leto srečujemo z velikimi problemi pri setvi in spravilu. Prav tako nihče ne more trditi, da so vse družbene površine obdelane. So pa dokazi, da lahko specializirani zasebni proizvajalci v mnogih primerih dosegajo večje hektarske donose od velikih kombinatov. Zato bi morali proizvajalcem, ki so zainteresirani za večjo organizirano tržno proizvodnjo, omogočiti kjer so na razpolago površine, zakup za dobo najmanj 20 let. prav tako je treba izenačiti stimulacije in priznati proizvodne stroške, kot jih ima družbeni sektor. Čas je tudi, da nehamo vsako leto ponavljati stare ugotovitve in naredimo iz besed dejanja. Glavno breme za uresničitev cilja za večjo proizvodnjo hrane bo nosila pospeševalna služba, vendar pa mislim da brez ekonomsko-tržnih zakonitosti, utegne postati nemočna. Seveda pa je treba zagotoviti nemoteno preskrbo z gnojili,

semeni, zaštitnim sredstvi in sploh reprodukcij-skimi materijali, kakor tudi zgorivom. Ob naftni krizi pa imamo enkratno priložnost, da zajamemo glavnino pridelkov v organizirano proizvodnjo. Socialistična republika Slovenija je na osnovi 4. člena uredbe o omejitvi prometa z motornim bencinom in dizel gorivom določila na pobudo porabnikov naslednje kriterije, in to v želji, da bi po možnosti vse spravili v organizirano proizvodnjo: žita—za tono 85 litrov, sladkorna pesa—za tono 15 litrov, krompir in vrtnine—za tono 40 litrov, vinogradi za tono 60 litrov, mlado pitano govedo za tono 280 litrov, plemensko govedo za tono 380, mleko—1000 litrov 60 litrov goriva, za posek lesa—za 10 kubikov 5 litrov bencina in za spravilo 10 kubikov lesa litrov dizel goriva. Motorna kosilnica 20 litrov na mesec, in to samo v sezoni. Kdor pa ne želi sodelovati pa dobi na traktor do 35 kw 80 litrov nad 35 pa 100 litrov na mesec, o čemer bi se mogoče še dalo razmišljati. Tisti, ki oskrbujejo tržnice do 50 km daleč, dobijo dodatno 50 litrov, benzina, nad 50 pa 100 litrov bencina. Pospeševalci, veterinarji in podobni so upravičeni do 80% goriva z ozirom na lansko porabo. Po kriteriju, ki ga je določil Zvezni izvršni svet 350 litrov na registriran traktor za nas ni bila sprejemljiva, ker bi prišlo do skrajno neprimerne oskrbe. Po merilu proizvodnje pa je vsakomur zagotovljena nemotena proizvodnja in zato tudi bolj sprejemljiva. Kot mi je znano ima nekaj podobnega tudi Vojvodina, zato predlagam, da o podobnem načinu delitve goriva razmišljajo tudi v drugih republikah.

Vsakdo ima možnost ob koncu leta skleniti pogodbo za leto 1983 in si s tem zagotoviti gorivo.

Predlagam, da se bistvo moje diskusije vgradi v določbe in v določene dele resolucije, ki se našajo na kmetijski razvoj.

PREDSEDNIK DR. ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Boro Petkovski.

БОРО ПЕТКОВСКИ /СР Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, у циљу одређеног доприноса у даљем

грађењу наше економске политике у 1983. години, а имајући у виду уставну функцију Савезног већа, дозволите да дам неке сутестије и предлоге на Нацрт резолуције. Пре тога да кажем да подржавам у целини предложени нацрт. Предлози су следећи:

За стварање договореног простора за увоз сировина, репроматеријала а и енергетских горива, поред динамизирања извоза, предлажемо да се шире сагледају и могућности за коришћење дела финансијских кредита, а нарочито у првом полу-гођу 1983. године.

Даље, када је реч о ослањању на сопствене снаге, оцењујемо да не би требало да се искључе и одговарајуће финансијске подршке нашем развоју из иностранства. У овом смислу скрећем пажњу да неколико чланова СИБ-а употребљавају у различитим примерима различита одређења. У експозеу друга Звонета била је употребљена реч „тотално на сопствене снаге”, код других чланова Извршног већа „делом” а код трећих „на наше сопствене снаге” итд. Ту треба да будемо врло обазриви, јер има импликација на међународном плану.

Остваривање спорије производне активности, у условима селективних мера текуће економске политике, у изразитој мери ће се јавити последице у заоштреном облику у привредно недовољно развијеним републикама и САП Косово. Ради тога, овај комплекс политике треба да буде продубљеније простудуиран.

У СР Македонији проблем енергије у 1983. години још више ће се заоштити. Због тога, биће потребно да се обезбеди увоз 1,5 милиона тона сирове нафте, односно потрошња нафтних деривата на 1,3 милиона тона. Остварена само у одређеној мери солидарност у електричној енергији у 1983. години радни људи у Македонији очекују да ће у потребној мери та солидарност бити остварена и у 1983. години.

Поред нафте и нафтних деривата, потребне су и одређене мере за обезбеђивање основних стратешких сировина које се не односе само на Македонију, већ и на земљу у целини. Реч је о пропан-буган гасу, железној руди, бакру, олову, природним фосфатима, калијевим солима, сумпору, мономерима за хемијска влакна и пластичне

масе, калцијуму, фармацеутским сировинама, памуку, вуни и кожи. Ради обезбеђивања средстава за поједине делове заједничке потрошње, нарочито за неке видове образовања и социјалне сфере, оцењујемо да овај део политике не треба да се остварује на јединствени начин и са јединственим процентом споријег раста у свим републикама и аутономним покрајинама. У овом делу политике предлажемо да је неопходно да се предвиди селективна политика споријег раста укупних средстава за задовољавање заједничких потреба по републикама и аутономним покрајинама, па селекција по делатностима да се врши у социјалистичким републикама и аутономним покрајинама.

У документу предлажемо да се акцентира није нагласи да као основни задатак политике друштвено-економског развоја у 1983. години треба да представља и остваривање политике бржег развоја привредно недовољно развијених република и САП Косова. У том смислу потребне су, по нашем мишљењу, конкретније пропратне мере уз Резолуцију.

Приликом утврђивања политике опорезивања потрошње мазута, треба да се води селективна политика. Наиме, да се не опорезује потрошња мазута у оним технолошким процесима у којима се не може извршити замена мазута другим енергетским средствима.

У кредитној и монетарној политици мислим да су потребна још нека допунска сагледавања и на основу тога треба предложити мере којима се неће вршити ограничавање пласмана средстава Фонда за кредитирање привредно недовољно развијених социјалистичких република и САП Косова. Потребно је, због тога, подржати стварање ширег простора за банкарске кредите из целе земље којима се подржавају заједнички развојни програми учешћем средстава Фонда Федерације, затим подржати изградњу појединих капацитета уз учешће средстава Међународне банке за обнову и развој, као и потребе за обртним средствима оне производње која је рентабилна и извозна и оних капацитета чија је производња оријентисана на извоз.

И на крају предлажемо следеће — да СИБ у крајњој редакцији ослободи Резолуцију од доста

вербализама и објашњавања и да се учини напор да се тај документ учини динамичнијим, да у њему децидније буду одређени правци и садржај наше економске политике у наредној години. На овај начин, лично, мислим да ће Резолуција постати документ који треба да продре до сваке организације удруженог рада и месне заједнице.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dajem reč delegatu Vehbiju Hajradini.

ВЕХБИЈА ХАЈРАДИНИ /САП Косово/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, дозволите да у својој дискусији поводом Нацрта резолуције о политици остваривања Друштвеног плана Југославије у периоду 1981. до 1985. године и дугорочног програма економске стабилизације у 1983. години, истакнем нека питања и запажања о предложеном концепту развоја у 1983. години, како с аспекта текуће репродукције, тако и проблема развојне политике.

У основи се може дати подршка опредељењима политике друштвено-економског развоја и политици економске стабилизације у 1983. години, предвиђене у Нацрту резолуције и у осталим пратећим документима, полазећи од потребе предузимања максимално могућих напора и активности за обезбеђење, пре свега, спољне ликвидности земље у целини.

Основни недостатак у тексту Нацрта резолуције за 1983. годину, посебно у делу тачке 30., која се односи на политику остваривања договорене политике бржег развоја привредно недовољно развијених република и најбржег развоја Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова, јесте тај што није дошла до изражаја договорена политика, а посебно ставови из политичке платформе за акцију Савеза комуниста Југославије о развоју социјалистичког самоуправљања, братства и јединства и заједништва на Косову, што је постало и докуменат XII конгреса Савеза комуниста Југославије /део о непосредним правцима акције у економском развоју Социјалистичке Ау-

тономне Покрајине Косова/. При том би требало поћи од садашњих бројних проблема и тешкоћа у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову и напора који се чине за остваривање економске стабилизације и стабилизацију политичко безбедносног стања у Покрајини.

Имајући у виду различити ниво развијености појединих социјалистичких република и социјалистичких аутономних покрајина, антиинфлациони програм је у тачки 10. јасно указао на потребу вођења селективне политике приликом спровођења текуће економске политике, као и дугорочног програма економске стабилизације. Дозволите да цитирам: „Мере које ће се предузети у складу с овим програмом имаће различито дејство на поједина подручја земље, у зависности од степена њихове привредне развијености. Зато се о томе мора водити рачуна током остваривања овог антиинфлационог програма, као и дугорочног програма економске стабилизације у целини, посебно у односу на Социјалистичку Аутономну Покрајину Косово као изразито привредно неразвијено подручје”.

Сада ми дозволите, другарице и другови делегати, да задржим вашу пажњу на неким најосновнијим проблемима с којима се суочава привреда Косова. Уопште, привредна ситуација у земљи у току прошле и ове године, коју карактерише битно успоравање раста производње, с тенденцијом стагнације и опадања, нагомилани проблеми у економским односима с иностранством, поремећаји на тржишту и токовима друштвене репродукције, високе инфлације и пораст цена, заоштравање проблема незапослености и др. још више су отежали напоре за динамизирање производње и решавање бројних слабости у постојећој привреди Покрајине, као и за брже завршавање крупних инвестиционих објеката.

И поред проблема и тешкоћа пренетих из претходног планског периода и отежаних услова привређивања на нивоу земље у 1981. години, у Покрајини је остварен релативно динамичан пораст друштвеног производа, од 4,5%, мада нешто нижи од предвиђеног /или 6,2%/. У 1982. години, према досадашњим кретањима у производњи, оцењује се да ће се оства-

рити нижа стопа раста друштвеног производа од предвиђене, око 2,2% /а предвиђено је 6,2%/. Физички обим индустријске производње у 1981. години био је повећан на 6,7%. Основни носиоци динамичног раста индустријске производње били су прерађивачке гране, док базне гране, које имају највеће учешће у структури индустрије и код којих је предвиђено интензивније повећање производње, показују и даље тенденције заостајања. У првом полутођу, па и наредним месецима 1982. године, дошло је до пада индустријске производње. Нижи обим производње у 1981. години, поред производње електричне енергије и производње руде и прераде обојених метала, остварен је код машиноградње, производње саобраћајних средстава, дрвне индустрије, папирне индустрије, производње предива и производње пића. Неостваривање предвиђеног раста производње у 1982. години резултат је отежаних услова привређивања и низа субјективних слабости, које се испољавају у недовољној организованости и слабом коришћењу фонда радног времена.

Снабдевеност индустрије сировинама и репроматеријалом је доста отежана. У оквиру базичних грана повремено је присутно отежано снабдевање нафтиним дериватима, коксом, каучичном и калцинираном содом и резервним деловима. Недостатак сировина и репроматеријала с домаћег тржишта и из увоза значајно је утицало на остваривање производних задатака у прерађивачкој индустрији, тако да је услед недостатка сировина и репроматеријала долазило до обустављања и великих редукција у производњи. Најчешћи проблеми били су присутни у металопрерађивачкој индустрији, индустрије гуме, хемијској, електроиндустрији, индустрији текстила, коже, обуће и графичкој индустрији.

Ми смо свесни свих субјективних слабости које су присутне у текућој репродукцији у Покрајини. Ту се чине максимални напори радних људи и свих организованих субјективних снага. Они се сваким даном све више појачавају, ради отклањања поменутих слабости. Радни људи и грађани у Покрајини свесни су свих околности у којима су се наша привреда и наша земља нашле. Зато су све мере које су предузели Са-

везно извршно веће, Скупштина СФРЈ, заједно са Савезом комуниста Југославије, наишле на свестрану подршку и одлучност да се до краја истраје на плану стабилизације укупних економских и друштвених токова, тако да је присутна сасвим нова клима у раду и односу према раду.

Међутим, у основном концепту предвиђене политике друштвено-економског развоја за 1983. годину није до краја, сасвим јасно дефинисано како већ на самом почетку 1983. године, поготово у првом полутођу 1983. године, савладати у привреди Косова велику диспропорцију између потреба увоза основних сировина и репроматеријала и платнобилансних могућности, с једне стране, и на који ће начин САП Косово, заправо привреда САП Косова, извршавати своје обавезе по основу иностраних кредита. Само у 1983. години треба да вратимо око 153 милиона долара, и то на конвертибилно подручје, а сав извоз износиће око 80 до 85 милиона долара.

Друго, нија нам јасно како ћемо финансирати текућу репродукцију. Јер, привреди Косова само за увоз основних сировина и репроматеријала, и то у најужем смислу речи, треба преко 250 милиона долара. Такође, није довољно јасно на који ће се начин решавати проблеми развоја у привредно недовољно развијеним републикама, а посебно најбржи развој САП Косова у наредној економској години, јер су, са гледишта социјалних проблема, социјалне тешкоће најизраженије у Покрајини Косову.

Морам посебно да истакнем проблеме везане за спровођење развојне политике. Наиме, друштвеним планом развоја САП Косова за период 1981—1985. предвиђено је да се за остваривање предвиђене динамике развоја бруто инвестиције у основна средства повећају по стопи од 7,2% просечно годишње, и то привредне инвестиције по стопи од 7,6%, а непривредне по стопи од 5,5%, односно у овом периоду, у основна средства друштвеног сектора привреде треба да се уложи око 98 хиљада 750 милиона динара, а у непривреди око 18 хиљада 800 милиона динара /цене из 1980. године/.

Инвестиционом политиком даје се предност улагањима за завршавање објеката у току изгра-

дње, а нова улагања ће се усмеравати у објекте који омогућавају веће запошљавање и промену привредне структуре Покрајине. Приликом утврђивања инвестиционе политике полазило се од пренетих инвестиција у току и могућностима прилива средстава за инвестиције — средства Фонда Федерације, средства иностраних кредита, средства која се реализују путем удруживања рада и средстава у оквиру Фонда и ван тога и др.

У првој години плана један од најозбиљнијих проблема у привреди Покрајине је опадање интензитета инвестирања у реалном обиму...

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li se Veće slaže da delegatu Hajradinu damo još tri minuta, pošto je prošlo 10 minuta? (Da)

ВЕХБИЈА ХАЈРАДИНИ:

... што је непосредно утицало на закашњење завршавања објеката у изградњи и могућности почетка нових објеката. Ово је све утицало на опадање привредне активности и стварања услова за динамични развој и могућности већег запошљавања.

Реална вредност инвестиционих улагања је знатно нижа. Наиме, због повећања цена инвестиционих елемената за око 37%, реалан пад инвестиција износи минус 25,1%, и то у привреди минус 23,5% а у непривредни минус 32,5%. Инвестиције се у овој години финансирају највећим делом из кредитних средстава: средстава банака и средстава Фонда Федерације за кредитирање недовољно развијених република и САП Косова, што чини главни извор инвестиција, или 86,2%. За ову годину предвиђено је да се из Фонда Федерације инвестира око 13 хиљада 259 милиона динара, од чега 50 по основу удруживања рада и средстава.

Прилив обавезног дела, с обзиром на високо учешће укупних средстава Фонда у инвестицијама у Покрајини / а то је преко 60%/ није омогућио да се остваре предвиђене стопе инве-

стиционных улагања, односно ублаже проблеми инвестиционе изградње због високих пренетих инвестиција.

Сужавање основе самофинансирања, као и утицај осталих фактора, учинили су да се успори ангажованост кредита од Међународне банке и других иностраних кредитора. Није било могуће да се заокруже конструкције финансирања објеката које финансира Међународна банка за обнову и развој. Међутим, чињеница да део Фонда Федерације за удруживање рада и средстава који се не остварује према предвиђањима, чини ову проблематику још сложенијом, јер 50% средстава Фонда Федерације, као обавезан зајам, представља малу привредну финансијску могућност.

Такви услови, када се процес удруживања рада и средстава не остварује према предвиђањима, имали су за последицу успоравање инвестиционе активности, па је то доста заострило проблеме ликвидности банака.

По основу удруживања рада и средстава, у овој години требало је да се реализује износ од 6 хиљада 829 милиона динара. Сем што је потписано 22 самоуправна споразума /пријављено је од стране организација удруженог рада из развијених социјалистичких република и Војводине 120 програма, и 63 програма од стране организација удруженог рада с Косова/, ова средства нису реализована, а она ће ангажовати само 10,7% средстава Фонда намењених за удруживање рада и средстава за цео период 1981–1985. године.

Вредност инвестиција у току у сталном је порасту. Дана 31. марта 1982. године оне су достигле предрачунску вредност од 90 хиљада 740 милиона динара, како у привреди, тако и у непривреди. Прекорачење износи 33 хиљаде 366 милиона динара, или 36,8% од предрачунске вредности.

По објектима, највећа прекорачења су на хидромелиорационом систему Ибар–Лепенац, у износу од 3 хиљаде 660 милиона динара, код Фероникла, 2 хиљаде 782 милиона динара, код Термоелектране Косово Б 3 хиљаде 864 милиона динара и др.

Друштвеним планом Покрајине предвиђено је да се око 7 хиљада 800 милиона динара

реализује удруживањем рада и средстава изван средстава Фонда Федерације за довршење изградње одређених објеката у енергетици и обојеној металургији, што је дефинисано договореном политиком о посебним мерама за бржи развој Косова. У досадашњем периоду по овом основу није дошло до конкретних решења за удруживање ових средстава. За завршавање најважнијих објеката управо у овом тренутку — како за привреду Покрајине, тако и за земљу — потребно је више од 18 милијарди динара, што представља велико оптерећење за привреду Покрајине.

Могу да кажем да је Извршно веће Скупштине САП Косова још прошле године оценило да треба обуставити изградњу седам објеката чија је предрачунска вредност око 16,7 милијарди динара, као и да се не почне изградња два објекта чија је предрачунска вредност 8,4 милијарде динара. Такође је оцењено да је потребно да се одложи изградња 24 путна правца, чија је предрачунска вредност 3,4 милијарде динара, као и изградња једног броја објеката у друштвеним делатностима, чија је предрачунска вредност била 709 милиона динара.

Из свега напред изнетог произлази да нам у инвестиционој политици у 1983. години предстоје огромни, сложени задаци. То је због тога што се у овој години преноси значајан обим неизвршених радова који опредељују инвестициона улагања. С друге стране, немогућност је заокружења конструкције финансирања код низа објеката у изградњи.

Друштвеним планом развоја Покрајине од 1981. до 1985. године рачунало се да у 1982. години опочне нови циклуси инвестиционих улагања, који би водили ка промени привредне структуре. Међутим, у наредној години сигурно неће бити довољно простора за улагање у нове објекте ако се не приђе селективној политици, која мора да полази од нових цена, које произлазе из полазних основа дугорочног програма економске стабилизације и антиинфлационог програма, као и политичке платформе за акцију Савеза комуниста Југославије у развоју социјалистичког самоуправљања, братства и јединства и заједништва на Косову.

Из тих разлога Нацрт резолуције за 1983.

годину и сва пратећа документа морају уважавати све специфичности друштвено-економског развоја у Покрајини и предвидети одговарајуће мере које ће обезбедити остваривање договорене политике о најбржем развоју САП Косова, као и остваривање политике економске стабилизације и стабилизације политичко-безбедносне ситуације у Покрајини.

Полазећи од тога, такође, треба полазити и од предлога реалних могућности мера које треба предвидети за САП Косово, као што су:

прво, сопственим напорима предузети могуће мере за максимално коришћење природних ресурса, већ инсталисаних капацитета за повећање производње, посебно у енергетици, производњи обојених метала, неметала, пољопривреде, што је посебно акцентирано и у Нацрту резолуције. Тај курс се у целини прихвата у САП Косову, у свим структурама и срединама;

друго, да се у САП Косову дају приоритети напорима и активностима за брже активирање инвестиционих објеката који се налазе у фази довршавања изградње, нарочито на сектору енергетике, обојених метала, никла и довршавања изградње металуршких капацитета у производњи олова и цинка и др;

треће, у развојној политици посебно место ће се дати интензивирању пољопривредне производње /ту су показани и резултати у току јесење сетве, која је први пут остварена у оптималним роковима/ ради обезбеђења и олакшавања снабдевања тржишта основним прехранбеним производима.

На крају, предлози САП Косова, који треба да нађу места у Резолуцији за 1983. годину и осталим пратећим документима, због специфичности САП Косова а у циљу остваривања договорене политике о најбржем развоју САП Косова, садржани су у извештају Одбора за друштвено-економске односе и овом приликом их нећу посебно истацати.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Jovica Lazarević.

JOVICA LAZAREVIĆ (SR Bosna i Hercegovina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, mislim da je iz razumljivih razloga, poglavlje Rezolucije za 1983. godinu koje se odnosi na poljoprivrednu proizvodnju, izazvalo veliki interes i pažnju svih naših radnih ljudi – i proizvođača, i potrošača.

Među tim razlozima osnovni, svakako, leži u dvema činjenicama: prvo, u tome da su rezultati u poljoprivrednoj proizvodnji 1982. godine značajno doprinijeli ublažavanju naših poznatih ekonomskih teškoća i, drugo, da ti rezultati ulivaju samopouzdanje i ukazuju na realne mogućnosti koje u toj oblasti imamo, ili možemo imati, što se i u Nacrtu rezolucije s pravom ističu.

Zato, sigurno kvantitativnoj projekciji, kao i potrebi obezbjeđenja nekih materijalnih preduslova za njeno ostvarenje (energija, dio investicionih sredstava, đubriva, zaštitna sredstva itd.), moramo dati punu podršku.

To, u ostalom, i po pravilu nikad nije bilo sporno.

Ali, dajući tu podršku, nije moguće ne zadržati se i u ovoj raspravi malo više na nekim društvenim uslovima i pretpostavkama, bez kojih ni u 1983, a ni u narednim godinama, neće biti moguće postizati željene materijalne rezultate.

To valja istaći zbog činjenice što u tom pogledu, u pogledu građenja samoupravnih društvenih odnosa u ovoj oblasti, ima i značajnih specifičnosti, ali i različitih koraka u praksi koje se ne mogu zanemarivati. Te specifičnosti se u prvom redu odnose na proces uključivanja našeg zemljoradnika, individualnog poljoprivrednog proizvođača, u samoupravni društveni odnos, kao nezamjenljiv uslov materijalnog napretka, tj. postizanja mogućih materijalnih efekata. A čovjek se ne može oteti utisku da tim društvenim uslovima ni u ovom Nacrtu nije poklonjena dužna pažnja. Doduše, još imamo vremena, pa taj propust Nacrta ne mora ostati naš propust i u Prijedlogu rezolucije, utoliko prije što smo nedavno (doduše, u prošlom sazivu, negdje krajem septembra, oktobra prošle godine) usvojili poznatu preporuku naše Skupštine, našeg Vijeća u vezi sa daljim samoupravnim udruživa-

njem zemljoradnika i njihovim uključivanjem u sistem udruženog rada.

Polazeći od te preporuke, u kojoj su sadržani i stavovi Zakona o udruženom radu, pa i Ustava, pokušaću da ukažem samo na nekoliko, po mom mišljenju, bitnih pitanja za praktičnu akciju društvenih snaga, i to više u tezama, jer nemamo vremena i jer nije moguće ovom prilikom davati šira obrazloženja.

Počću od uvodnog dijela, tačke 10. odnosno tačke 11. (po ovom prečišćenom tekstu Rezolucije). Ovdje se kaže: „Razvoj poljoprivrede i društveno-ekonomskih odnosa na selu” — a ne kaže se kojih i kakvih: „podstičaće se bržim organizovanjem zemljoradnika u zemljoradničke zadruge, organizacije kooperanata i druge oblike udruživanja i povezivanja, kao i jačanjem materijalne i kadrovske osnove njihovog rada”. Ne dodaje se tome potreba uključivanja tih organizacija zemljoradnika u sistem udruženog rada.

Ako se za ovu prvu primjedbku može reći da je formalna ili da je propust kod kucanja, druga je sigurno suštinska. Mislim da ne smijemo zaboraviti da je ovdje ključno pitanje da li samo međusobnim udruživanjem zemljoradnika, individualnih poljoprivrednih proizvođača, bilo u zadruhu, bilo u organizaciju kooperanata ili drugi oblik organizovanja, obezbjeđujemo njegovu samoupravljačku poziciju i funkciju. Ili, drugim riječima, da li samo aktivnošću na selu i snagama sela to možemo postići. Mislim da i Ustav, i Zakon o udruženom radu, a posebno preporuka, daju određen odgovor na to pitanje.

Naime, bez uključivanja tih organizacija u sistem udruženog rada, tj. njihovog trajnog ili tačnije dohodovnog povezivanja s organizacijama udruženog rada, nije moguće obezbijediti promjenu društvenog položaja individualnog poljoprivrednog proizvođača. Zato je i zemljoradnička zadruga i organizacija kooperanata i drugi oblik organizovanja zemljoradnika, samo prvi korak na tom planu, onaj prvi i neophodni korak, koji je preduslov za početak ostvarivanja takve društvene pozicije. Međutim, odmah se mora reći, ako nema akcije s druge strane, a u prvom redu prerađivačko-prehrambene industrije, to jest onog partnera koji ima isti ekonomski interes za tu vezu, nema doho-

dovne sprege, odnosno one društvene promjene koja obezbjeđuje zajedničku borbu za zajednički napredak. O tome se u pomenutoj preporuci kaže sljedeće: „Ostvarivanje suštine samoupravnog organizovanja zemljoradnika, njihovog samoupravnog i dohodovnog povezivanja sa organizacijama udruženog rada” itd.

Preporuka, znači, ističe upravo tu suštinu i mislim da je mi u Rezoluciji ne možemo i ne smijemo zaboraviti.

Drugi moment koji mora privući našu pažnju odnosi se na samoupravno organizovanje potrošača. Za razliku od obrazloženja ovih promjena, koje smo primili, i u kome se o tome nešto kaže, u tekstu Rezolucije samo se u uvodu pominju „korisnici hrane”. Citiraću: „Takav razvoj će se podržati i u naporima društva u cjelini, posebno većim usmjeravanjem ulaganja prvenstveno korisnika hrane, samoupravnim povezivanjem u reproduktivnim cjelinama i boljim organizovanjem proizvodnje, prerade i plasmana”. To je prvi pasus u uvodu. Za razliku od ovakvog teksta, naša preporuka kaže sljedeće:

„U ostvarivanju samoupravnih veza i odnosa, naročito se zaostaje za samoupravnim organizovanjem potrošnje, odnosno potrošača. Opšte opredjeljenje društva o tome da je takva orijentacija ekonomska i društvena nužnost, još nije dovoljno podstaknuto društvenom akcijom da se organizuju i jačaju raznovrsni oblici samoupravne organizacije potrošača, da bi se mogle s proizvođačima uspostavljati takve ekonomske sprege koje bi značile prodor samoupravnog sporazumijevanja i na toj relaciji”.

I dalje: „Sporo uspostavljanje dohodovnih samoupravnih veza i odnosa od proizvođača do potrošača i odsustvo regulisanja međusobnih odnosa na novim samoupravnim osnovama doprinosilo je zadržavanju, pa i jačanju administrativnih intervencija i regulative sa značajnim posledicama za samoupravne odnose”.

Dakle, preporuka ide dalje od plasmana, ide do samoupravnog organizovanja potrošača. Poznato je i zašto. Poznato je, takođe, da povezivanje proizvodnje, prerade i plasmana imamo. Mi imamo velike sisteme u cijeloj zemlji u kojima su proizvodnja, prerada i plasman povezani, pa ipak neka

bitna pitanja na ovoj relaciji i zaokruživanju čitavog reproduktionog ciklusa od proizvodnje do potrošnje ne uspijevamo da riješimo.

Naša preporuka pokušava, nastoji, ulaže napor da potrošača pretvori u subjekt odlučivanja. Inače će, kao što praksa već pokazuje, odgovornost za snabdjevanje, čak i u tako velikim gradovima kakvi su naši glavni gradovi republika, počinjati da pada na jednog čovjeka, na predsjednika poslovnog odbora one organizacije koja je „zadužena” za snabdjevanje.

Nije potrebno mnogo dokazivati da je to suprotno našem kursu da potrošača pretvorimo u aktivnog subjekta, koji će svojom povratnom akcijom na proizvodnju odlučivati ili saodlučivati s proizvođačem. Time se može proces zaokružiti na samoupravnoj osnovi, a prometna sfera, pa i mjere države, odnosno administrativni zahvati, postepeno stavljali u službu te veze.

Jasno nam je da to mora biti proces. Ali, i on mora otpočeti i moramo uložiti napor da formuliramo uslove tom početku. Mislim da ovome treba dodati i činjenicu da bez toga nije moguće investiciona sredstva potrošača — radnika, usmjeriti u proizvodnju hrane, a to će, kad isključimo druga sredstva (iz emisije i slična) sve više biti jedina investiciona sredstva.

Treće, u dijelu Rezolucije koji govori o investicijama, mislim da nije sporno da bi veći obim investicija dobro došao, niti pak da je neophodno proširivati obradive površine društvenog sektora primarne poljoprivredne proizvodnje. Ali, u formulisanju pravaca društvene akcije u vezi s tim, često se zanemaruju dva momenta:

Najprije, zašto su investiciona sredstva plasirana često u daleko manje značajna ulaganja, uključujući i mnoge neprivredne investicije nego što su ulaganja u proizvodnju hrane?

Svi znamo da su rijetki primjeri, u obilju raznih samodoprinosi, da su ta sredstva usmjerena u proizvodnju hrane. A sada se, sa svom ozbiljnošću, otvara pitanje — kako ćemo u novim društvenim uslovima, primjenjujući Zakon o proširenoj reprodukciji i minulom radu, orijentisati sredstva proširene reprodukcije na proizvodnju hrane.

Zatim, da li smo imali i ovdje promašenih investicija, tj. da li smo uvijek prilikom ulaganja

društvenih sredstava u individualni sektor doprinosili jačanju novih društvenih odnosa? Imali smo dosta promašaja i dobro bi bilo da temeljnije analiziramo praksu u kojoj nas je praktikizam često gurao da ulažemo društvena sredstva i u individualna gazdinstva, bez obzira u kojoj mjeri ta ulaganja utiču na dugoročno dohodovno povezivanje s udruženim radom.

Zato mislim da ni kod poglavlja o investicijama u poljoprivredi nije u pitanju samo kvalitet. Podsjetiću, opet kratko, da u preporuci između ostalog stoji: „Povoljnijom kreditnom politikom treba podsticati udruživanje zemljoradnika, a prije svega onih čija se proizvodnja na dohodovnim osnovama uključuje u tokove društvene reprodukcije”.

Ja imam još jednu tačku, ali kako je moje vrijeme isteklo, priložiću taj dio teksta.*

PRESEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dajem reč delegatu Hajriću Taliću.

HAJRIĆ TALIĆ (SR Bosna i Hercegovina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, prije nego što počnem diskusiju, želim da kažem da smo mi u organizacijama udruženog rada izvršili konsultacije i da dajemo veliku podršku Rezoluciji.

Učestvujući u raspravama u mojoj radnoj organizaciji, počev od informacija o poslovanju radne organizacije u tekućem periodu, vlastitih mjera kroz stabilizacioni program, mjera društveno-ekonomske stabilizacije i Rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije od 1981. do 1985. godine i dugoročnog programa ekonomske stabilizacije u 1983. godini — došao sam do određenih zaključaka, koje bih, po mojoj ocjeni, mogao prezentirati u sljedećem:

* Izlaganje Jovice Lazarevića u celini može se koristiti u Službi za informativno-dokumentalističke poslove Skupštine SFRJ.

Radni ljudi moje radne organizacije svjesni su teškoća u kojima se nalazi naše društvo, posebno tekstilna industrija Jugoslavije, i spremno prihvataju sve mjere do sada donesene i Nacrtom rezolucije predložene kako bi se prevazišle postojeće teškoće.

Imajući u vidu prethodne mjere, radni ljudi radne organizacije usvojili su vlastite smjernice prilikom izrade materijalno-finansijskog plana za 1983. godinu, čije su bitne karakteristike u povećanju fizičkog obima proizvodnje, s istim kapacitetima i uz isti broj zaposlenih, pri orijentaciji plasmana robe s domaćeg tržišta, posebno na izvoz na konvertibilno područje.

Da bi se planom postavljeni zadaci realizovali, neophodno je izvršiti korekciju postojećeg Deviznog zakona, koji se negativno odražava na proizvođače tekstilne i vunarske industrije i kojim su prava raspolaganja devizama svedena na oko 26%, a poznato je da je tekstilnoj i vunarskoj industriji potrebna uvozna supstanca, u najmanjem procentu, od 60%. Da bi se ostvarila ta supstanca, potrebno je kompletnu proizvodnju izvesti na konvertibilno tržište, što je u današnjim tržišnim uslovima nemoguće.

Potrebno je da se Rezolucijom omogući domicilnim radnim organizacijama kupovina deviza za uvoz repromaterijala u komunama čiji radnici ostvaruju devize radeći u zemljama konvertibilnog područja, posebno ako je reč o nedovoljno razvijenim komunama.

Za dosadašnju orijentaciju jugoslovenske vunarske industrije za izvoz na klirinško područje, za koji i dalje postoje velike mogućnosti, neophodno je da taj izvoz dobije sličan tretman izvoza na konvertibilno područje.

Isto tako, sistematskim mjerama treba regulirati odnose u tretmanu „aktivaca” i „pasivaca” u izvozu, tako da kod SIZ za ekonomske odnose s inostranstvom prvenstveno raspolaganja ostvarenim devizama dobiju oni koji ih ostvaruju, „aktivci”.

Da se skрати vremenski period od podnošenja zahtjeva do izvršenja plaćanja prema inostranstvu, kako bi se postiglo brže snabdjevanje potrebnim uvoznim repromaterijalom. Da se onemogućí subjektivizam, administracija SIZ, Narodne

banke i poslovnih banaka u davanju prioriteta.

Na kraju izlaganja želio bih da kažem nekoliko riječi u ime 700 zaposlenih radnika koji rade u Tvornici „Livtex” Livno i u svoje lično ime.

Pročitao sam Rezoluciju i sve što je zacrtano i napisano odlično je, samo ako se budemo zajednički zalagali i trudili da to ostvarimo. Jedna obaveza koja je zacrtana u Rezoluciji stoji pred svim radnicima, kao i predamnom — da se maksimalno angažujemo u sprovođenju svih mjera i odluka i da ih efikasno sprovedimo.

Što se tiče postavljanja zadataka, za nas radnike u neposrednoj proizvodnji, ubijeđen sam da će svaki radnik u mojoj radnoj organizaciji ispuniti svaki postavljeni zadatak, ali društveno-političke organizacije i samoupravni organi moraju biti glavni nosioci svih zadataka.

Drugarice i drugovi, moram da napomenem da ima gro radnika kojima su lična primanja veoma niska. Dok izmiri sve svoje lične i društvene obaveze, radniku ostaje malo za život, svoj i svoje porodice.

Želio bih takođe da napomenem da treba više posvetiti pažnje radnicima u proizvodnji, kao i njihovim ličnim dohocima.

Želeo bih naglasiti da treba energičnije da se borimo protiv privrednog kriminala i da se krivci najrigoroznije kažnjavaju. Smatram, ako istrajemo na svim našim zadacima, da je to jedini način da doprinesemo našem boljem sutra.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Fatima Hadžialić.

FATIMA HADŽIALIĆ (SR Bosna i Hercegovina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, prilikom konsultacija koje sam imala u delegatskoj bazi, uz podršku datim rješenjima, a posebno osloncu na vlastite snage, ukazano je na potrebu dalje konkretizacije nekih odredaba, kao i na potrebu sažimanja pojedinih dijelova, da bi Rezolucija bila jasnija i mobilizirajuća, te da bi se

u njenoj primjeni izbjegle eventualne dileme i različita tumačenja. To bi doprinijelo uspješnijem realizovanju svih, a posebno onih postavki i opredjeljenja koja predstavljaju ključna pitanja našeg društveno-ekonomskog razvoja.

U svojoj diskusiji želim, prije svega, da ukazem na neke probleme u stvaranju neophodnih uslova za veću proizvodnju uglja.

Poznato je da su „Titovi rudnici uglja” već duže vrijeme suočeni s činjenicom da u jednom broju rudnika moraju napustiti proizvodnju, jer su u njima rezerve uglja gotovo iscrpljene. Međutim, drugovi odgovarajući kapaciteti neophodni za dalju proizvodnju nisu pripremljeni. Zbog stanja u kome se već godinama nalaze, rudnici to nisu mogli sami finansirati, a udruživanje sredstava za investicije u rudarske kapacitete išlo je isuviše teško. Kada smo danas već tako snažno suočeni s nestašicom energije i kada smo već jasno opredijeljeni da dio energije, koju smo do sada dobijali iz uvezene nafte, zamijenimo energijom iz domaćeg uglja, problem brže zamjene rudarskih kapaciteta postaje još aktuelniji. Autori Nacrta rezolucije ovu činjenicu su imali u vidu i ponudili su određena rješenja, ali, s obzirom na teško stanje u rudnicima, ona neće biti dovoljna da se u narednoj godini nešto značajnije uradi.

Da bismo u narednoj godini mogli otpočeti sa pripremama za otvaranje novih rudnika, uz ono što je u Nacrtu rezolucije već rečeno, bilo bi neophodno da se utvrdi ukupan obim ulaganja u proizvodnju i razvoj rudnika, u skladu s Društvenim dogovorom o razvoju energetike do 2.000 godine, uključujući i istraživanja, da se u Rezoluciji jasnije izrazi orijentacija da se za potrebe razvoja energetike osigura proizvodnja domaće opreme i rezervnih dijelova, te da se daju podsticaji razvoju metaloprerađivačke i elektroindustrije. Na taj način bismo znatno smanjili zavisnost zemlje od uvoza kada su u pitanju oprema i rezervni dijelovi za rudnike. Da se devize za proizvodnju uglja obezbijede na isti način kao i za uvoz nafte i naftinih derivata i uglja za koksovanje. Da se uvoz opreme i dijelova za rudnike koji se ne proizvode u Jugoslaviji oslobode plaćanja carine kao i drugih dažbina. Da se udružena sredstva dohotka za razvoj rudnika oslobode oporezivanja, što bi omo-

gućilo brži razvoj rudnika, a istovremeno bi i ekonomski stimulisalo udruživanje. Da se, pored stava o usmjeravanju investicija u razvoj prioritetnih djelatnosti, doda i energetika, a u tom okviru investicije za proizvodnju uglja. Zatim, da se pod selektivnim namjenama podrazumijeva i ugradi razvoj proizvodnje uglja u okviru energetike i da se, uporedo s donošenjem Rezolucije, utvrdi postupak i vrijeme donošenja i operativnog sprovođenja predloženih mjera.

Prema tome, zalažem se da uslovi i olakšice za razvoj rudnika budu što adekvatniji i što primjereniji stanju rudnika i današnjim potrebama za proizvodnju uglja.

Zbog izuzetnih napora koje rudari ulažu da bi obezbijedili ugalj za termoelektrane i za široku potrošnju, želim ovom prilikom da i o tome nešto kažem. Ove, kao i ranijih godina, rudari „Titovih rudnika” u Bosni i Hercegovini rade neprekidno, a to znači i nedjeljom i praznicima. Proizvodnjom na praznike i dane nedjeljnog odmora oni nadoknađuju zaostajanja koja nastaju zbog nedostatka opreme i rezervnih dijelova, nedostataka vagona, zbog kašnjenja u otvaranju novih zamjenskih kapaciteta i, na taj način, uz posebne napore, ostvaruju ne samo planirane tone, već i značajno premašuju plan. U nekim rudnicima su već mjesec i po dana prije roka ispunili plan i već proizvode za 1983. godinu. Među rudarima neprekidno, iz godine u godinu, razvija se i vlada takmičarski duh i elan šire poznat iz poslijeratnih godina izgradnje i obnove naše zemlje.

Rudari „Titovih rudnika” će i u narednoj godini, sa istim elanom, kao i do sada, prihvatiti obaveze koje će za njih proizaći iz Rezolucije, svjesni zadataka koji pred njima stoji, vjerujući u sebe i snagu naše samoupravne socijalističke zajednice.

I, na kraju, vraćajući se ponovo na tekst Nacrta rezolucije, želim još da kažem sljedeće: stiče se utisak da se o smanjenju potrošnje dosta oskudno govori, zatim, u Rezoluciji bismo mogli biti još precizniji i određeniji u vezi s unutrašnjom zaduženošću, isto kao što su precizirani i spoljni dugovi. Jer, zna se da se i u unutrašnjoj zaduženosti javlja fiktivni dohodak, koji nije realno pokriven. Imajući u vidu tu činjenicu, bilo

bi neophodno ugraditi realnije i konkretnije odredbe o smanjivanju svih vidova potrošnje, naravno, na selektivnoj osnovi. Jer, teret stabilizacije treba ravnomjerno da bude raspoređen. Kada ovo predlažem, polazim od uvjerenja da su proizvodne snage našeg društva, i u njima subjektivni faktor, radnička klasa, radni ljudi i građani, sposobni i opredijeljeni da većim i biljim radom i uz veća odricanja daju svoj doprinos ostvarivanju ekonomske stabilizacije.

PREDSEDNIK DR. ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Tomislav Kovač.

TOMISLAV KOVAČ (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, ja sam, zbog poodmaklog vremena, diskusiju dosta skratio. Ne želim ponavljati stvari koje su već mnogi delegati iznijeli, no, kazaću da sam se za riječ javio da, uz podršku osnovnim i strateškim opredjeljenjima iz Rezolucije, kažem nekoliko riječi upozorenja u odnosu na izvoz robe i usluga, i to opet u jednom suženom dijelu.

Naime, iz Rezolucije proizlazi da je jačanje naše izvozne orijentacije osnovni uvjet ne samo za prevladavanje sadašnjih teškoća, već i uvjet našeg budućeg razvoja. Međutim, kada se čita Rezolucija, onda se neminovno postavlja pitanje koje su to sada realne pretpostavke za jednu takvu ofanzivnu orijentaciju na izvoz, kako to Rezolucija naznačava i kako bismo to svi skupa željeli. Moram za sada barem reći, na žalost, da se najviše stvari i pitanja svode na izražavanje jednog htjenja, doduše sa naznakom mjera koje će se poduzeti ili bi se trebale poduzeti, ali niti ih mi, niti ih privreda sada zna. Upozoravan da smo u XII mjesecu, da je većina poslova morala biti ugovorena ako imamo neku veću ambiciju u pogledu izvoza. Bojim se da smo te povećane ambicije za prvi kvartal iduće godine već izgubili. Tu je posebno pitanje stanja ugovorenih poslova, prelaznih zaliha itd.

Zatim, iako se u Rezoluciji ističe, ipak je

potcjenjeno stanje na svjetskom tržištu. Naime, čitajući Rezoluciju, čovjek ima osjećaj kako je najveći problem u povećanju izvoza naša nedovoljna orijentacija ili naše htjenje, čega vjerovatno ima u prošlosti, ali se gubi iz vida da se nalazimo vjerovatno u najvećoj poslijeratnoj dekonjunkturi. Stoga je bitno u kojoj mjeri i kako ćemo podsticati izvoz na račun domaće potrošnje i kako pomoći izvoznj privredi da bude dovoljno konkurentna. Tu je očito potreban čitav niz operativnih mjera, a ja bih upozorio samo na neke elemente, koje treba da ima u vidu svaki konkretan subjekt u našem udruženom radu kada izvozi na svjetsko tržište.

Prvo, kakve će biti dinarske stimulacije u izvozu robe i usluga, kakvi su efekti devalvacije, naričito za robne izvoznike koji se susreću s najvećim barijerama u uvjetima velikog zatvaranja na svjetskom tržištu i prisutnosti, u najvećoj mogućoj mjeri, protekcionizma. Kako će biti pravo raspolaganja devizama onih koji ih ostvaruju? Da li će oni i dalje antagonizirati udruženi rad i razbijati ga, razjedinjavati ga, ili će ti ukupni izvozni naponi dovesti do pravog, na ekonomskim osnovama, udruživanja?

Očito je da opredjeljenje, koje smo imali prilike saznati, da udruženi rad raspolaže sa 40% od stvaranja deviza, nije pretpostavka koja ide na to da pojačamo tu izvoznju strategiju i orijentaciju.

Treće, da li će mjere kreditno-monetarne politike biti u funkciji, prije svega, izvoza, proizvodnje hrane i energije, dakle, onoga što je naznačeno kao prioritet, ili ćemo, u stvari, rješavati linearno, neselektivno, na nekih 13, 14 ili 15% mogućeg povećanja plasmana u svim poslovnim bankama i na taj način lokalizovati jednu vrlo ozbiljnu strategiju, koja se očito ne može svesti na bilo kakve lokalne mogućnosti i lokalne okvire.

Četvrto, da li će se, imajući opet u vidu da je izvoz najveći zadatak i prioritet, konačno mijenjati ili liberalizirati neke stvari iz vanjskotrgovinskog režima? Ovdje najkonkretnije mislim na uvoz repromaterijala radi izvoza, gdje zapravo realno postoji mogućnost određenog oduška za našu izvoznju privredu, što ne mora direktno opteretiti ni platnobilancne pozicije, ako bismo bili malo fleksibilniji u tom prilazu, jer imamo čitav niz

organizacija udruženog rada koje imaju razvijene stare poslovne partnerske odnose i očito da takav posao ne bi bilo moguće ostvariti.

Peto je pitanje iz oblasti cijena, gdje smo stalno u konfliktu na jednom vrlo širokom frontu. Ja bih pomenio samo dva.

Želim kazati da je neodrživo stanje u kome naftine derivate prodajemo ispod date cijene koštanja, jer znate da cijena koštanja derivata ovisi od uticaja mnogo čega, a najdirektnije o tome koliko izdvajamo preko poreza za općedruštvene potrebe itd. Dakle, pošto naftine derivate prodajemo ispod cijene koštanja i na taj način stimuliramo potrošnju i u društvu bilježimo ogromne nenadoknadive gubitke, mada uz put govorimo kako teret stabilizacije treba ravnomjernije rasporediti. Ima li boljeg i jasnijeg primjera kako smo zapravo u jednom raskoraku između tvrdnji kako nam je potrošnja previsoka, kako je tražnja velika, a dopuštamo da društvenu supstancu pojedinačno koristimo na taj način što dajemo jeftinije ono što ne bi trebalo davati. Uzmimo primjer mesa, gdje ćemo nastaviti li tako, imati stanje da praktično, čuvajući standard, ostanemo bez stoke, gdje ćemo vjerovatno meso morati uvoziti.

Na osnovu ovih pitanja i dilema pokušavamo sagledati naše stvarne mogućnosti na području brodogradnje, kao našeg velikog robnog izvoznika, kao izvoznika koji stvarno izvozi najviši stupanj finalizacije do „nou-hau”. Zatim, na području deviznog priliva od saobraćajnih usluga i na području turizma. Tvrdim da na ovim, kao uostalom i na drugim područjima, imamo određenih mogućnosti, ali je sada pitanje kako razriješiti određene probleme i kako dati neophodne materijalne podsticaje udruženom radu. Činjenica je da brodogradnja u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, s pravom raspolaganja devizama od 23,2% ne može zadovoljiti ni obnovu ciklusa proizvodnje, a kamoli da može osigurati neki povećani izvoz.

Mislim da su problemi SIV-u dobro poznati. Ja ne bih ovdje išao u dalje elaboracije, ali bih istakao jedno krupno pitanje; brodogradnja, izvozom na konvertibilno tržište, mora stvoriti uvjete za izvoz brodova na klirinško područje, tj. da izvršimo ugovor prema SSSR-u, i o izgradnji barem ugo-

vorenih brodova za domaću flotu. To je, moram reći, nemoguće u uvjetima u kojima sada brodogradnja posluje, jer joj treba barem 70% sredstava koja ostvaruje na konvertibilnom tržištu da bi mogla ostvariti i ovaj program za Sovjete i program domaće flote.

U Rezoluciji, kad je riječ o turizmu, polazimo od znatno većih mogućnosti u odnosu na 1982. godinu. Drug Zvone Dragan je u svome ekspozeu pomenio mogućnost povećanja deviznog priliva oko 25–30%. Negde se pominje i 29%, a mi tvrdimo da može i više, međutim, to je ovisno od uvjeta i pretpostavki koje bi trebalo stvoriti i od toga kako ćemo se ponašati u najkonkretnijim mjerama. Moram reći da ako je povećanje od 25–30% bazirano na pretpostavci i tome što smo smanjili motive za privatnim kliringom i što će naši građani manje putovati u inozemstvo i na taj način manje iznositi dinare, koji nam se onda vraćaju, onda tvrdim da smo neambiciozni i da to područje ne koristimo u onoj mjeri u kojoj bismo ga morali koristiti, a ono stvarno pruža daleko veće mogućnosti, jasno, pod uvjetom da svi skupa budemo odgovorniji, organiziraniji, da ne doživljavamo onakve šokove kao što smo doživjeli u ovoj godini, koje treba nekoliko godina ispravljati.

Međutim, i kod turizma opet imajmo u vidu da smo na kraju godine, da već sada, u januaru, počinji agencijska ugovaranja, poslovi turoperatora itd. i da smo već morali imati dogovorene neke mjere; da je privredna recesija svom žestinom prisutna i u zemljama Zapadne Evrope, odakle zapravo imamo najveći broj gostiju; da se mnoge naše mjere ne tumače dobronamjerno, pri čemu se ide i u ekstremnosti, pa se traže neke recipročne mjere prema nama.

Kao društvo, imamo velikih problema sa snabdjevanjem nekim osnovnim artiklima. Konačno, ove „file” i „repovi” to najilustrativnije pokazuju. To se snima i da ne kažem kako se sve koristi.

Cijene dajemo u valutama emitivnih zemalja, pri čemu promjene kursa dinara nemaju gotovo nikakvog značenja za strance.

Predlažem da turizam bude posebna točka ove naše Rezolucije, da se turizmu prizna visoki stupanj obrade, da se već jednom riješi taj nesret-

ni status dinara deviznog porijekla, makar uvođenjem čeka, gdje bi se mogla vršiti identifikacija ovih dinara. Snabdjevanje da riješimo na način kojim turističku privredu stavljamo u apsolutni prioritet, sve dotle da snabdjevanje hotela i turističkih područja predstavlja posebni društveni interes. Na sektoru usluga se također susrećemo s recesijom i padom vozarina, što dovodi do sve oštrije konkurencije, a kod naših brodara i do totalne devizne nelikvidnosti. To je paradoks, ali i naš specifikum. Plediram da SIV pitanje vozarina riješi u paketu mjera i prihvati da to uđe u Rezoluciju kao obaveza. Zaista, nema smisla da dovodimo u pitanje ono što smo 35 godina mukotrpno gradili u našem morskom i riječnom brodarstvu u našoj samoupravnoj Jugoslaviji. Naša flota je bila naš ponos i velikim dijelom u funkciji jugoslavenskog udruženog rada i valjda je svima jasno da u uvjetima nefunkcioniranja deviznog tržišta, roba u izvozu i u uvozu mora platiti cijenu svoje vozarine.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

U vezi sa zahtevom o turizmu, podsećam da se na strani 7. radnog teksta koji smo dobili, predlaže da se posle tačke 11. doda nova tačka „i slično”. Molim druga Kovača da posebnu pažnju posveti toj tački. Da li ona odgovara tome što je predložio?

Ima još 13 govornika na listi. Ako biste bili disciplinovani, mislim da bismo mogli završiti do podnevnog odmora, ali stvarno treba ograničiti izlaganje na 5 minuta najviše. Ako je nekom potrebno manje vremena to će biti sa zahvalnošću primljeno.

Reč ima delegat Marjan Rožič.

MARJAN ROŽIČ (SR Slovenija):

Nemam nameru da govorim duže od 5 minuta.

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, samo ću u tezama izneti nekiliko stvari o kojima sam želeo nešto više da kažem.

Prvo, razgovori vođeni u SR Sloveniji, koje je organizovala Republička konferencija Socija-

lističkog saveza, pokazali su da postoji jedna opravdana nervoza u udruženom radu, jer su, s jedne strane, radnici svesni odgovornosti u 1983. godini, a sa druge strane, nemaju dovoljno elemenata za kreiranje svojih poslovnih odluka i poslovnih rešenja. Zbog toga bismo se mi ponovo morali založiti da se ne odustane od onog opredeljenja na kome smo ovde insistirali — da je zaista potrebno Rezolucijom doneti sve ono što je najbitnije za poslovanje u narednoj godini (mada se plašim kako će biti doneto oko 180 različitih mera, zaključaka i opredeljenja).

Drugo, morali bismo se u našoj Rezoluciji direktnije založiti, a po mogućnosti i konkretizovati napore za ostvarivanje sistema u kome radimo i privređujemo. Da ilustrujem to jednim primerom.

Danas se govori o tome da bi trebalo, recimo, menjati Zakon o cenama. Možda, ali mi nismo ni uspeli da ga do kraja sprovedemo, jer imamo stalno zamrznute ili nezamrznute cene, pa opet Zakon ne može da deluje. Prema tome, ne smemo ni na jednom području otvarati prostor pritiscima za izmenu sistema tamo gde sistem uopšte nije počeo da deluje. Utvrdimo zadatke koji će nas u 1983. godini dovesti u poziciju da ostvarimo veći stepen realizacije sistema, a time manje administriranja i manje propisivanja.

Treće, potpuno podržavam orijentaciju, koja je snažno prisutna u ovom dokumentu, oslanjanja na sopstvene snage. Samo, kada govorimo o oslanjanju na sopstvene snage, onda su, po mom mišljenju, dve stvari bitne.

Prvo, da li ćemo većim i povećanim ekonomskim motivima, delovanjem ekonomskih zakonitosti tržišta itd. zaista podstaći oslanjanje na sopstvene snage, jer administrativna rešenja teško mogu da prinude na ono što može da da ekonomski podsticaj.

Drugo, suština oslanjanja na sopstvene snage mora proizlaziti, pre svega, iz orijentacije na doslednije razvijanje socijalističkih samoupravnih odnosa, ne samo u smislu parola i u onom smislu o kome je danas već bilo reči. Da razvijamo samoupravljanje kao najbitniji osnov za ostvarivanje politike stabilizacije. Ja ne vidim druge mogućnosti, drugog potencijala, druge osnove za mobilizaciju sopstvenih snaga ako se sve to ne ostvaruje unutar

samoupravljanja, unutar samoupravnih odnosa.

Mislim da bi bilo dobro na to pitanje u diskusiji nešto direktnije odgovoriti. Poslednji stav, na strani 1. Rezolucije, pokušati u daljem tekstu bliže razraditi.

Jedan od oslonaca na sopstvene snage to je oslanjanje na kadrove i na sopstvena naučna dostignuća, na sopstveno stvaralaštvo. Mislim da je to u Rezoluciji nedovoljno izraženo.

Kad je reč o potrošnji, dosta bih kategorički insistirao na tome da mi moramo u narednoj godini — to smo već i rekli — da ovladavamo samoupravnim putem. Mi, međutim, nemamo nekih direktnih inicijativa, pa ni usmerenja kako to činiti, ali imamo usmerenja kako će se to rešavati administrativnim putem.

Dva pitanja mislim da su u Rezoluciji još nedovoljno dorađena. Produktivnosti rada se pristupa više bilansno i tehnički, a ne kao bitnoj orijentaciji, gde se mi možemo, čak i tamo gde ćemo imati i manju proizvodnju, boriti za veću produktivnost rada. Drugo, isti je slučaj i sa cenama, jer ne znamo kako ćemo izaći iz situacije kada su cene zamrznute, a tu može da bude glavno žarište inflacije.

Čini mi se da su dobra upozorenja i nekoliko dobrih konstatacija u Rezoluciji, koje se odnose na područje socijalne stabilnosti i životnog standarda. Ali, morali bismo da vidimo, mada to ne treba da bude prevashodno predmet savezne rezolucije, ali ako možemo nešto direktnije govoriti o tome kako ćemo u teškim uslovima ipak neke minimume standarda držati na nivou, da ne bismo izazivali nepotrebne konflikte.

PREDSEDNIK ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Čeda Stoisavljević.

ЧЕДА СТОИСАВЉЕВИЋ /САП Војводина/:

Друже председниче, другарице и другови, дозволите да у вези с Нацртом резолуције, која је данас на дневном реду, изнесем нека своја запажања о ценама и о проблемима извозних организација из области цена.

Пре свега, желим да изнесем расположење радника из удруженог рада средине где радим о настојањима да подрже напоре и мере Савезног извршног већа, у жељи да што пре изађемо из ових привредних проблема и тешкоћа. Удружени рад је и те како заинтересован за њихово брже превазилажење.

Свесни смо да одлуке и мере Савезног извршног већа не могу да иду саме за себе а да немају радну, односно активну подршку свих маса у нашем друштву. Сведоци смо да још увек има непоштовања одлука Савезног извршног већа о замрзавању цена и да се стално врши притисак не би ли се оне повећале, да би годишње пословање било позитивно.

Слободно можемо констатовати да се тиме прикрива нерад, слаба организованост и жеља да се линијом мањег отпора реше проблеми. Но, не смео заборавити да има и оправданих захтева. Неоспорно је да морамо боље, више и квалитетније радити, морамо се снажније доховодно повезивати. У нашем производном циклусу морамо имати много више заједничког. Јасно је опредељење да у овим условима, када морамо вратити велике дугове, поготово на конвертибилном подручју, морамо форсирати извоз, а то захтева форсирање раста производње оних грана које извозе.

Дозволите да изнесем нека питања везана за проблематику цена извозника.

Радне организације које су дуго година присутне на светском тржишту и које велики процент своје укупне производње извозе, које улажу напоре да сачувају постојећа тржишта и пронађу нова, имају доста проблема из области цена. Неконтролисани раст цена изазвао је доста проблема у нашој привреди. Доћи до стабилних цена захтева, пре свега, да се морамо више упустити у борбу да стабилизујемо друштво, трошкове производње и све оно што оптерећује ту производњу. Даље, морамо више отворити врата дејству светских цена, као критеријуму у формирању цена код нас. Мишљења сам да будуће измене Закона о основама система цена и о друштвеној контроли цена треба да обухвате, односно да пропишу обавезе у смислу да ће се критеријуми за формирање цена утврдити сваке године за наредну годину у Резолуцији, што би створило

еластичност приликом примене критеријума за образовање цена.

Посебно место у овим проблемима има инфлација, расцепканост и нејединство југословенског тржишта и, као резултат тога, несигурна набавка на домаћем тржишту сировина, репроматеријала итд. Квалитет тог репроматеријала и сировина често не задовољава. Присутан је и ограничавајући увоз. Све је ово утицало да се стварају далеко веће залихе репроматеријала од оптималних и ангажовање огромног обртног капитала, што је све више отежавало услове привређивања и угрожавало, како ликвидност, тако и нашу конкурентност на иностраном тржишту.

Даље, нагласио бих и то да је инострани купац, када су у питању продајне цене наших извозника, увек и у сваком моменту упоређивао, а и упоређиваће, цене с конкуренцијом, тј. са другим светским произвођачима. Наиме, годишње, продајна цена радних организација које извозе могла се повећати за веома мали процент, или су били присиљени да смање цене својих производа да би се уклопили у светску конкуренцију. Шта то значи за производњу ових организација удруженог рада, када знамо да трошкови репроматеријала, енергије и услуга у цени коштања учествују с великим процентом, док је цена поменутих трошкова на иностраном тржишту мања и до 80%? Мислим да овде није потребан посебан коментар.

Доказ успешног присуства на иностраном тржишту неких радних организација је и заједничко улагање с инопартнером. Ако, међутим, анализирамо пословање тих кооперација преко финансијских показатеља, тада немамо добре резултате.

Политиком цена, између осталог, не гарантујемо ни сигурност, ни будућност, што нам није ни жеља, ни циљ.

Слободан сам да констатујем да је кооперација с инопартнером до сада више подржавана политички него економски. Ово посебно истичем јер наш будући развој, и развој целог друштва уопште, видимо, између осталог, у сигурним и добрим заједничким улагањима, у успешним кооперацијама, уз економску политику која гарантује, обећава и улива поверење, што,

пored осталог, даје гаранцију да испуњавамо наше обавезе према иностранству.

Тешкоће економске политике, нарочито оне које се тичу цена, до сада није могао, или је веома мало осећао онај ко није присутан на светском тржишту. А таквих је у нашем друштву много. Међутим, то су уједно и наше велике резерве у спровођењу мера економске политике за наредни период и дужи низ година.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Obaveštavam Veće da su delegati Dragutin Harmadi i Borza Mihajl, priložili svoje pisane diskusije. Istovremeno, moram da se izvinem: te diskusije neće moći da se pojave u stenografskim beleškama, ali će biti predate Radnoj grupi, da ih ima u vidu. Isto tako, biće poslate i Saveznom izvršnom veću.

Reč ima delegat Vjekoslav Vidjak.

VJEKOSLAV VIDJAK (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi, dozvolite da dadem jedan prijedlog. Pošto smo dobili 5–6 izvještaja naših radnih tijela, predlažem da stručne službe izrade sumarni izvještaj svih naših radnih tijela i da taj sumarni izvještaj – u kome će se nalaziti dosta konkretnih prijedloga, kojih nema u ovom mišljenju koje naše Vijeće usvaja i upućuje Vijeću republika i pokrajina – da takav izvještaj bude sastavni dio mišljenja Saveznog vijeća koje se upućuje Vijeću republika i pokrajina.

Prvo bih htio reći da ne bismo smjeli u Rezoluciji insistirati i da bi trebalo odustati od centralizacije deviznog prihoda, osim za energiju, jer to neminovno vodi administriranju i linearnom odnosu prema izvoznicima, a i sam izvoz se na taj način destimulira. Izvoznicima bi trebalo ostaviti da neposredno odlučuju o što većem dijelu ostvarenih deviza, kako bi sami mogli rješavati svoje probleme, bez prevelikog administriranja i maksimalno se koncentrirati na proces proizvodnje za izvoz.

Za Dalmaciju u cjelini je akutan problem

zatvaranja devizne bilance; ona se ne može zatvoriti ako ostaju na snazi sadašnje mjere koje se odnose na devize ostvarene u mijenjačnicama. Ove devize čine preko 30% ukupnog deviznog priliva ovog područja, pa bi novim mjerama dio tih deviza trebalo i ostati na tom području, jer kvaliteta ovih mjera izuzetno pogađa inače izvozno orijentiranu privredu ovog područja.

Građevinarstvu bismo morali u Rezoluciji dati status izvoznika, da ga na taj način trajnije orijentiran prema izvozu usluga a ne samo onda kada je nezaposleno u okvirima Jugoslavije. Taj izvozni poticaj ne može biti ostvaren u sadašnjoj situaciji, kada građevinarstvu ostaje samo 2,3% ostvarenih deviza.

Nije riječ o tome da se klizna skala u građevinarstvu preispita, već da je ukinemo. Klizna skala u građevinarstvu je izvor skupog i neracionalnog građenja, a građevinarstvo kliznom skalom pokriva i svu svoju neracionalnost u organizacionom smislu.

U vezi s problematikom investicija, pristup u Rezoluciji nije dovoljno selektivan. Analize u Dalmaciji i Splitu pokazuju da je investiciona aktivnost opala na tom području ispod kritičnog minimuma; ona, na primjer, u Splitu danas iznosi svega 15% od društvenog proizvoda, što se iz globalnih odnosa ne vidi. To je zbog toga što manji broj velikih investicija ima dominantan uticaj na globalne pokazatelje, a na pojedinim područjima je slika sasvim drukčija.

Zato smatram da bi bilo mnogo bolje da ne prihvatimo linearno smanjenje investicija za 20% odnosno 25%, već da se utvrdi nivo dozvoljenog učešća investicija u društvenom proizvodu, na primjer, 20% društvenog proizvoda, i da se na taj način predvide efekti koje inače Rezolucija predviđa u odnosu na smanjenje investicija.

Takvim odnosom bismo imali selektivniji pristup i na taj način ne bismo kaznili one koji su se i do sada domaćinski ponašali.

Dalje, Rezolucija veoma naglašava proizvodnju hrane, što je sasvim razumljivo i opravdano, kao jedan od izlaza iz naših teškoća. Međutim, Rezolucija nijednom riječju ne govori o ribarstvu kao proizvodnji hrane. Od 1965. godine ribarstvo kao industrija, ne da stagnira, već propada. Kao posljedicu ovog propadanja, danas imamo veoma

skromna investiciona ulaganja u ribarsku industriju. Danas čitava jugoslovenska ribarska privreda ima 165 brodova, a na susjednoj italijanskoj obali ima 2.500 ribarskih brodova.

Zbog ovakvog stanja ribarske flote, dakle malog broja dotrajalih brodova (preko 30 godina starosti), naše ribarstvo ima sezonski karakter, što znači da se kod nas ribarenjem može baviti samo kad je lijepo vrijeme, za razliku od drugih zemalja gdje je ribarstvo jedna trajna aktivnost, bez obzira na vremenske prilike.

Kao posljedica svega ovoga imamo da danas jugoslovensko ribarstvo ulovi godišnje 35 hiljada tona, a u Italiji se ulovi, iz istog tog mora, 250 hiljada tona. Stručne analize pokazuju da je moguć ulov na našoj strani obale od 200 do 400 hiljada tona godišnje. S druge strane, za preradu godišnje uvozimo onoliko koliko ulovimo, oko 30 hiljada tona godišnje, a uvozimo i 90 hiljada tona ribljeg brašna kao proteinski dodatak za stočnu hranu, a mi proizvodimo samo 500 tona ribljeg brašna.

Proizvodnja ribe u proizvodnji mesa u Jugoslaviji učestvuje 4%, a u drugim zemljama 36%. Nalazimo se i po potrošnji ribe u hrani na pretposljednem mjestu evropske ljestvice, sa 3 kg ribe po stanovniku godišnje.

Dakle, nužno bi bilo poduzeti mjere da se ovakvo stanje prevaziđe, jer bismo razvojem ribarstva sigurno mogli značajno kompenzirati uvoz ribe i ribljeg brašna. Tako bismo mogli postići i veće zapošljavanje, jer pitanja ribarstva, odnosno riblje hrane imaju i socijalni karakter, bar za jedan veliki dio Jugoslavije koji gravitira moru.

Predlažem, dakle, da konačno duboko zaoremo brazdu — tu neizmjernu, dragocjenu, bogatu plavu njivu našeg mora i da se to na neki način nađe u Rezoluciji, u kojoj o tome nema ni slova.

O poreznoj politici se u Rezoluciju uglavnom govori marginalno: da bi trebalo poboljšati naplate itd. Mislim da bi trebalo mijenjati poresku politiku zakonskim aktom. Mi danas poreske organe dovedimo u pasivnu poziciju, da oni dokazuju porez na prihod pojedinca, a, pri tome nisu u stanju da taj prihod utvrde, jer ih porezni obveznik na sto načina izigrava.

Predlažem da se promjenom zakonskog propisa uvede paušalizacija oporezivanja, pa neka onaj

koji treba da plati porez dokazuje da nema takav prihod.

Na kraju, htio bih reći da se rezultati privređivanja u 1983. godini ne mogu bazirati na prosjeku rezultata privređivanja u 1982. godini. Rezultati privređivanja u 1983. godini uglavnom će biti bazirani na rezultatima privređivanja u IV kvartalu 1982. godine, a oni su znatno lošiji od prosjeka u 1982. godini. U Splitu imamo veliki broj radnih organizacija koje su u IV kvartalu proizvele samo 70–80% proizvodnje u prošloj godini, a to će biti osnova za start u 1983. godini. Mislim da kasnimo i da bi odogvarajući organi i Savezno izvršno vijeće morali strašno velike napore uložiti da kroz ovih dvadesetak dana izvrše sve promjene, da bi start prvog kvartala bio na nivou 1982. godine, jer ako, po rezultatima, izgubimo prvi kvartal, izgubićemo i cijelu 1983. godinu.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Rado Roter.

RADO ROTER (SR Slovenija):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, imao bih neke predloge koji se odnose na radni tekst mišljenja koje ćemo poslati Veću republika i pokrajina. Naime, mislim da je u tom tekstu budžetska problematika suviše opširno obrađena. Pošto ćemo budžet Federacije donositi u posebnoj proceduri, mislim da bi trebalo naša mišljenja svesti na osnovne primedbe, a to je da budžetska potrošnja Federacije ne može zavisiti od rasta dohotka, posebno ne planiranog dohotka, jer se on alimentira na osnovu društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka. To je jedan problem.

Drugo, predviđeni rast od 13%, ili 6% manje od predviđenog rasta dohotka, nije tačna cifra, jer ako se uzmu sredstva za modernizaciju JNA, a to je budžetska potrošnja, onda taj procent iznosi 22, pa čak i više. Mislim da bi iskazivanje budžetske potrošnje Federacije trebalo da zavisi od rasta društvenog proizvoda u 1983. godini, a on će, po proporcijama Rezolucije, rasti realno 1%.

Zatim, neki najavljeni interventni zakoni koji se tiču budžetskih viškova su nekoegzistentni u odnosu na tekst Rezolucije, koji predviđa mogućnost korišćenja tih viškova za stimulaciju izvoza, za robne rezerve i intervencije u privredi. U najavljenom Zakonu govori se samo o tome da njegove odredbe utiču na sniženje stopa, a da se krajem godine sredstva mogu prenositi u budžet naredne godine.

Imam i dve intervencije u vezi sa 16. tačkom Rezolucije. Jedna se odnosi na tehnološki razvoj. Samo podsećam da smo donošenjem Zakona o patentima pre dve godine rekli, a zapisano je i u trećem delu srednjoročnog plana, da ćemo doneti društveni dogovor o dugoročnoj strategiji tehnološkog razvoja. Dikcija Rezolucije ni malo ne odgovara takvoj orijentaciji; ne kaže se da će takav dogovor biti donet, a dopušta se i tumačenje da se dikcija Rezolucije odnosi kako na domaći tehnološki razvoj, tako i na uvezenu tehnologiju. Samim tim, zauzima se nejasan stav u pogledu problematike inovacija, problematike nauke, naučnog rada, uticaja toga na naš tehnološki razvoj i modernizaciju privrede itd.

Druga intervencija se odnosi na problem investicija. U onom konketnom delu nismo ništa rekli o tome da se, i pored predviđene politike ograničavanja investicione potrošnje, i pored zaoštrenih materijalnih mogućnosti udruženog rada, investicije ne bi smele linearno smanjivati, već da bi trebalo uvesti selektivni princip u odnosu na bitno sužene prioritete razvojne zadatke. Pri tom, kao prioritet, treba još više naglasiti ulaganja u rekonstrukciju i modernizaciju postojećih kapaciteta za izvoz na konvertibilno područje i u tom cilju pospešivati, unapređivati samoupravno udruživanje rada i sredstava, uz dosledno realizovanje odgovornosti radnika u udruženom radu za privređivanje društvenim sredstvima; prema tome, i za donošenje investicionih odluka.

Dozvolite da dam još jedan predlog, koji će možda sumirati sve primedbe koje su bile date u današnjoj diskusiji u odnosu na to da udruženi rad neće blagovremeno znati za uslove privređivanja u narednoj godini. Mi smo dobili aneks, odnosno program mera koje će Skupština doneti u vidu zakona, propisa, odnosno preporuka. Ja mislim da

bi se iz toga mogla izvući — ali u smislu konkretizacije sadržine, ne samo naslova — jedna informacija kojom bismo udruženi rad obavestili o tome koji će biti uslovi privređivanja u 1983. godini. Uz to, upozoravam na problem donošenja, odnosno menjanja i dopunjavanja sistemskih zakona. Današnja diskusija je tekla u tom smislu i mi smo rekli da bez prethodne analize stanja, ne bismo smeli ići brzopleto u menjanje i dopunjavanje sistemskih rešenja.

Upozoravam, recimo, iz prošlosti, na Zakon o amortizaciji. Evo, posle godinu dana, moramo ga menjati, a upozoravali smo kakvi će biti problemi. Skrećem pažnju sada na problem Zakona o obrtnim sredstvima, koji će, pre svega, odlučujuće uticati na kreditno-monetarnu politiku, jer se poslovnim bankama daju nova zaduženja u okviru onog istog poslovnog potencijala koji te banke imaju itd. Prema tome, predlažem da se do kraja godine, na osnovu spiska najavljenih mera, napravi sadržajna informacija, kojom ćemo mi udruženom radu blagovremeno omogućiti poznavanje najbitnijih uslova privređivanja.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ima reč delegat Dušan Pekić.

DUŠAN PEKIĆ (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, osnovne strateške intencije Rezolucije su dobre. One su, manje ili više, već poznate i predstavljaju ponavljanje, nešto izmijenjenim riječima, već davno proklamiranih stavova iz ranijih dokumenata ove Skupštine, kao što su: „imperativ uključivanja u svjetsku podjelu rada”, „proizvodnja za svjetsko tržište”, osposobljavanje za konkurenciju na svjetskom tržištu”. „Kroz visoku produktivnost rada i visok kvalitet proizvoda, postizati konvertibilnost dinara, bolju organizovanost izvoza robe i usluga” itd. itd. Sve su to davno poznati stavovi, ali šta smo od toga ostvarili i zašto nismo, na to pitanje nema odgovora.

Osnovnim stavovima i ove Rezolucije, kao i

ranijih, teško je prigovoriti, ali moramo priznati da su praksa i ponašanje bili u dobroj mjeri suprotni tim stavovima, pa je izostalo i veće realiziranje tih, inače veoma dobrih stavova.

Postavlja se pitanje zašto je izostajala potpunija realizacija? Neki tvrde da su krivi prateći instrumenti, a drugi da su krivi ljudi na nekim ključnim mjestima, koji su odmah odstupali od stavova za koje su glasali, radeći čak suprotno tim stavovima.

Ima sigurno nedostataka i u nekim instrumentima, ali još više ima nedostataka kod ljudi, koji se prema tim instrumentima postavljaju ne tako da ih najbolje koriste u proizvodnji i drugim djelatnostima, već da ih izigraju, a neki i da ostvare što veći lični dohodak sa što manje rada, u stvari, da nešto ostvare na račun drugih, a ne sopstvenim radom.

Pored toga, prilikom odlučivanja o krupnim programima u kojima učestvuje cijela zajednica i svi naši radni ljudi, ima dosta trulih kompromisa. Ja sam nedavno slušao jednog eminentnog funkcionera kada se glasalo o jednom velikom programu, o stotinama milijardi starih dinara, kada je rekao: „Drugarice i drugovi, ja ću glasati za taj program protiv svoje savjesti; znam da je to promašaj, ali glasaću zato što su oni glasali za naše gluposti”. Praksa pokazuje da mi imamo novaca za sve, ali ne za prave investicije. Također, u ovoj dvorani smo slušali eminentnog člana Krajgerove komisije koji je rekao da su nepokrivene emisije novca veće krivično djelo nego kada pojedinci krivotvore novčanice, a mi i dalje vršimo nepokrivene emisije novca.

Ustav SFRJ, Zakon o udruženom radu i ustavi i zakoni socijalističkih republika i socijalističkih autonomnih pokrajina omogućavaju i upućuju na istinsko, pravo samoupravljanje i udruživanje rada i sredstava, na ispoljavanje maksimalne inicijative u organizovanju proizvodnje i drugih djelatnosti koje obezbjeđuju bolju i veću proizvodnju u granicama dogovorenog i ostvarivog.

Potrebno je samo dugoročnom i tekućom ekonomskom politikom kvantificirati budžetsku i drugu vanprivrednu potrošnju na svim nivoima i za sve potrebe, u cilju sprječavanja preteranog opterećivanja privrede, da je ne bismo onespobili za

reprodukciju i konkurenciju na svjetskom tržištu, kao što je sada slučaj. Kreditnom politikom i politikom cijena i poreza, treba podsticati i usmjeravati težišne pravce privređivanja, za koje je društvo u određenoj fazi najviše zainteresirano, a sve ostalo prepustiti djelovanju slobodnih ekonomskih zakona. Ako bismo tako radili, ne bi moglo doći do tako širokog fronta neprivrednih investicija i promašaja, do pretjeranog širenja administracije i drugih neprivrednih ustanova koje sebi uvijek uspijevaju obezbijediti relativno dobar standard, ali na račun privrede ili inflacije, štampanjem novca.

Administracija i mnoge kategorije ljudi u našem društvu okružili su se velikim privilegijama i pravima koja apsorbuju najveći dio viška rada i slabe materijalnu osnovu privrede. To bih ilustrirao jednim podatkom. Naime, 200 hiljada ljudi radi na opsluživanju 150 hiljada službenih putničkih automobila. To je ravno našoj mimodopskoj armiji. Gdje su druge privilegije i davanja za razne reprezentacije, olimpijade, festivale, priredbe, klubove i drugo. Preko 100 hiljada korisnika društvenih stanova ne plaćaju stanarine i druge obaveze itd. Uvriježila se praksa u našem društvu da se najprije moraju pokriti svi vidovi neprivredne potrošnje, a privredi — ono što ostane. Udruženi rad, pritisnut takvim teretom izdvajanja za izdržavanje neprivredne potrošnje i sopstvenim slabostima (potiskivanje samoupravljanja, slaba organizacija rada i neodgovornost) pribegava raznim postupcima da koliko-toliko sačuva nivo proizvodnje i obezbijedi prosječne lične dohotke svojim radnicima, služeći se pri tom nedozvoljenim ponašanjem kao što su povećanje cijena, pretjerano zaduživanje, izdavanje nepokrivenih mjenica i sl., čime se krše poslovni i društveni moral i osnovni principi našeg samoupravnog socijalističkog društva. Zato smatram da ova i svaka naredna rezolucija o društvenom razvoju mora da obezbijedi:

Prvo, uslove za održavanje i rast proizvodnje svim osnovnim organizacijama udruženog rada koje su dokazano u stanju pozitivno poslovati i proizvoditi robu za svjetsko i domaće tržište, robu koja se traži, ili je neophodna za domaće potrebe. Pod tim uslovima podrazumijevam reprodukcio-

ni materijal, sirovine i energiju. Posebni stimulans Rezolucija mora obezbijediti za proizvođače za svjetsko (konvertibilno) tržište, s obzirom na imperativ obezbjeđenja likvidnosti zemlje prema stranim povjeriocima.

Drugo, Rezolucija mora beskompromisno spriječiti svaku mogućnost plaćanja nerada i godinama zadržavanje radnih organizacija koje proizvode gubitke. Mora se odlučno ići na njihovo zatvaranje, ukidanje radnih organizacija koje godinama proizvode gubitke, ako se nije moglo postići njihovo ozdravljenje. Izuzetak od toga je da treba uvesti privremene mjere kod vitalnih objekata za koje je društvo posebno zainteresirano. Radnike iz tih organizacija, koji ne mogu naći zaposlenje, treba staviti pod socijalnu zaštitu, davanjem socijalne pomoći u visini minimalnog zagarantiranog ličnog dohotka. Time će se prisiliti radnici takvih radnih organizacija da ne trpe nesposobne poslovodne organe i ne toleriraju razne druge slabosti i nedostatke. Time će se stvoriti mnogo veći interes svih radnika, takvih i drugih radnih organizacija, za prosperitet svojih radnih organizacija i za traženje rješenja za rentabilno poslovanje.

Mi smo stvorili, ne samo iluziju, već čvrsto uvjerenje kod radnika radnih organizacija koje godinama proizvode gubitke da moraju primati pune lične dohotke, a iz prakse znamo da neke idu čak i na veća povećanja ličnih dohodaka od onih radnih organizacija koje posluju pozitivno.

Zar nije apsurd da i studenti koji studiraju deset godina, traže da im društvo obezbijedi dobar standard, jer, u protivnom, oni će demonstrirati. Moramo afirmirati princip da svako mora snositi posljedice svojih grešaka i nerada.

Kada bi svaki radnik privrednog predstavištva u inostranstvu morao da vrati radnoj organizaciji dohodak koji nije zaradio, onda bi se oni drukčije ponašali i ne bismo ih imali tamo toliko.

Treće, Rezolucija mora politikom cijena i kredita obezbijediti znatno povećanje poljoprivredne proizvodnje i kvalitet proizvoda i osposobiti ovu privrednu granu za daleko veći izvoz i veće obezbjeđenje domaćih rezervi.

Četvrto, potrebna je oštra restrikcija nepriv-

redne potrošnje i limitiranje gornje mogućnosti opterećivanja privrede svim davanjima po bilo kom osnovu, uključujući i razne dobrovoljne pomoći i poklone, da bi privreda mogla biti konkurentna i da nastane prekretnica u zapošljavanju, da se umjesto u neprivredi i neproizvodnoj privredi, više zapošljava u privredi.

Ako ova četiri osnovna zadatka Rezolucija razriješi, onda je ona stvorila preduslove, pretpostavke i za zadovoljenje svih drugih vidova potrošnje u granicama određenih prioriteta i limita, a u prvom redu, uslove za vraćanje dugova i obezbjeđenje naših građana proizvodima od vitalnog značaja za život i proizvodnju.

Drugarice i drugovi, nalazimo se pred sudbonosnom odlukom — ili da dalje afirmiramo naš samoupravni socijalistički sistem, ili da kompromitujemo tu najprogresivniju tekovinu radničke klase.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Slavica Marković.

СЛАВИЦА МАРКОВИЋ /САП Војбогуна/:

Другарице и другови делегати, друже председниче, подржавајући одређења дата у Нацрту резолуције, желим да говорим о неким актуелним питањима економске стабилизације, са становишта напора, потешкоћа и искуства у Фабрици целулозе и папира „Митроз“ у Сремској Митровици, која спада у организације удруженог рада које послују с губитком.

У протекле две године, у нашој радној организацији учињен је крупан заокрет у коришћењу капацитета, као и први и основни услов стабилизације. У току прошле и ове године, и поред изузетних тешкоћа, капацитети у производњи целулозе и папира су коришћени 100% што представља највећи степен искоришћења ове производње у земљи.

Учинили смо, и чинимо, напоре на повећању извоза, нарочито на конвертибилном подручју. У прошлој години извезли смо на конвертибилно подручје за око 18 милиона долара,

а ове године чинимо напоре да вредносно остваримо исти извоз као и претходне године, с напоменом да смо у овој години, са становништа обезбеђења увозних сировина, репроматеријала и нарочито резервних делова, пословали под неупоредиво тежим условима него прошле године. Ради оцене ових резултата, потребно је знати да су цене наших производа у овој години нешто ниже него што су биле у прошлој.

Уложили смо напоре да не увозимо оно што можемо наћи у нашој земљи: сировине, репроматеријал, резервне делове и др. Тако смо, кад је реч о целулозном дрвету, од укупних годишњих потреба, преко 67% обезбедили с домаћег тржишта, а преосталих око 30% дугорочним уговором с Мађарском. За увезено дрво извозимо адекватне количине целулозе. На основу овога може се закључити да смо основну сировину целулозног дрвета обезбедили на дугорочним основама, преко 97% укупних годишњих потреба. Сличне напоре чинимо и у погледу свих осталих репродукционих материјала, као и резервних делова.

Међутим, степен зависности од увоза, нарочито обезбеђивање резервних делова је изузетно велики, пре свега због увозне технологије.

На унутрашњем плану отворили смо широки фронт борбе за смањење утрошка сировина, енергије, застоја, изгубљених часова рада, а чине се напори за даље побољшање технолошке и радне дисциплине.

Анализирањем ових појава и кретања извлачимо одговарајуће закључке, постављамо нове задатке, с основним циљем да се више, боље и рационалније ради и привређује.

Расподелу личних доходака све више већујемо за допринос раду и зависност од кретања продуктивности рада и штедње. Тај део ефеката који се постиже залагањем свих радних људи постаје све више једина основа за раст личних доходака. Уверени смо да без такве мотивисаности не бисмо остварили производне резултате које смо постигли у протекле две године.

На плану реализације стабилизационих мера отворили смо процес који не значи само почетак, већ и чврсту одређеност да се из нагомиланих потешкоћа изађе отклањањем пре свега

онога што могу учинити радни људи у нашој радној организацији. Међутим, због отежаних услова привређивања, сами нисмо у стању да превазиђемо нагомилане тешкоће. Неопходно је нагомилане укупне проблеме далеко брже и ефикасније разрешавати ван организација удруженог рада. Да бисмо што више извозили, а тиме и допринели укупној стабилизацији, неопходно је ефикасније разрешавати обезбеђење минимума девизних средстава за увоз девизних делова и репроматеријала.

Не укључујући фиксне обавезе по иностраним кредитима, односно узимајући у обзир само биланс увоза и извоза постигли смо у току једне године око 7 милиона долара. Желимо да такву позицију одржимо, а реалне су нам могућности да извоз и повећамо. Међутим, изузетну нам тешкоћу представља чињеница да за првих шест месеци нисмо од банака добили ни једну гаранцију за неопходан увоз. Ситуација се није битније променила ни у другој половини ове године.

Проблеме текуће производње из увоза до сада смо разрешавали заједно с нашим купцима, али су и те могућности сведене на минимум. Ако се овај проблем не буде ефикасније разрешавао, наћи ћемо се пред несагледивим потешкоћама, а могуће последице су: смањење производње, смањење увоза, па чак и прекид производње. Ово истичем пре свега зато што реално постоји могућност да дамо још снажнији допринос повећаном извозу, а преко њега, и јачању платно-билансне позиције наше заједнице.

Убеђени смо да ће се проблеми везани за обезбеђење минимума девизних средстава, успешно разрешити и да ће створити простор за боље и успешније пословање. Поред тога, желим да истакнем да радна организација у којој сам запослена има савремену технологију за производњу целулозе, па смо за врло кратко време у потпуности овладали технологијом, што показује степен коришћења капацитета, као и квалитет наших производа, који се стално потврђују како на домаћем, тако и на иностраном тржишту.

Све ово сам говорила с намером да конкретно подржим опредељења оног дела Нацрта резолуције у коме се говори о организацијама удруженог рада које послују с губитком. У

том смислу посебно подржавам следеће — да се утврди начин и поступак растеређивања оних организација удруженог рада које су у отплатама инокредита суочене с тешкоћама због промене услова у време враћања кредита /висока стопа инфлације, негативне курсне разлике итд./; да се уведе нормализација дугова и усклађивање динамике и рока враћања с реалним материјалним могућностима организација удруженог рада; да се, по потреби, смањују обавезе по амортизацији и да се те обавезе подмирују када се обезбеде повољнији резултати у пословању. Залажем се за селективан приступ према организацијама удруженог рада које послују с губицима и јасно раздвајање објективних и субјективних слабости. При том имам у виду да позитивно или негативно пословање није само условљено односом према раду и коришћењем средстава рада, већ и другим факторима, као што су утицај одсутности тржишта, неусклађеност цена /ко, како и на ком нивоу формира цене/, степен коришћења капацитета и др.

Залажем се да се организације удруженог рада које имају све услове дугорочнијег пласмана производа, потпун степен коришћења капацитета и снабдевености сировинама, подрже у њиховим напорима за превазилажење присутних тешкоћа, у интересу борбе за друштвено-економску стабилизацију.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Има пријављених још шест говорника и, под условом да се сви придржавају нашег договора, да говорим само 5 минута, треба нам још пола сата. Надам се да можемо да завршимо ову таčku пре прекида за ручак.

Реč има делегат Stevo Stanivuković.

STEVO STANIVUKOVIĆ (SR Hrvatska):

Друже председниче, другариче и другови, у основи, Резолуција полази од програма, Полазних основа економске стабилизације и заслужује подршку. Желим да дам само неке напомене.

Predviđena stopa rasta poljoprivrede od 2,5% značajna je za ukupni razvoj društva i ona je realna ako se ostvare sve one pretpostavke, da ih ne nabrajam, o kojima je u Rezoluciji dosta rečeno, a govorio je i drug iz Slovenije.

U vezi s tim, zalažem se za ona opredjeljenja u ovom materijalu da i poljoprivreda i sve druge grane dođu u poziciju većih deviznih prava, kako bi poljoprivreda, s pratećom industrijom i turizmom, imala poticaj za izvoz, osiguravala repromaterijal i istodobno rješavala i problem intervencija uvozom hrane za turizam itd.

Ti procesi povezivanja turističke privrede sa Slavonijom i poljoprivredom Vojvodine počeli su, i treba ih čvršće podržavati.

Zalažem se za donošenje programa hrana — nafta, za međudržavne aranžmane s arapskim, naftom bogatim zemljama, a hranom deficitarnim, jer je to sve prisutnija naša realnost.

Zalažem se, također, za krupnije projekte međurepubličkog karaktera, valorizaciju slivova pojedinih rijeka, i to cjelovito, sa stanovišta elektroprivrede, vodoprivrede, poljoprivrede i plovnosti, jer ovi parcijalni pristupi — da se svaki problem rješava za sebe, nisu na kursu ekonomske stabilizacije.

U Rezoluciji nedostaje jedna značajna oblast, koja ima izvozni značaj i pruža značajan doprinos rješenju energetske situacije. To je šumarstvo, zajedno sa drvnom industrijom. Raspoložemo s nekoliko miliona hektara zemlje. Samo u Hrvatskoj ima 500 hiljada hektara, koji se mogu pošumiti i ozeleniti. Za to nam nisu potrebne devize, već podsticajna sredstva, renta, dohodovni odnosi šumarstva i drvne industrije, omladinske i druge radne akcije. Mislim da bi takvim stabilizacionim i dugoročnim rješenjima trebalo posvetiti veću pažnju, jer će šumarstvo biti značajna grana privrede i kad uopće više ne bude nafte.

Mislim da se u Rezoluciji ispravno polazi od izgrađene stambene i komunalne infrastrukture u selima i mogućnosti veće zaposlenosti u tim sredinama, a ne pritiska na gradove (misli se na poljoprivredu i na malu privredu). No, moram reći da je taj problem sve akutniji sa stanovišta tehnološkog viška u privredi i zapošljavanja povratnika. Moramo prema ličnom radu imati konsekventnije

stavove, stabilniju politiku, jer sve poteškoće u društvu ili eventualne devijacije koje se u ovoj oblasti, u ugostiteljstvu i drugdje, javljaju mogu da se negativno odraze ako se potcjenjuje ukupna lična inicijativa, ličnim radom i sredstvima. Isto tako, mislim da bi naši prostorni i privredni planovi morali početi od toga da se svjesno usmjerava razvoj nekih grana privrede u onim sredinama gdje živi stanovništvo, gdje su riješeni komunalni i drugi problemi. Konačno — otvoriti perspektivu omladini u seoskim sredinama, jer perspektiva omladine samo u poljoprivredi u seoskoj sredini nije rješenje.

I, na kraju, na jednom mjestu u Rezoluciji govori se o staračkim domaćinstvima i otkupu zemlje od staračkih i nepoljoprivrednih domaćinstava. Zalažem se za promjenu tog dijela, u tom pravcu da se ugradi dugoročni zakup i renta, podruštvljenje zemlje sa stanovišta starosne mirovine, što je značajnije i za rješavanje položaja ostarjelih poljoprivrednika, i za društvenu poljoprivredu, jer se zemlja otplaćuje iz tekuće proizvodnje i dohotka.

Ističem potrebu da se u jugoslavenskim razmjerama rješenja kao što su mirovinsko osiguranje i problem ostarjelih ljudi, jedinstvenije i pravno i na drugi način reguliraju, jer postoji veliko šarenilo pristupa, a ta rješenja su vrlo značajna i sa stanovišta poljoprivrede, i sa stanovišta zaposlenosti, i ravnomjernijeg razvoja tih područja naše zemlje.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima tovarišica Ljubica Mikša.

LJUBICA MIKŠA (SR Slovenija):

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, želela bih ovo Veće, koje inače redovno prati snabdevanje našeg tržišta lekovima i sanitetskim materijalom, upozoriti da farmaceutska industrija nije i ne može biti zadovoljna položajem koji joj je dat ovom Rezolucijom i pratećim dokumentima.

U osnutku Odluke o jedinstvenoj projekciji platnog bilansa Jugoslavije za 1983. godinu, u tabeli 23, krivo se prikazuje položaj farmaceutske

industrije, kako u pogledu realizacije uvoza u ranijim godinama, tako i u pogledu potreba za uvozom najvažnijih sirovina. Naime, po podacima SIV-a, ispada da je farmaceutska industrija Jugoslavije u 1981. godini za uvoz neophodnih sirovina dala 145 miliona dolara realizacije za prvih šest meseci ove godine, te 67 miliona dolara, s ocenom realizacije do kraja godine – 92,7 miliona dolara. Predviđena suma deviza za farmaceutsku industriju Jugoslavije za 1983. godinu je na osnovu toga 103 miliona dolara. Tako postavljena realizacija, a još više projekcija, ne daju realnu sliku stanja i potreba u farmaceutskoj industriji Jugoslavije i, ako ne bude izmenjena, lako će uzrokovati izvanredno teške probleme u poslovanju: potpuno onemogućava normalnu snabdevenost domaćeg tržišta lekovima i upropašćuje sve aktivnosti i uspehe farmaceutske industrije kao važnog faktora na području izvoza, i to pre svega konvertibilnog.

Naime, iz analize koju je napravila grupacija farmaceutskih proizvođača Jugoslavije u septembru 1982. godine, vidi se da je stvarno stanje na području uvoza za farmaceutsku industriju sledeće: za uvoz sirovina za proizvodnju lekova i za uvoz intermedijata za proizvodnju farmaceutskih sirovina, koja je isto tako potrebno uzeti u obzir i u 1981. godini, bilo je utrošeno 218 miliona dolara, a u prvih osam meseci ove godine realizovano 96 miliona dolara. Ako upoređujemo podatke SIV-a i grupacije proizvođača, vidimo da su to izuzetno velike razlike i mislim da je potrebno ponovo proveriti tačnost jednih i drugih podataka, jer se na osnovu njih donose odluke koje su od strateškog značaja za farmaceutsku industriju Jugoslavije.

Logično se postavlja pitanje na kakav način misle SIV i nadležni organi obezbediti uslove za redovnu snabdevenost tržišta lekovima, uz već postojeći sistem dozvola za izvoz i činjenicu da farmaceutska industrija Jugoslavije u nekim područjima naše zemlje dobija za dolar 0,3 dolara, odnosno 30%.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li da razumem pitanje kao delegatsko pitanje upućeno Saveznom izvršnom veću? (Da)

Prema tome, notiramo to pitanje i molimo predstavnike Saveznog izvršnog veća da to uzmu u obzir.

Reč ima delegat Milenko Stanić.

МИЛЕНКО СТАНИЋ /САП Војбогуна/:

Друже председниче, ја сам настојао да своје излагање скратим; оно што је остало приложио бих да уђе у материјал, како је већ речено. Нешто бих изнео и овде.

Треба да истакнемо да се у до сада вођеним расправама у СОУР хемијска индустрија Панчево у Панчеву подржавају основна одређења дата у овом документу. Активност је организована тако да се предузимају мере за оспособљавање радних организација да се прилагоде економској политици и условима привређивања који се конституишу, али су изразита и настојања да удружени рад, функционисањем делегатског система, доприносе што реалнијем концептирању мера и аката за спровођење те политике.

Предлажемо да се и сагледавањем деловања привредног система и мера економске политике на конкретне привредне субјекте доприне се њиховој реалности и селективности и повећавању одговорности удруженог рада за спровођење те политике. Реч је, у мом излагању, о производним капацитетима базне хемије, област за коју се, заједно с енергетиком, црном и обојеном металургијом одређујемо ради радикалнијег мењања услова привређивања, због њиховог одлучујућег значаја за стратегију укупног привредног развоја. Истовремено, део тих капацитета недавно је пуштен у рад. Због услова израђивања, врло је осетљив на све недограђености привредног система и репродукционих веза.

Да би се боље разумела залагања која ћу изнети и отклонили неспоразуми о каквој је производњи реч, навешћу само неколико основних података.

Организације удруженог рада у оквиру ХИП Панчево поставиле су себи обавезу да повећају извоз у наредној години на конвертибилно подручје за 40% у односу на реалну процену извршења у овој години, тако да се плани-

ра извоз на конвертибилно подручје у износу од 106 милиона и 735 хиљада долара. Иако један број радних организација, при постојећим условима привређивања, није равноправан у остваривању уставног начела да се за исти рад, по квалитету и обиму, остварују барем просечни резултати привређивања, стална је и појачана активност у коришћењу унутрашњих резерви и повећању продуктивности рада.

Производи ових радних организација су веома коњунктурни и на домаћем и на иностраним тржиштима. Прецизније речено, дефицитарни су на домаћем тржишту. Наиме, као што је познато, увозимо минерална ђубрива. Према подацима Пословне заједнице Јупласт, у око двеста индустријских објеката чланица ове Заједнице капацитети су ове године коришћени у просеку само око 60%. Дакле, подмиривање потреба домаће пољопривреде, хемијске индустрије и прерађивача пластичних маса су међу одлучујућим чиниоцима који ограничавају извоз овим радним организацијама.

Полазећи од задатака да се постигне већи степен валоризације нафте и боље коришћење постојећих индустријских капацитета, у Нацрт резолуције за 1983. годину унето је опредељење, као израз друштвеног интереса, да се побољша коришћење сировине нафте у процесу прераде и обезбеде сировине првенствено за петрохемијску индустрију. Овакви ставови и задаци били су дефинисани и у резолуцијама за 1981. и 1982. годину. Међутим, као што је познато, то није остваривано. И погони петрохемије, због недостатка примарног бензина, 1981. године су стајали 38 дана, а ове године је, по основу енергетског биланса, користила капацитете са око 76%. Међутим, на основу услужне прераде, капацитети су коришћени око 92%. Ови подаци указују да је неопходно да се дубље и комплексније уђе у проблематику различите доходне валоризације нафте у енергетске сврхе и за хемијску прераду.

Иако је интерес за изградњу петрохемије изражен знатним удруживањем средстава /то је било 23% у конструкцији финансирања/, с обзиром на познате услове инвестирања у протеклом периоду, ипак није остварена адекватна конче-

нтрација акумулације, па и укупна организованост, да би се тако велики и значајни објекти брзо изградили и мање оптеретили кредитима. Сада, међутим, када имамо тешкоћа да сличне објекте градимо, још јасније се види колики је њихов значај за нашу привреду; може се јасније проценити колики би био успех да се, упркос слабостима и тешкоћама, такви објекти изграде. Тако су постројења ове радне организације грађена претежно кредитима. Поред динарских, велико је учешће девизних средстава. Чак су узимани и финансијски кредити, који су конвертовани да би се обезбедила недостајућа динарска средства.

Због престанка рада девизног тржишта, измиривања доспелих анuitета кредитним линијама, које су узимале банке чак и не питајући радну организацију, девалвације динара и високих камата, учешће девизних средстава у отплати инвестиција попело се на око 80%, а камате у овој години достижу износ од око 18% од укупног прихода.

Оцењујемо да смо сада у ситуацији да оно што је пропуштено у време изградње /наиме, одговарајућа репродукциона повезаност и неопходна системска решења/ обезбедимо да би петрохемија могла да отплаћује дугове и својом производњом одлучујуће утиче на могућност да око 200.000 радника широм Југославије ради у фабрикама које користе производе петрохемије. Подаци да петрохемија у овој години супституише увоз за око 270 милиона долара /нето супституција је преко 120 милиона долара/, што је распоређено у свим републикама и покрајинама; да ће сасвим извесно остварити извоз од 63 милиона долара; да ће увести хемикалија и резервних делова у вредности од око 7 милиона долара, а да су јој акумулисане фиксне обавезе у овој години 120 милиона долара — недвосмислено указују да радна организација има веома позитиван салдо у економским односима с иностранством, чак и у години која јој је најтежа са становишта дугова.

У наредним годинама дуговања ће бити све мања — пашће испод вредности извоза који сада сагледавамо. Међутим, због нефункционисања девизног тржишта /па чак ни у делу обавезног

удруживања средстава за отплату фиксних и гарантованих обавеза/ и признатог дефицита Војводине, наине, због недограђености система, нисмо могли у прошлој и овој години измирити своје фиксне обавезе. Од укупно 120 милиона долара измирено је само око 40 милиона долара. Недограђеност система се одражава на прогресивно погоршавање економског положаја радне организације и кумулирање губитака, који се проглашавају њеним проблемом.

Ови подаци говоре и о потреби да се свестрано сагледава положај радних организација када се врше промене у економској политици и да се разрешава цео комплекс односа, а не само поједини сегменти, заправо, да се удружени рад на самоуправној основи мора договорити и наћи одговоре за проблем у целини.

Потребно је, ради повећања извоза, да свако одговара за своје дугове и увоз, али се претходно мора наћи заједнички излаз и превазилажење проблема који су настали на основу мера економске политике у овој и протеклим годинама.

Предлажемо да сужавање фронта инвестиција — ако прелазимо с речи на дела — обухвати нормализовање дуговања, односно одлагање приспелих динарских дугова и отпис неизмиренних камата. Да се то системски и репродукционо реши. Јер, ако смо спремни да инвестирамо у капацитете који ће производити за извоз, још више морамо бити спремни да мерама кредитно-монетарне политике, финансијски санирамо велике извознике, који знатно супституишу увоз и да системски обезбедимо да се то ефектуира у отплати њихових фиксних обавеза.

Недвосмислена је спремност да се извоз производа петрохемије подреди потребама рада домаћих фабрика, али под условом да одговарајуће репродукционе линије и самоуправне интересне заједнице за економске односе с иностранством, укључујући неке видове функционисања девизног тржишта, преузму на себе одговарајући део отплате фиксних обавеза, односно да заједнички повећају извоз у најповољнијим фазама репродукције.

Проблеми примарне расподеле су, и поред доброг и рекордног коришћења капацитета,

изражени код произвођача вештачких ђубрива екстремним диспаритетима цена, који већ годинама доводе до губитака у пословању. Реч је о томе да системски нисмо решили валоризацију у репродукционој линији: природни гас, азотна ђубрива и ђубрива уопште; пољопривредна производња, односно производња хране. Конкретније, изједначили смо цену увозне и домаће нафте; домаћа цена је око 30% од цене увозног гаса; гас за производњу ђубрива је јефтинији од гаса за енергетске потребе; доводе се у питање улагања у повећање производње домаћег гаса, а расте учешће увозног гаса у производњи ђубрива, па и енергетици са око 20%, пре две године, на око 50% у овом месецу. Произлази да се преко гаса и ђубрива субвенционише потрошња хране, али тако да губици падају на терет радника који раде у индустрији ђубрива и на терет друштвено-политичких заједница у којима су те фабрике, а да при том проблем индустрије ђубрива ипак није разрешен.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zamolio bih da nastojimo da razgovor u klubama ne bude glasnjiji od govornika za govornicom. Reč ima delegat Štefica Bahtijarević.

DR ŠTEFICA BAHTIJAREVIĆ (SR Hrvatska):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, motiv — osloniti se na vlastite snage — sam po sebi iziskuje analizu. On je svakako izazovan i poticajan za mnoge ljude ove zemlje da se uhvate u koštac s problemima; naročito je poticajan, ali i odgovoran, za društvenu avangardu. Međutim, da li možemo jednoznačno reći da su svi ljudi spremni na promjenu i da će zato što smo mi donijeli ovu Rezoluciju potpuno promijeniti i svoje ponašanje? Kakvo je raspoloženje radničke klase i radnih ljudi? Jesu li spremni prihvatiti ili su imuni na različite mjere tekuće ekonomske politike? Jesu li zainteresirani za status quo ili za promjene?

Raspoloženje, rekla bih, većeg dijela ljudi

je takvo da su spremni i uz osobne žrtve na rješavanje postojećeg stanja. Ali, ima i onih drugih.

U čijem je interesu da se data sistematska rješenja u praksi ne sprovode? Otpori, praktično, dolaze iz svih struktura društva, jer mnogima su dosadašnja kretanja išla naruku. Takve pojave dolaze iz nekih radnih organizacija koje su imale monopolistički položaj, iz nekih dijelova stručnjačke strukture gdje je dominirala formalna stručnost a ne stručni rad, iz nekih upravljačkih struktura, gdje nije uvijek jasna odgovornost, a postiže se privilegiran položaj. Nije uvijek najatraktivnije, kao što se obično misli, zanimanje direktora ili tih upravljačkih struktura; atraktivnija su u tom pogledu državna i politička uprava. Na to treba računati kada donosimo Rezoluciju, da bi se izbjegli ovakvi otpori.

Prije svega, neophodno je kreirati, ali i realizirati takvu politiku u kojoj će biti jasno i nedvosmisleno izražen društveni odnos prema radu, tj. opredjeljenje prema radu, a protiv nerada u svim oblastima. Istovremeno, trebalo bi iznaći i adekvatne društvene poticaje za produktivniji rad, jer je očigledno da je u praksi došlo do destimulacije, tj. do veoma različitog ili nedovoljno vrednovanog društveno korisnog proizvodnog kreativnog rada. Kako drukčije izmijeniti pojavu — raditi manje a imati više — da bi se došlo do stanja: raditi više da bi se imalo više. Kako, ako ne i pronalaženjem praktičnih rješenja o društvenom vrednovanju rada, a time i oživljavanjem motivacije, individualne i kolektivne, dakako, za povećanjem produktivnosti? Promjene, dakle, treba poticati i stimulirati.

Paralelno, pak, treba otkrivati dublje društvene uzroke i procese kojima se, nasuprot normativno institucionalnom sistemu, stvara ovaj drukčiji, realni sistem. Treba praktično, mijenjati odnose u kojima su formirane današnje, sadašnje vrijednosne orijentacije ljudi, koje su u raskoraku s ideološki poželjnim vrijednosnim sistemom.

Stihijno se formira jedan tip potrošačke civilizacije, sa svim naličjima iracionalne potrošnje, traćenja. Trebalo bi i ovdje, u Rezoluciji, društveno usmjeriti racionalnu upotrebu bogatstva i svjesno artikulirati hijerarhiju potreba i potrošnje, dakako ne administrativnim restrikcijama,

već oblikovanjem i usmjeravanjem individualnih i kolektivnih potreba i njihovom zadovoljavanjem u smjeru kvaliteta života.

Zato, motiv osloniti se na vlastite snage treba upotpuniti i motivom — da bismo bolje i ljepše živjeli. To treba da bude glavni razlog zbog koga donosimo Rezoluciju, uz obaveznu naznaku u njoj da i u godini za koju je donosimo, ljudi moraju imati zadovoljene osnovne životne potrebe.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Nevzat Aliji.

НЕВЗАТ АЛИЈИ /СР Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, полазећи од чињеница да се налазимо пре званичног усвајања текста Резолуције за 1983. годину, као и других пратећих докумената који треба да буду најцелисходније решење за превазилажење привредних тешкоћа у нашој земљи, као и да сам делегат радне организације за производњу ватросталног материјала који, несумњиво, има битан утицај и за рад веома важних привредних грана производње, пре свега, црне металургије — хтео бих изнети како ми, у нашем колективу, гледамо на питања Резолуције.

Познато вам је да наша земља, и поред крупних резултата у области производње ватросталних материјала, и даље одваја значајна средства за увоз неких специфичних асортимана производње ове врсте. С друге стране, већи број асортимана у нашој ватросталној индустрији производи се на бази увозних сировина, којим наша земља не располаже, а ограничене су количине и у Европи. Природних сировина немамо, а у земљи нисмо инвестирали за производњу синтетичких сировина, тако да смо у апсолутној зависности од увоза или готових производа или сировина.

Интензивирани процеси производње у металургији и другим топлотним агрегатима тражили су примену оваквих производа и наша органи-

зација је део производње усмерила на задовољавање оваквих потреба. То је једно од суштинских питања за наш даљи рад, за нашу оријентацију, јер у протеклом периоду, и поред наших настојања да питање увоза сировина решимо самоуправним споразумима с нашим потрошачима, нисмо га квалитетно решили, а само снабдевање овим сировинама из увоза је такође специфично и тражи одређени континуитет и сигурност, чега у протеклом периоду није било.

На овај начин доводи се у питање даља производња ових асортимана, и уместо трајније концепције да се производња одвија у земљи на бази увозних сировина, као што то чини већина европских произвођача, ми ћемо бити у ситуацији да парцијално решавамо питање, увозом готових производа.

Изградња капацитета за производњу синтетичких сировина, тамо где је то могуће, треба да буде наша даља оријентација. Сматрам да Резолуцијом треба тачно прецизирати третман овакве производње и да билансирање потребних количина треба вршити на нивоу Федерације. Количине средстава за ову производњу су релативно мале, али недостатак адекватне производње може битно утицати на остварење производних планова врло виталних грана у земљи.

Питање обезбеђења горива за редовну производњу /пропана, бутан-гаса и мазута/, које такође има третман увоза, веома је важно за наш даљи рад, заједно с увозним сировинама. То су, наиме, два основна питања која имају веома важан утицај на усвајање коначне верзије нашег производног плана за 1983. годину.

Преовладава мишљење да ћемо усвојити план производње с минималним повећањем и да морамо мењати само структуру производње и ићи на даље побољшање квалитета, чиме ће се наша конкурентност на тржишту побољшати.

На пољу извоза наша радна организација чини велике напоре. Постигнути су одређени резултати. За разлику од великог броја других производа, цене ватросталног материјала у извозу су углавном повољније, али због веома велике конкуренције на конвертибилном тржишту, тешко се можемо уклопити у ставове Резолуције да извоз треба да се повећа за 20%.

Несигурносту снабдевању са горивом и сировинама из увоза доводе нас у неповољнији положај приликом склапања извозних послова. Сматрам зато да је врло позитиван став да се, кад је реч о извозу, под повољнијим условима врши снабдевање увозном сировином, чија вредност не прелази 50% од вредности извоза. Ови ставови треба конкретно да се реализују у наредном периоду.

Имајући у виду да је ватростални материјал тачно одређеног квалитета, још увек дефицитаран на нашем тржишту, потребно је благовремено израдити билансе потреба за домаћу производњу, јер врло лако може доћи до тога да су одређени асортимани извоза из наше производње под једним условима, а увоза под другим условима, што само привидно може давати неке ефекте. Ово не важи само за ватросталне материјале.

Сматрам да је потребно Резолуцијом прецизирати и третман извоза на клириншко подручје у бартер-аранжманима, преко којих се извозом обезбеђује увоз неких сировина, које се иначе редовно плаћају конвертибилним средствима. Сматрам да такве могућности наша земља има, и треба их користити, али извоз везан за овакве послове треба да има друкчији карактер за саме радне организације које извозе на клириншко тржиште.

Наша радна организација у протеклом периоду имала је овакве послове и извозом ватростала обезбеђен је увоз алуминијума, бакра и мазута, међутим, неке ствари се морају још прецизирати.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Januz Aršinović.

JANUZ ARŠINOVIĆ (SR Bosna i Hercegovina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, podržavajući osnovna strateška opredjeljenja, ciljeve i zadatke u Nacrtu rezolucije, dozvolite da nešto kažem o društvenim uslovima i pret-

postavkama ostvarivanja ciljeva i zadataka utvrđenih u Nacrtu rezolucije.

U njenom koncipiranju očito je da ima mnogo problema i poteškoća. Međutim, njene idejne i političke pretpostavke su od izuzetne važnosti i one imaju snažnu podršku radnih ljudi i građana. Veoma velika vrijednost Rezolucije — što se čulo danas i od delegata koji su učestvovali u raspravi na ovoj sjednici — oslonac na vlastite snage, na visoku revolucionarnu svijest radničke klase i radnih ljudi, predvođenih Savezom komunista.

U protekloj aktivnosti mi smo našim radnim ljudima otvoreno rekli kakva je ekonomska situacija. Ukazali smo na teškoće i njihove uzroke — na objektivne spoljne teškoće, koje danas pritiskuju sve zemlje, a posebno zemlje u razvoju, među njima i našu zemlju. Govorili smo, još otvorenije i konkretnije, i o našim unutrašnjim slabostima, a naročito o onima koje su posljedica našeg sadašnjeg načina življenja — preko realnih mogućnosti. Danas je gotovo svakom Jugoslovenu poznato kome smo i koliko dužni, šta treba raditi i kako se moramo ponašati da bismo što prije prevazišli teškoće i probleme s kojima smo suočeni. A naši stvarni problemi danas su: kako podići ukupnu proizvodnju i produktivnost rada, kako raspodjelu društvenog proizvoda i cijelu potrošnju postaviti u okvire realnih materijalnih mogućnosti, kako povećati devizne i robne rezerve, uravnotežiti robnonovčane odnose, a prije svega, kako razviti ekonomske i društvene odnose u kojima će udruženi radni ljudi postati stvarni subjekti odlučivanja o svim društvenim poslovima, ili, kako je Tito govorio — vladajuća ekonomska i politička snaga društva.

Mi smo radnim ljudima i građanima govorili, kao što sam rekao, o svim teškoćama i njihovim uzrocima. Ono što je veoma lako zapaziti to je činjenica da su tekovine naše revolucije i socijalističke izgradnje neizmjerani podstrek i neiscrpan izvor moralno-političke snage radnih ljudi za nova pregalastva i napore koje traži dalji razvoj našeg društva. Ma koliko situacija bila teška, ohrabrujuće djeluje to što sve više i brže uviđamo, poučeni sigurno ranijim iskustvom iz prošlosti, u kojoj je bilo i težih situacija, da ćemo teškoće zajedno i jedinstveno lakše prebroditi. Ja bih rekao da je kod

radnih ljudi i građana ponovo prisutna ona svijest koja je vezivala neraskidivim sponama naše narode u teškim danima oslobodilačkog rata, u toku obnove zemlje, u borbi protiv staljinizma, ekonomske blokade i sl.

Sve je veće opredjeljenje radnih ljudi na svim nivoima u našoj zemlji na veći i bolji rad i njihova sve veća odlučnost da dalje razvijaju samoupravljanje i da očuvaju nezavisnost zemlje. Međutim, sve su izraženije i pojave obezvređivanja rezultata koje je postiglo naše društvo. Otvorenije se izražava nepovjerenje u sposobnost socijalističkog samoupravljanja da razrješava teškoće i probleme s kojima smo suočeni u društvenom i ekonomskom razvoju. Zato su u najtešnjoj povezanosti sa zadacima koji proizlaze iz programa mjera i aktivnosti, na sprovođenju Rezolucije, i zadaci na suzbijanju djelovanja antisocijalističkih i antisamoupravnih snaga svih boja, koje sadašnje teškoće koriste za napad na naš sistem, za unošenje demoralizacije među radne ljude, sumnje u sposobnost našeg društva da nađe izlaz iz sadašnjih teškoća.

Inače, intrige, klevete i političke špekulacije postaju sve rašireniji metod političke borbe za vlast, pa i protiv najuglednijih boraca za socijalističko samoupravljanje. One su dio strategije organizovanijeg nastupa i specijalnog rata koji pokušava nametnuti vanjski i unutrašnji neprijatelj.

Zbog svega toga, nužno je izvršiti temeljitu procjenu najnovijih tendencija i pojava i razotkriti idejnu i političku sadržinu i karakter svih oblika opozicionog i antisamoupravnog djelovanja i o tome upoznati radne ljude i građane i zajedno s njima u Socijalističkom savezu, kao akcionoj osnovi delegatskog sistema, voditi organizovanu političku akciju i borbu protiv antisocijalističkih i antisamoupravnih tendencija i pojava i njihovih nosilaca.

Vrijeme u kome utvrđujemo Nacrt rezolucije traži veoma odlučnu idejno-političku bitku s nekim shvatanjima. Nisu, kao što sam rekao, za potcjenjivati mišljenja da je za postojeće teškoće, protivrječnosti i probleme u našem društvu krivo, u prvom redu, samoupravljanje i da je zato te probleme i protivrječnosti moguće rješavati jedino efikasnom akcijom državnih organa. Po njima, trebalo bi vršiti duboke promjene i u političkom sis-

temu. I u složenim ekonomskim prilikama treba da budemo odlučni da globalna i konkretna rješenja tražimo upravo na putu daljeg razvoja socijalističkog samoupravljanja, onako kako nas uči Savez komunista, a ne na putu povratka na stare odnose koje nam neki nude.

Zato naš osnovni zadatak je bio i ostaje dalji razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa, samoupravljanja kao društvenog odnosa, temelja sveukupnog materijalnog i društvenog razvoja.

Drugo, u našoj zemlji orijentacija na autarhični razvoj nije bila nikad prihvaćena kao politika i pravac u našem razvoju, pošto je takva orijentacija nespojiva sa samom suštinom i društvenim bićem socijalističkog samoupravljanja. Međutim, u praksi smo se stalno s takvom orijentacijom i njenim konsekvencama sretali i politički sukobljavali, ali je zbog nedosljednosti i neodlučnosti nismo onemogućili ni u organizacijama udruženog rada, ni u politici opština, republika, pokrajina, pa ni na nivou Federacije. Protiv takve prakse izostajala je sistematska idejno-politička borba. Praksa pokazuje da će se naša višenacionalna zajednica toliko uspješno razvijati i da će toliko uspješno usklađivati objektivno postojeće protivrječne interese, ukoliko bude razvijenija i snažnija samoupravna integracija udruženog rada, i to sve do nivoa ukupnog društva. Zato mislim da treba još više i određenije podsticati samoupravno udruživanje rada i sredstava, i to svim mjerama i instrumentima ekonomske politike iz nadležnosti organa Federacije, republika i autonomnih pokrajina. Nisam siguran da je Nacrt rezolucije udovoljio ovoj potrebi.

Treće, danas je jedno od najugroženijih područja ekonomska osnova sistema i zato je neophodna veća društvena kontrola, zaštita i samozaštita. Društvena imovina je i dalje nedovoljno zaštićena. To izaziva zabrinutost, nezadovoljstvo i revolt radnih ljudi i građana, stvara sumnju u našu odlučnost, sposobnost i efikasnost mjera koje preduzimamo za prevazilaženje ovakvog stanja što, sa svoje strane, pothranjuje i ohrabruje aktivnost unutrašnjeg i spoljnog neprijatelja i doprinosi daljem uslozljavanju bezbjednosne situacije. Zato se, po mom mišljenju, imperativno nameće još energičnija potreba djelovanja čitavog mehanizma zaštite, da bi se presjekle i onemo-

gućile devijantne pojave, kao što su nezakonitost u radu, prisvajanje društvene imovine, bogaćenje pojedinaca utajom poreza, nedozvoljenom trgovinom deficitarnim proizvodima, zloupotrebom društvenog položaja, gomilanjem zaliha, izigravanjem propisa, švercom deviza i sl. Dakle, neophodno je bez odlaganja na nivou čitave zemlje povesti energičnu i zajedničku akciju, dobro organizovanu koordiniranu od strane svih nadležnih organa na otkrivanju i razobličavanju učinilaca kršenja zakonitosti i po brzom postupku primijeniti što strožije propisane sankcije i mjere. Za uspjeh ove akcije nužno je objединiti aktivnost organa unutrašnjih poslova, javnih tužilaštava i sudova, inspekcijских organa Službe društvenog knjigovodstva, samoupravnih radničkih kontrola i drugih i iskoristiti društvenu klimu koja je, ja bih rekao, vrlo pozitivna za ovu aktivnost.

S obzirom na prisutne pojave nezakonitosti u radu i nedovoljno angažovanje samoupravnih i drugih organa, neefikasnost u radu inspekcijских, poreskih i drugih organa radi zaštite društvene imovine, dobro bi bilo da Savezno vijeće pokrene inicijativu da društveno-politička vijeća u skupštinama opština hitno obave raspravu o ovim pojavama i da najenergичnije preduzmu mjere iz svoje nadležnosti. To je potrebno učiniti pogotovo ako se zna da danas postoji nedograđenost i neizgrađenost organa uprave u većem broju opština i da to postaje limitirajući faktor razvoja samoupravnih socijalističkih odnosa i zaštite tih odnosa od strane nadležnih organa.

Uvjeren sam da će to doprinijeti uvjerenju radničke klase i radnih ljudi da naš samoupravni socijalistički sistem ima dovoljno političke i moralne snage da spriječi nepovoljne tendencije.

Četvrto, mislim da je potrebno nešto reći i o delegatskom sistemu kao osnovnom obliku organizovanosti radničke klase i svih radnih ljudi u našem društveno-političkom, a posebno skupštinском sistemu na svim nivoima.

Mi smo svjesni činjenice da je moguće ostvariti program mjera i aktivnosti na sprovođenju Rezolucije samo ako u ukupnu društvenu akciju budu uključeni svi radni ljudi i građani i sve institucije društveno-političkog sistema. To je moguće, pored ostalog, i još aktivnijim i odgovorni-

jim radom delegacija, svakog člana delegacije, delegatskih skupština. Zato mislim da treba posebno naglasiti potrebu daljeg jačanja, razvijanja i unapređivanja delegatskog načina rada.

Dakle, neophodno je uspostavljati prave delegatske veze između delegacija i delegata sa delegatskom osnovom, odnosno s najširim samo upravnom bazom, kako bi sve odluke, zaključci, zakoni i drugi akti koje donose delegatske skupštine bili sublimirani izraz samoupravnih interesa, zahtjeva i potreba najšire delegatske osnove, odnosno samoupravno organizovanih radnih ljudi i građana. Istovremeno, to bi bila i garancija dosljednog i principijelnog izvršavanja svega o čemu se dogovori, donese i zaključci u delegatskim skupštinama.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima predstavnik Saveznog izvršnog veća drug Miloš Sindić, generalni direktor Saveznog zavoda za društveno planiranje.

МИЛОШ СИНЂИЋ, генерални директор Савезног завода за друштвено планирање:

Друже председниче, другарице и другови делегати, дозволите да се придружим овој дискусији и да, укратко говорећи, кажем понешто што је можда допунско објашњење и делимичан одговор на нека упозорења из ове дискусије.

Најпре у вези с упозорењем које се односи на рокове доношења докумената о економској политици за идућу годину.

Став је Савезног извршног већа, доста одлучан, да до краја ове године треба донети Резолуцију и друге документе којима се утврђује економска политика за идућу годину. Сагласно томе, треба обавити и све послове који су заједнички и доста сложени и крајње друштвено одговорни.

У вези с тим, додао бих само две ствари. Све ово што је речено и што је дато као сутестија, што ће бити коначно оформљено и у мишљењу овог Дома, Савезно извршно веће ће пажљиво

размотрити и утврдити своја становишта, односно узети у обзир приликом измена и допуна одговарајућих докумената. Исто тако, у оквиру Већа република и покрајина и у договору с Председништвом ове Скупштине, утврђен је и општи рок до када треба припремити све предлоге на основу мишљења скупштина република и покрајина, како би усаглашавање у овој Скупштини докумената о којима је реч почело 16. овог месеца. Постоје бројни разлози зашто би се овај рок морао одржати и тај посао успешно привести крају, па и по цену можда неких мањих перфекција поменутих докумената. У то сада не бих улазио, само бих хтео да скренем пажњу на то да је, што се тиче вођења економске и развојне политике, данас време постало први, рекао бих, квалитативни фактор економске стратегије и политике развоја.

Од нарочитог је значаја разумети нужност поступања корак по корак. Да се, с обзиром на силазни тренд привредне активности, бројне тешкоће које се гомилају, које ћемо имати, посебно у првом полутођу идуће године, поступа сагласно датој ситуацији. Изгледа вероватно, без обзира на све мере које ћемо донети, да ћемо средином године, можда и у мају, морати предузимати и друге мере, остварујући главне задатке из економске развојне политике коју утврђујемо овим документима.

Друго што бих прокоментарисао јесте испољена извесна критика предложене политике, посебно њених мера и активности, која се односи на питање рестриктивности, административности и реалистичности те политике.

Хтео бих да кажем да је становиште Савезног извршног већа такво, да је тај прилаз такав да се у датим околностима утврђује она економска политика — по смеру, темпу активности, мерама и др. што се нужно мора пратити — која ће бити мање рестриктивна и мање административна и више реалистична, односно више економска и више самоуправна и, што је посебно данас важно, ефикаснија. То није једноставно остварити, с обзиром на то да смо ми до сада углавном водили економску политику, методама које нису носиле те ознаке. Према томе, с тог аспекта би требало разумети бројне поруке и

оно што су основне претпоставке на којима је заснована и пројекција развоја за идућу годину. Пошто обично те цифре, ти проценти, па и саме мере значе неке просечности и врло често скривају та противречна стања, дозволите да подсетим на те три основне претпоставке на којима ми грађимо економску политику на прелазу из 1982. у 1983. годину.

Прва је да у знатно тежим материјалним унутрашњим и спољним околностима остваримо позитиван раст производње, извоза и запослености, уз преоријентацију готово једне петине индустријске производње из других делатности у производно-извозном смислу, како бисмо досегли тих 20% већег реалног раста извоза на конвертибилно подручје. Овде је доста тога речено између осталог, изнета су сва ова упозорења, пре свега, она која се односе на унутрашње промене, прилагођавање, преструктурирање, које овде мора наступити. На пример, морамо смањити обим индустријске производње за 7 до 8% од укупног волумена, да бисмо за 10 до 12% могли повећати онај обим индустријске производње који има места на светском тржишту. У томе морају наћи место у нашој политици, и максималну подршку, сви они који раде више и боље, продуктивније, који више производе и извозе и који остварују већу продуктивност и доходак. То није једноставно ако се има у виду стање које треба савладати.

Друга важна претпоставка – смањивање потрошње, што иначе наступа у нужном склопу материјалних околности, треба да иде на колико-толико плански, смишљен, унапред пројектован начин, како не бисмо угрозили границу тзв социјалне одрживости промена. Отуда и потреба за том диференцираном политиком потрошње итд. и очувањем оне виталне улоге, продуктивне и економске, личних доходака производних радника и свих других који раде више и продуктивније.

Трећа претпоставка има бројне практичне материјалне консеквенце, о којима се у документима дају предлози који се морају још преиспитати. То је повећање ефикасности привредног система. Очигледно је да постојећем функционисању привредног система, оваквом применом

Устава, ЗУР-а и других базичних односа које израђујемо у систему производних, економских и ширих друштвених односа социјалистичког самоуправљања, ми не можемо очекивати потребну ефикасност у економској политици. Отуда и закључак да се у тзв. операционализацији стабилизационог програма, заједно с овим мерама, измене и привредно-системска решења, и то пре свега механизми до којих смо већ дошли у сазнању да их треба прилагодити новим условима, не мењајући основна системска одређења.

Ако гледате списак промена од ових 173 које су предложене и 31 закон који треба да донесе ова Скупштина – они се углавном тичу спровођења оних задатака које смо раније већ имали, или по ЗУР-у или другим законима, да би систем у својим операционим механизмима био применљив у функцији и на делу.

Савезно извршно веће је закључило – и овде је било доста предлога те врсте – да и ови прописи морају или у својим изменама и допунама, или као прелазна решења од значаја за услове привређивања у идућој години, бити такође донети до краја године. А они прописи за које закључимо да их не можемо сада донети, биће донети касније, али ћемо се договорити о прелазним решењима.

Ових дана ушле су у процедуру измене и допуне Девизног закона и бројних других који су ту на списку.

Из овога произлази, као што је то произашло из других расправа /јер, СИБ прати расправе о предложеним документима/ да је у даљем раду на употпуњавању ових докумената нарочито потребно обратити пажњу још и на следећа питања. У првом кругу су и она која овде доминирају: тј. спољно-економски комплекс, тржиште и цене, кредитно-монетарна политика. Очигледно, оно што је сада дато у Резолуцији, пратећим одлукама о заједничкој девизној политици и заједничкој монетарно-кредитној политици, енергетском билансу и др. мора у овом погледу још понешто бити даље развијено, у вези са највећим бројем интенција које су овде већ речене или предложене.

Други круг је оно што се још увек односи

на производњу, расподелу и потрошњу. Мора постати још јасније шта су поруке из ове три претпоставке под којима можемо ту политику сматрати остваривом, у смислу те стратешке линије која је овде била доста успешно изложена — ослањање на сопствене снаге, продубљивањем унутарземаљске и спољне поделе рада, већ у идућој години, а то је онда елемент дугорочности наше оријентације.

Даље, ту је цео низ задатака који се односе на привредно-системске механизме, надградњу, операционализацију, што треба да повећа ефикасност, а имајући у виду опредељења из стабилизационог програма и докумената.

Овде бих хтео посебно да кажем још нешто. Постоји више упозорења на саму пројекцију, на поједине пропорције. Поставља се питање да ли је могуће остварити раст друштвеног производа од 1%, индустријску производњу 2 или 2%, а можда и више, или извоз 20%, при таквом расту производње и запослености и слично.

Ако би се на тај модел, гледало класичним, уобичајеним, нормалним критеријима, он би се очигледно показао врло противречним и тешко би се могао логистичким проверама одбранити. Међутим, ни наша ситуација није редовна. Ја о томе не бих говорио. Ми морамо остварити по једној линији врло оштру рестриктивну политику према оним мање продуктивним и према разним врстама потрошње за које смо се иначе олако одлучили, а исто тако, морамо паралелно с тим водити политику подршке оним гранама које могу бити локомотиве које нас могу извући из ове ситуације, и то у првој години као почетној. Даље, то мора трајати више година, како ови рачуни показују.

Одатле ове контрадикције које сада имамо у моделу. Морамо још пажљиво проверавати, у оквиру Савезног извршног већа и његових органа и савезних организација које припремају те документе. Ми радимо на тим проверама и верујем да ћемо у том погледу унети још неке детаље у саме документе, или друго, после чега ће ово постати јасније.

На крају, још једном о мерама.

У јавности се стално помиње тај списак од

173 мере и углавном се мисли да су то само административне мере, мере које дислоцирају доходак итд. Основна статистика тога је следећа:

Прво, ту је 27 закона које треба да донесе Скупштина СФРЈ. Даље, то су неки прописи које треба да донесе Савезно извршно веће у сагласности с републикама и покрајинама, и њих је девет. Ту су оне одлуке које доноси само Савезно извршно веће. Њих је 35. Затим, ту је оно што треба да буду договори и споразуми, њих је 38, и остали органи и организације, који су углавном самоуправне природе, а то је 64.

Ако ближе ово погледамо, то је претежно учвршћивање услова да би удружени рад могао успешније да влада условима производње и стицањем дохотка, а за сада овде нема мера које значе даље посезање за дохотком. Напротив, ове мере су ишле на то да 2%, у тим отежаним условима, порасте удео организација удруженог рада материјалне производње у расподели дохотка и друштвеног производа. Према томе, то не значи да нас неке околности неће изазвати да донесемо неке мере ограничавања располагања средствима, ако то ситуација захтева.

Хтео бих да кажем и то да неки предлози, као што је онај да се изради информација о условима привређивања, могу да се прихвате.

Што се тиче делегатског питања другарице Љубице Микше, први део тога вероватно није споран и може се методолошки свака цифра усагласити. Што се тиче другог дела, да фармацеутска индустрија треба да располаже са више од 30 центи од сваког долара који наплати, можда чак 80% од девизног прилива, хтео бих да скренем пажњу да у оним пратећим документима који иду уз Одлуку о заједничкој девизној политици, приближно у том смеру иду ти предлози.

Другим речима, желимо да у вишем степену /то произлази из промене Закона о девизама/ иду поједина решења путем удруживања рада и средстава, односно удруживања девиза, остављања што веће масе девизног прихода онима који су га остварили, а затим, удруживање и задовољавање потреба. Мислимо да би то могло бити полазна основа за тако тешко питање као што је обезбеђење девиза за нафту, или неке друге потребе које су од виталног значаја за нашу

економску политику и функционисање јединственог југословенског тржишта.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Milošu Sinđiću. Time je iscrpena lista govornika.

Želim da zahvalim na veoma plodnoj i konkretnoj diskusiji, s obzirom na probleme koji su predmet naše rasprave, koja je zahtevala poznavanje problema, smisao za analizu, a isto tako, i dovoljno strpljenja i smisla za vreme. Jedino tako je bilo moguće, u relativno kratkom vremenu, da uzme reč 28 delegata. Tri delegata su priložila svoju diskusiju. Dva sam delegata pomenuo, a drugaricu Miru Janić—Vinterhalter nisam pomenuo.

Kao što sam rekao, njihovi prilozi će biti prisutni u radnoj grupi, a biće prosleđeni i Saveznom izvršnom veću.

Za nastavak našeg rada važno je da dam dva obaveštenja.

Prvo, radna grupa koja će raditi na pretvaranju radnog teksta koji ste dobili na klupe, u predlog mišljenja Saveznog veća Veću republika i pokrajina, zasedaće u sali I. Njen rad će biti olakšan time što je u mnogim diskusijama stvarno bilo veoma konkretnih predloga. Rad bi bio olakšan još više da je više delegata izlagalo kao Rado Roter i još neki delegati, naime, da konkretno diskutuju o problemu, odnosno o predlozima. Međutim, i oni koji se nisu direktno pozivali na određene predloge ipak su toliko konkretno diskutovali da neće biti teško to učiniti.

Predlažem da nastavimo rad u 16 časova i 15 minuta.

Predsednike radnih tela i koordinate delegata u Saveznom veću molim da se sastanu u 15 časova i 45 minuta u sali II.

Nastavljamo rad u 16 časova i 15 minuta.
(Sednica je prekinuta u 14 časova i 50 minuta)

POSLE PAUZE

(Nastavak sednice u 16 časova i 20 minuta)

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Drugarice i drugovi, nastavljamo rad.
Treća tačka našeg dnevnog reda je:

Analiza o zapošljavanju mladih, s posebnim akcentom na zapošljavanje pripravnika

Delegatima je dostavljena Analiza, kao i materijal „Zadaci Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije u ostvarivanju politike zapošljavanja”.

Takođe ste dobili Predlog mera i aktivnosti za veće zapošljavanje, posebno mladih stručnih kadrova, kao i izveštaj Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku.

Ranije vam je dostavljen materijal Komisije saveznih društvenih saveta za probleme ekonomske stabilizacije — Problemi zaposlenosti i pravci i aktivnosti za njihovo rešavanje.

Predstavnici Saveznog izvršnog veća su: dr Đorđe Jakovljević, član Saveznog izvršnog veća i predsednik Saveznog komiteta za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu i Mila Đorđić, zamenik predsednika Saveznog komiteta za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu.

Raspravi o ovoj tački dnevnog reda prisustvuju predstavnici Predsedništva Konferencije Socijalističkog saveza omladine Jugoslavije, predsedništva Veća Saveza sindikata Jugoslavije i Privredne komore Jugoslavije.

Izvestilac Odbora za rad, zdravlje i socijalnu politiku je delegat Milka Takeva—Gligorijević.

Uvodno izlaganje podneće drug Đorđe Jakovljević, član Saveznog izvršnog veća i predsednik Saveznog komiteta za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu.

Ima reč drug Đorđe Jakovljević.

ДР ЂОРЂЕ ЈАКОВЉЕВИЋ, члан СИБ-а и председник Савезног комитета за рад, здравство и социјалну заштиту:

Друже председниче, другарице и другови делегати, о проблему запослености и запошља-

вања у овој години вођене су значајне политичке расправе. Основни правци активности за решавање овог проблема утврђени су на XII конгресу Савеза комуниста Југославије. Оцена стања и закључци о даљим мерама и активностима усвојени су на јулској седници Савезне конференције Социјалистичког савеза радног народа Југославије. Осми конгрес Савеза синдиката је, такође, велики значај дао проблематици запошљавања. Комисија савезних друштвених савета за проблеме економске стабилизације усвојила је документ — Проблеми запослености и правци активности за њихово решавање, који је коришћен приликом израде Анализе и предлога мера за запошљавање младих стручних кадрова, која се данас налази пред Савезним већем Скупштине Југославије.

Разматрајући ову анализу, Савезно извршно веће се определило за ставове Комисије савезних друштвених савета према којима запосленост није само ванредно значајан економски, већ и веома осетљив социјални и политички проблем и да је карактер наше незапослености такав да се мере за њено решавање не могу и не смеју одлагати за боља времена.

Због тога је Савезно извршно веће усвојило предлог мера којима би већ у наредној години требало зауставити даљи тренд раста незапослености, односно значајније смањити број незапослених младих стручних кадрова.

Пре него што образложим мере које предлаже Савезно извршно веће, задржаћу се на неколико питања везаних управо за карактер незапослености.

У овој години у самоуправним интересним заједницама за запошљавање евидентирано је око 850 хиљада лица која траже запослење. Према Друштвеном договору о критеријумима за обезбеђивање података о незапосленим лицима, стварно незапослених би се могло сматрати да има око 100 хиљада мање. У укупном броју евидентираних лица која траже запослење, преко 400 хиљада су стручни кадрови, од којих је готово 90% лица испод 30 година старости.

Озбиљан проблем је неповољна структура незапослених младих стручних кадрова, неповољна са становишта исказаних потреба орга-

низација удруженог рада. Наиме, организације удруженог рада су у овој години исказале потребе за око 450 хиљада нових радника, а од тога за око 250 хиљада стручњака. При том су највеће потребе, око 150 хиљада, за квалификованим и висококвалификованим радницима. Детаљни подаци о потребама удруженог рада и могућностима задовољавања тих потреба дати су у Анализи и због тога ћу се задржати само на неколико чињеница.

Док, с једне стране, удружени рад не може доћи до неопходних стручних, пре свега, производних кадрова, на евиденцији се налази око 170.000 лица са средњом стручном спремом, образованих претежно за непривредна занимања, за којима удружени рад не исказује потребе. Ово говори о неусклађености стварних потреба и образовања кадрова. То је један од најозбиљнијих проблема, јер запошљавање таквих лица захтева доквалификацију, односно преквалификацију.

У Анализи је такође указано да је проблем незапослености различито изражен у појединим републикама и покрајинама и у односу на градска и сеоска подручја. Проблем је знатно тежи у мање развијеним републикама, а посебно на Косову.

Што се тиче градских и сеоских подручја, запажа се растући број евидентираних лица која траже посао у градским центрима, док истовремено мање развијена подручја, посебно сеоска, не могу да дођу до потребних стручних кадрова.

Полазећи од Анализе, а уочавајући сву сложеност проблематике, посебно у условима економских тешкоћа с којима се суочавамо, Савезно извршно веће је усвојило закључке којима обавезује надлежне савезне органе за предузимање низа мера и активности за решавање проблема незапослености у наредним годинама, да би се до краја овог средњорочног периода проблем знатно ублажио.

Укратко ћу се задржати на мерама које Савезно извршно веће предлаже, односно које ће предузети у оквиру својих овлашћења.

Прво, у Напрту резолуције о остваривању Друштвеног плана Југославије у 1983. години предлаже се да се у наредној години у политику

запошљавања уграде ставови о приоритетном запошљавању младих стручних кадрова као битном предуслову за остваривање програма стабилизације. Оцењује се да у 1983. години реално може да се запосли 250.000 младих стручних кадрова. У Нацрту резолуције набројане су мере које треба предузимати ради остваривања тог циља. Ја их нећу цитирати. Ове мере полазе од чињенице да су, пре свега, организације удруженог рада надлежне и обавезне да створе услове за брже запошљавање младих и стручних кадрова, а да се укупном политиком у организацијама удруженог рада створе повољнији услови да ту своју обавезу изврше. Нећу се упуштати у набрајање свих мера које се предлажу; међутим, желим да укажем да је у склопу тих мера и она мера која полази од потребе неодложног преиспитивања мреже и капацитета образовних институција, да би се спречило образовање кадрова за којима не постоји дугорочно изражена потреба удруженог рада. Ових дана се и Заједница универзитета Југославије изјаснила у прилог оваквог става.

Друго, Савезно извршно веће се такође определило да предложи измене и допуне Друштвеног договора о основама заједничке политике запошљавања у Југославији, у који би се уградиле измене у складу с документима XII конгреса Савеза комуниста Југославије, Савезне конференције Социјалистичког савеза и Комисије савезних друштвених савета за проблеме економске стабилизације. Ове измене и допуне ће се утврдити до краја ове године.

Треће, такође, се предлажу измене и допуне Друштвеног договора о критеријумима за обезбеђивање података о незапосленим лицима, ради уједначавања и реалнијег утврђивања критеријума у целој земљи, као и поступка за брисање с евиденције незапослених лица која неоправдано одбију да прихвате понуђени посао, односно преквалификацију.

Четврто, значајна је и мера која се предлаже, а која се односи на измене пореског система ради растеређивања личних доходака, како би се организације удруженог рада стимулисале за веће запошљавање.

Пето, значајни резултати се очекују од до-

следне примене прописа о пријему приправника, као и даљег усавршавања тих прописа, којима би се омогућило да све радне организације примају приправнике или финансијски учествују у обезбеђивању средстава за пријем приправника уколико објективно не постоје потребе да се у тим организацијама примају приправници.

Шесто, Фонд Федерације за кредитирање бржег развоја недовољно развијених република и Косова треба такође да предложи мере којима ће се стимулисати организације удруженог рада с развијених подручја за удруживање рада и средстава и развој радно интензивних капацитета у недовољно развијеним подручјима, укључујући и услове за усмеравање средстава Фонда.

У складу са закључцима Савезног извршног већа, Савезни комитет за рад, здравство и социјалну заштиту, у сарадњи са Савезним заводом за друштвено планирање, сачинио је Предлог програма мера и активности за веће запошљавање, посебно младих стручних кадрова.

Савезно извршно веће је прихватило овај Предлог програма, а у току је и разматрање Предлога договора република и покрајина који би, ако се усвоји, иницирала Скупштина СФРЈ. Сва ова документа, изузев Предлога договора, упућена су делегатима, и уз Анализу, чине основ за расправу на данашњој седници Савезног већа.

Другарице и другови делегати, расправу о проблему запошљавања водимо у условима веома сложене економске ситуације, у време усвајања мера економске политике у наредној години. Основни предуслов за реализацију постављених циљева је оживљавање производње и коришћење свих могућности за ефикаснији и рационалнији рад у организацијама удруженог рада и одлучан заокрет у развоју услужних делатности и пољопривредној производњи. Због тога се у Резолуцији и ставља нагласак на потребу да све организације удруженог рада преиспитају своје услове и могућности и утврде мере за повећање продуктивности рада и на тој основи донесу програме повећаног запошљавања.

У нашем друштву је, после XII конгреса СКЈ и седнице Савезне конференције Социјали-

стичког савеза, као и VIII конгреса Савеза синдиката, створена повољна клима да се проблем запошљавања разматра и решава у свим срединама.

Веома је важно да се на запошљавање, а посебно запошљавање младих и стручних кадрова, гледа као на позитивни фактор стабилизације, а не као на решавање социјалних проблема. Мере које предлаже и предузима Савезно извршно веће, представљају конкретизацију усвојених политичких ставова и у складу су с циљевима утврђеним у документу Комисије савезних друштвених савета, те молим делегате Савезног већа Скупштине Југославије да их подрже.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Otvaram pretres.

Za reč se javila delegat Nevenka Novaković.

NEVENKA NOVAKOVIĆ (SR Bosna i Hercegovina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi, Analiza o zapošljavanju mladih, s posebnim akcentom na zapošljavanje pripravnika, spada u red vrlo aktuelnih problema, koji traže neposrednu i ofanzivnu akciju u narednom periodu i dugoročnom planiranju, daleko realnijem, pogotovu u regionima u razvoju, jer smo u proteklom periodu jugoslovensku javnost obavijestili da ćemo do 1990. godine ostvariti punu zaposlenost u našoj zemlji.

Jedan broj regiona u Jugoslaviji, a posebno u razvijenijim republikama, ostvario je punu zaposlenost. Ima opština i radnih organizacija koje zapošljavaju radnike iz regiona i opština u razvoju iz raznih krajeva Jugoslavije, što govori o tome da i ovaj problem treba istinski sagledati i ocijeniti položaj dislociranih radnika sa stanovišta njihove pune ravnopravnosti, prije svega postignute radom.

Komisija saveznih društvenih savjeta za probleme ekonomske stabilizacije izdala je dokument „Problemi zaposlenosti i pravci aktivnosti za njihovo razrešavanje“, koji je prezentiran javnosti drugom polovinom jula 1982. godine. Uz ovaj do-

kumenat postoji još niz analiza, informacija, društvenih dogovora, programa mjera i zaključaka uz brojne podatke iz popisa stanovništva u Jugoslaviji od 1981. godine. Iza svih ovih, veoma važnih dokumenata, stoje brojne društveno-političke i samoupravne organizacije i organi na nivou Federacije, republika i pokrajina, tako da se ponekad teško snaći dobrim poznavaoцима i opredijeliti za prioritete probleme i zaključke u vezi sa zapošljavanjem mlade generacije i drugih nezaposlenih radno sposobnih ljudi, koji imaju pravo i dužnost da u procesu samoupravnog dogovaranja odlučuju o svom položaju u našem društvu.

Ovih dana razmatrali smo i Analizu o zapošljavanju mladih, kao i zaključke Saveznog izvršnog vijeća, o kojima je govorio dr Jakovljević, iz kojih se vidi da će nadležan savezni organ za rad do kraja decembra 1982. godine podnijeti izvještaj Saveznom izvršnom vijeću u vezi s problematikom i odgovarajućim predlozima o efikasnijem zapošljavanju pripravnika, što je zaista potrebno obezbijediti i podržati, odnosno o tome obavijestiti i ovo Vijeće radi zajedničkih aktivnosti, prije svega u bazi našeg društva. Pri tome je nužno obezbijediti sprovođenje propisa o zapošljavanju pripravnika, kao i primjenu sankcija.

Neposredno održani kongresi i konferencije omladine u nekim republikama i pokrajinama uputili su našoj javnosti, odnosno organizacijama udruženog rada i drugim samoupravnim i društvenim subjektima poruke i zahtjeve o neposrednim zadacima na bržem produktivnom zapošljavanju mlade generacije, kao što je učinio i X kongres Saveza socijalističke omladine Bosne i Hercegovine.

U oblasti razvojne politike i problematike zapošljavanja, posebno omladine Bosne i Hercegovine, što je predmet šire rasprave i programske orijentacije brojnih nadležnih samoupravnih i društveno-političkih subjekata, ukazuju na činjenice da će ovi problemi i dalje tražiti ozbiljnije i odgovornije pronalaženje neposrednih rješenja na području šire zajednice. Prema određenim izvoznim podacima, zaposlenje u ovoj Republici traži više od 170 hiljada lica, od čega je oko 150 hiljada mladih od 30 godina, ili oko 85%. Poseban problem predstavlja zapošljavanje ženske omladine, jer u ukupnoj strukturi učestvuju sa blizu

60%. Pri tome treba istaći da je Republika suočena i s razrješavanjem problema naših radnika privremeno zaposlenih u inostranstvu, koji se vraćaju, što ovu problematiku čini još složenijom i nadležnim subjektima, kao i široj društvenoj zajednici, posebno organizacijama udruženog rada, nalaže brojne aktivnosti u cilju pronalazjenja neposrednih rješenja, koja ne trpe odlaganja na duži rok.

Mišljenja sam da je potrebno ukazati da svi mladi ljudi čine napore i da se založe da se ekonomskim i drugim mjerama organizacije udruženog rada iz razvijenih regiona stimulišu na udruživanje rada i sredstava u nerazvijenim regionima, naročito investicijama u radno intenzivne proizvodne grane privrede. Time će se, uz adekvatno usmjerenje sredstava Fonda za brži razvoj nedovoljno razvijenih regiona, znatno doprinijeti rješavanju problema zaposlenosti u nerazvijenim područjima. Ovaj proces je izuzetno značajan i zbog činjenice da bi se odgovarajućim rasporedom manjih proizvodnih kapaciteta i pogona u selima i manjim gradovima postigli širi društveni efekti i osiguralo zadržavanje stanovništva. Međutim, sredine koje nisu u mogućnosti da bez šire jugoslovenske, pa i međunarodne saradnje i solidarnosti (kad je riječ o problemu migranata) obezbijede razrješavanje problematike zapošljavanja, nalaze se u vrlo teškoj situaciji, koja utiče na političko raspoloženje, izaziva ozbiljne razume i utiče na narušavanje međuljudskih i porodičnih odnosa, što sve zahtijeva ubrzanje aktivnosti.

Otvarajući viziju o zapošljavanju u našem društvu na osnovama samoupravljanja, nužno je utvrditi nosioce operativnih programa i realne rokove, radi tekuće i dnevne aktivnosti, odnosno politike.

U proteklom periodu našeg zaista burnog razvoja i realne svijesti o tome da imamo veliki potencijal, posebno u visokostručnim kadrovima, ipak bi se moglo konstatovati da mnogi naši društveni planovi nisu bili realni. Ako bismo davali ocjenu o tome šta smo sve finansirali kao dokumentaciju za izradu projekcije naših društvenih planova, onda bi to pokazalo da smo uradili brojne analize i elaborate iz kojih stoje mnogi naučnici i institucije, koje zajedno s nekim političkim strukturama na određen način snose i odgovornost

zbog promašenih investicija i drugih nevolja koje prate naš razvoj. Razumije se, to ima posljedica i na zapošljavanje.

Zbog toga je nužno da postavimo pitanje planiranja kadrova u našem obrazovnom sistemu, u skladu s potrebama udruženog rada, kako sa stanovišta raznih profila stručnjaka, tako i broja visokokvalifikovanih kadrova u odnosu na radnička zanimanja, potrebna prije svega, proizvodnom radu.

Činjenica da u Jugoslaviji djeluje oko 19 univerzitetskih centara, sa oko 358 visokoškolskih institucija koje pohađa oko 403.000 studenata, značajan je indikator za planiranje. Uz to treba istaći i okolnost da je nastavni kadar u situaciji da jedan profesor drži više katedri ili zasniva dvojni radni odnos, radi prekovremeno, što ima za posledicu neadekvatan kvalitet u pripremanju kadrova za potrebe savremene tehnologije i razvoja, kao i zapošljavanja. Zbog toga bi u vezi s realizacijom zaključaka Saveznog izvršnog vijeća, trebalo angažovati zaista zajednice univerziteta i organe nadležne za oblast obrazovanja i nauke. Mišljenja sam da je potrebno ove probleme istaći i zbog činjenice da u određenim oblastima društvenih nauka postoje suficitarni kadrovi, a u nekim vitalnim, tehničkim granama — deficitarni, što je naše društvo stavilo pred zadatak da ubrzano radimo na dokvalifikaciji i prekvalifikaciji, iako smo u ove oblasti uložili velike investicije, a u nekim granama i izgubili mnogo vremena.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dajem reč drugu Predragu Jovanoviću, predstavniku Veća Saveza sindikata Jugoslavije.

ПРЕДРАГ ЈОВАНОВИЋ, представник Већа Савеза синдиката Југославије:

Другарице и другови, и поред већих или мањих резултата на плану запошљавања, проблеми већег запошљавања, посебно приправника, иако различити по републикама и покрајинама и унутар њих, између дјелатности с пово-

љнијим и тежим условима привређивања и рада, гледано у цјелини, у садашњим економским условима, веома су сложени, тешки и захтијевају организовану, суптилну и упорну активност на овом плану, уважавајући специфичности појединих средина.

Изнио бих зато, у најкраћем, основне ставове Савеза синдиката у вези с овом темом која је на дневном реду.

Савез синдиката је одувијек, а посебно данас, питање запослености и запошљавања цијенио као једно од битних циљева развоја и као суштинско питање друштвеног положаја и социјалне сигурности радних људи. Зато се он и у садашњој тешкој економској ситуацији, с ограниченим инвестицијама и минималним растом друштвеног производа и производње робе и услуга, полазећи од ставова XII конгреса Савеза комуниста Југославије и IX конгреса Савеза синдиката Југославије, залаже за максимално коришћење резерви на овом плану — а оне нису мале — и брже продуктивно запошљавање, посебно младих приправника и стручно оспособљених кадрова. При том, Савез синдиката полази од истине да се запошљавањем — које се потврђује радом и резултатима рада, дакле, кроз новостворену вриједност, а не самим чином заснивања радног односа — досљедно остварује уставно право на рад и истинска социјална сигурност.

У складу с тим, радни људи не мире се с појавом да један број оних који су засновали радни однос, али лоше раде, или готово да и не раде, држе монопол на своја радна мјеста, док истовремено, велики број младих људи у пуној радној и стваралачкој снази, чека посао.

Имајући у виду све економске, политичке и социјалне посљедице проблема незапослености, прије свега социјалну неједнакост до које долази, изузетна обавеза и одговорност свих субјективних снага друштва, посебно удруженог рада, без којег се овај проблем не може ријешити, јесте да се, првенствено кроз веће коришћење капацитета и бољу организацију рада, као и повећањем продуктивности и акумулације, стварају услови за проширење материјалне основе која ће омогућити брже запошљавање, нарочито младих и стручно оспособљених приправника.

Основни носиоци политике запошљавања у нашим условима објективно су радници у удруженом раду. У том смислу, поред програма мјера и активности на нивоу Федерације, република и покрајина, морају се донијети конкретни програми запошљавања, посебно у свакој организацији удруженог рада и општини. То је битно.

У срединама и организацијама удруженог рада гдје се тако ради /а примјера је из дана у дан све више/, гдје је активност на запошљавању незапослених постала свакодневна брига и неодвојиви дио текућих активности субјективних снага у тим срединама, постижу се и запажени резултати. И обрнуто: тамо гдје тога нема, запошљавање је још у фази јаловог вербалног надмудривања.

Позитивну праксу једног дијела удруженог рада — да се уз планове и програме развоја доносе и конкретни програми и мјере за запошљавање, што је уосталом и законска обавеза, треба да спроводе сви. Да програми потреба за кадровима и запошљавање буду обавезни и саставни дио планова развоја свих организација удруженог рада. Тако утврђене кадровске потребе једина су реала основа за планове и програме образовања и превазилажења изражене неусклађености између структуре образовног кадра и потреба удруженог рада.

У складу с тим, морамо спрјечавати даље репродуктивне занимања које удружени рад не прихвата и преоријентисати поједине образовне институције према потребама удруженог рада. У том циљу треба користити преквалификацију, доквалификацију, гдје год је то потребно и могуће.

Савез синдиката се залаже и заједно с организованим субјективним снагама друштва води акцију за веће друштвено и материјално вредновање производног рада и рада у тешким условима, како због постојећих, тако и због одређивања нових младих људи за производна и дефицитарна занимања.

У складу с тим, даје се приоритет запошљавању у материјалној производњи и подржава доношење конкретних економских и других мјера којима се подстиче такво радно ангажовање /ослобађање од пореза и доприноса из

личног дохотка радника запослених у ново-отвореним смјенама, затим мјере којима се обезбјеђује веће удруживање средстава ради повећаног продуктивног запошљавања: организације удруженог рада које немају потребе за запошљавањем нових радника усмјеравају средства ка организацијама удруженог рада које имају реалне потребе и могућности за повећавање запошљавања, али немају довољно сопствених средстава неопходних да се то и оствари и др./.

Проблем незапослености, посебно изражен у недовољно развијеним подручјима, треба рјешавати досљеднијим остваривањем наших политичких опредјељења, прије свега, бржим удруживањем рада и средстава организација удруженог рада с ових развијених подручја, као и подстицањем веће територијалне покретљивости кадрава.

Савез синдиката се залаже и за све друге самоуправне и реалне могућности за веће запошљавање, као што су скраћење радног времена на пословима који се обављају под тешким и за здравље тешким условима и отварање нових смјена, бржи развој и повећање броја запослених у области мале привреде, посебно осмишљеним усмјеравањем и коришћењем средстава наших повратника из иностранства у производњи хране, затим, за свођење допунског и прековременог рада на најмању могућу мјеру, правовремено одлазак у пензију итд.

Поред планова и програма запошљавања у удруженом раду, неопходно је да и надлежни органи у републикама, покрајинама, општинама и самоуправни органи у организацијама удруженог рада донесу одговарајуће самоуправне прописе и одлуке и поједноставе административну процедуру, а све субјективне снаге друштва предузимају одговарајуће мјере и акције.

Упоредо с овим, крајње је вријеме да се досљедно спроводе постојећи нормативни акти о запошљавању и захтијева одговорност за њихово непоштивање. Само реално планирана, добро организована и од свих субјективних снага координирана активност на већем запошљавању, посебно младих приправника, уз сталну енергичну борбу против негативних појава проекције, изигравања институције конкурса, што овај

проблем чини још тежим, може дати очекиване резултате.

Подржавајући програм мјера и активности за веће запошљавање, без илузије да ће се проблем незапослености брзо и лако ријешити, запошљавање у оквирима реалних могућности — које нису мале, што се види и из програма и Резолуције — мора постати наша свакодневна преокупација, јер је и то суштински дио економске стабилизације.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Gaja Ninković.

ГАЈА НИНКОВИЋ /САП Војбогина/:

Друже председниче, другарице и другови, желео бих да се придружим напорима за повећано производно запошљавање и у том смислу подржавам предложене задатке, па предлажем да се задаци у вези с изменама докумената ороче, утврде носиоци обавеза и одговорности. Неопходно је што пре прећи с академских расправа о образовању, на конкретна и практична решења.

Јавио сам се за дискусију пошто оцењујем да у овом моменту, када је запошљавање у питању, морамо радити много брже, и то на начин који ће обезбедити да заиста решимо питање незапослених. Ми данас имамо такву ситуацију да је неопходно дефинисати појам незапосленог радника. Наиме, поставља се питање да ли је потребно доносити ове мере за све, или за оне који су стварно незапослени, при чему мислим на оне који су из домаћинства у којима има пет до десет хектара земље. Ја мислим да ово нису незапослени и да треба прописати услове по којима они немају предност приликом запошљавања.

У вези с тим, постављају се још нека питања. Шта је с онима који су у радном односу, а имају или обрађују значајне земљишне поседе? Зашто се то питање не заоптри и ставе људи пред дилему: радни однос, или земља? Шта је с услужним занатством, којим се данас углавном

баве, и то бесправно, мајстори који су у радном односу? Одмах иза тога се поставља питање — колико ови земљишни поседи и бесправни по-подневни рад утичу на продуктивност на радном месту и на запошљавање? Шта даље радити с пријављеним незапосленим радницима који одбијају да раде? То су неквалификовани радници, који неће да раде у пољопривреди. Да ли се ту могу предузети мере и да ли су ти људи незапослени? Овде се говори о селу. Мислим да треба у закључку рећи да је неопходно стварати трајне и сигурне услове живота и рада на селу. Мислим при том на регулисање у области наслеђивања, спречавање цепања парцела и поседа, кредитирање формирања индивидуалних поседа мерама кредитне политике, али доследном контролом — да се све површине земље морају обрадити и у уговору о закупу регистровати.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dajem reč delegatu Janku Pučniku.

JANKO PUČNIK (SR Slovenija):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati.

Z obravnavanjem analize o zaposlovanju mladih, s posebnim poudarkom na zaposlovanju pripravnika, posega delo naše skupščine v enega ključnih problemov ne samo današnje situacije, ampak še posebej dolgoročnih perspektiv razvoja v naši družbi. Ko govorimo o zaposlovanju oziroma predvsem o tistih, ki danes še nimajo zaposlitve, se moramo zavedati, da so to sto tisoč ljudi, ki so še kako omejeni tudi v samoupravljanju, saj iz uveljavljanja pravic do dela izhajajo tudi druge samoupravne pravice. Zato moramo tako, kot so že opozorili tovariši v Odboru za delo, zdravstvo in socialno politiko, presekati splošne razprave. Nakazati moramo konkretne instrumente in poti uveljavljanja rešitev, opredeliti njihove nosilce, določiti roke, v katerih bi morali poročati tej skupščini. Za konkretno akcijo pa morajo biti jasne in enotne vsaj osnove, to so podatki, ki se še

kako razlikujejo tudi v gradivu, ki nam je bilo predloženo. Ocena stanja v poročilu zveznih družbenih svetov o problemih ekonomske stabilizacije se namreč razlikuje od opredeljevanja osnovnih ciljev zaposlenosti, navajajo se tako drugačne stopnje zaposlovanja kot tudi globalna absolutna števila zaposlenih. Razlikuje se torej tako od resolucije, o kateri smo razpravljali dopoldne, kot tudi od predloga programa ukrepov, ki nam je predložen sedaj. Pa tudi slednji dve gradivi se med seboj razlikujeta, kot so že opozorili tovariši v omenjenem odboru.

Tovarišice in tovariši, če imamo dejansko namen premostiti sedanje razmere, potem moramo predlagani program ukrepov in aktivnosti bistveno dopolniti, predvsem pa uskladiti tudi z zelo jasnimi stališči Zvezne konference Socialistične zveze, vsaj kar se tiče stališča, da moramo nadalje vendarle zaposlovati predvsem in samo produktivno, ne pa socialno, saj bomo sicer še znižali produktivnost. Menim, da manjkajo v analizi konkretni podatki o izkoriščenosti obstoječih zmogljivosti ter o tako — imenovanih notranjih rezervah. Ne smemo si privoščiti navideznega zaposlovanja ob še večjem padcu produktivnosti, kajti samo današnji zaposleni, tako kot so že prejšnji razpravljalci omenjali, lahko in morajo ustvariti pogoje za novo delo, pri tem pa se moramo soočiti z naslednjim:

— najprej moramo videti, kako bomo reševali zaposlovanje do leta 1985. Gre namreč tako za nezaposlene, kot tudi za tako imenovane ekonomske in tehnološke viške, ki v gradivu niso omenjeni in jih bo v letu 1983 vsaj v Sloveniji kar nakaj tisoč.

— v ukrepih ni instrumentov za prekvalifikacijo teh kadrov, da bi se produktivno kar najhitreje vključili v združeno delo. Praktično je malo neregularnega, da bi lahko tudi znotraj organizacij združenega dela usposobili potencialne kadre za drugačno usposabljanje oziroma da bi lahko v interesnih skupnostih za zaposlovanje oblikovali mobilne skupine, ki bi povezovale organizacije združenega dela s sistemom izobraževalnih institucij, delavskih univerz in tako dalje.

V oceni se navaja, da je v zadnjem obdobju boljše zaposlovanje pripravnikov, toda v pretežni meri gre tu za zaposlovanje pripravnikov za določen čas, ki je odvisno od volje kadrovikov, za

nadaljevanje te zaposlitve. Tu gre še za zelo zaprto kadrovska politiko, kjer ni ne duha ne sluha o podružbljanju kadrovske politike in vključevanju vanjo samoupravnih organov v organizacijah združenega dela.

Veliko je tudi kršitev pri zaposlovanju. Ne bi jih navajal podrobno, gre za to, da je naš kontrolni sistem od inšpekcijskih služb naprej odpovedal, ker inšpekcije niso dosledne od pogodbenega dela pa do zaposlovanja prek zvez itd. Dosleno moramo uveljaviti normativne predpise, saj bi ob njihovem spoštovanju lahko več kot ene desetina danes nezaposlenih že jutri dobila delo.

Konačno je treba odločno povedati, da v teh razmerah mladi poprimemo za katerokoli delo. Saj v Sloveniji ni redek primer, da gredo bivši gimnazijci tudi v proizvodnjo in v mnoge tovarne. Torej ne drži večkrat omenjena in posplošena teza o nezainteresiranosti mladih ljudi za delo. Ko pa govorimo o dolgoročnem reševanju, moramo oceniti, da so nekateri ukrepi vendarle pripravljeni v administrativnem duhu. Gre predvsem za to, da mormao našo mladino dosledno vključiti v proces poklicnega usmerjanja že v osnovni šoli, ta proces pa nadaljevati s politiko štipendiranja in zaključiti z zaposlovanjem. Prav s poklicnim usmerjanjem mora biti dana možnost svobodne opredelitve in usmeritve mladih, ne pa za administrativnim zapiranjem institucij izobraževalnega procesa.

V gradivih je tudi slabo opredeljena štipendijska politika kot pomemben, če ne že celo ključen instrument usmerjanja in stimuliranja mladih za posamične proizvodne poklice. Pravzaprav bi morale štipendije predstavljati tisti planski element v kadrovskih planih, vendar je to do danes izjema in ne pravilo. Kljub tehničnim razmeram na ekonomskem področju moramo razviti in krepiti štipendijsko politiko.

Ko že govorimo o planskih aktivnostih, je treba reči, da se v gradivu ne upošteva, da v naših organizacijah združenega dela danes ni veliko srednjoročnega, kaj šele dolgoročnega načrtovanja kadrov, kar še kako vpliva na načrtovanje izobraževanja.

Tovarišice in tovariši! Tu je verjetno izhodišče dolgoročnega reševanja. Namreč, če imamo konkretne tehnološke programe, potem se lahko

tudi srednjeročno in dolgoročno načrtuje zaposlovanje, sicer pa je razpravljanje o reševanju vprašanja zaposlovanja na dolgi rok plitko.

V gradivu je praktično izpuščena gospodarska zbornica, ki bi morala biti pomemben koordinator pri usmerjanju zaposlovanja v posameznih panogah in predlagam, da se ta vloga še dodela in opredeli.

Končno velja reči še besedo o neenotnem sistemu izobraževanja v Jugoslaviji. Če želimo zaposlovati v celotnem prostoru Jugoslavije, in to je bilo danes v razpravi tudi že omenjeno, potem ni dovolj poenotiti samo nazive v spričevalih, ampak tudi kvaliteto znanja. Ne sme se dogajati, da mora mlad človek, ki se je šolal na primer v Centru usmerjenega izobraževanja za gradbeništvo, če se hoče zaposliti kot tehnik gradbene organizacije v enem izmed gradbenih podjetij v Ljubljani, hoditi potem še na tri in večmesečni tečaj, da bi se seznanil z upravljanjem te gradbene mehanizacije. Zahtevati moramo tudi določeno kakovost pedagoškega procesa in da bo ta kakovost v vsej Jugoslaviji vsaj približno enaka, s čimer bi potem zagotovili tudi boljše medrepubliško sodelovanje.

Tovariš predsednik, menim da moramo obe gradivi še dopolniti in uskladiti, da bi ju lahko skupščina sprejela, sicer bomo to razpravo končali brez večjih rezultatov.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Zdenka Vojnić—Tunić.

ЗДЕНКА ВОЈНИЋ—ТУНИЋ /САП Војбогина/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, у материјалу који смо добили у вези с проблемима запошљавања младих, као и у предложеним закључцима, чини ми се да недостаје и у прилазу и у оцени проблема један значајан елемент. Реч је о одговорности радничке класе и других запослених радних људи према свом незапосленом младом подмлатку. Мишљења сам да је ово централно питање, без кога се и мимо кога се не може решавати и решити питање незапосле-

ности младе генерације, тј. отворити перспектива да се овај проблем решава.

У радничкој класи већ дуго низ година изражава се један по својим размерама забрињавајући егоизам према младом нараштају, када је реч о запошљавању. Поставља се питање где су корени, односно узроци појаве оваквог егоизма, затварања у основним организацијама удруженог рада, а све у циљу остваривања својих уских материјалних интереса. Чини ми се да кораке и и узроке егоизма треба тражити у позицији коју радничка класа има у друштвеној репродукцији. Из те позиције објективно произлази и егоизам, а и други видови неприхватљивих понашања. Решавање ове позиције радничке класе на бази уставних опредељења, у суштини, отвориће перспективе за њено дугорочније и друкчије понашање у сфери запошљавања младих.

Била сам слободна да на овој седници Савезног већа, када разматрамо проблематику запошљавања младих, скренем пажњу и на овај етички проблем кога, на жалост, не само да занемарујемо, већ с којим и ми у великој мери рачунамо.

На крају, предлажем да се закључци допуне сагледавањима и предлозима који су садржани у документима Комисије савезних друштвених савета за проблеме економске стабилизације. Да се у уводном делу закључака посебно акцептира и морални аспект одговорности радничке класе према младом нараштају. Када ово предлажем, имам у виду у првом реду чињеницу да незапослена млада генерација није резервна радна снага у класичном смислу него, напротив, врло значајан фактор развоја нашег социјалистичког самоуправног друштва.

PREDSEDNİK DR ANTON VRATUŠA:

Dajem reč drugu Ziji Novobrdaliju.

ЗИЈА НОВОБРДАЛИЈА /САП Косово/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, пре него што бих укратко изнео стање

и проблеме у области запошљавања и запослености у САП Косову, с могућностима запошљавања до 1985. године, дозволите да изразим своје лично задовољство поводом разматрања Анализе о запошљавању младих с посебним акцентом на запошљавање приправника, коју је сачинило Савезно веће Скупштине СФРЈ.

Незапосленост у САП Косову, и поред остварених резултата у протеклом периоду и чињенице да се сва лица која траже запослење не могу сматрати стварно незапосленим, оштрије је изражена него у другим социјалистичким републикама и САП Војводини и представља крупан друштвено-политички проблем, чије решавање захтева активно ангажовање свих субјективних фактора у Покрајини, и шире друштвено-политичке заједнице.

И поред сложених услова привређивања и потешкоћа с којима се суочава привреда Косова, у последњих десет година су постигнути одређени резултати у остваривању политике запошљавања, али далеко испод планираних.

Наиме, у периоду од 1971. до 1981. године просечно годишње се запослило у друштвеном сектору Покрајине 7.680 нових радника /или укупно за 11 година 76.803 радника/, по просечној стопи од 5,6% годишње. Међутим, рачунајући ту и флукуацију радника, која се кретала од 1,5 до 2% у току овог периода, произлази да је мање запослено нових радника него што то показују статистички подаци. Ако се овоме дода и чињеница да услови који се траже од кандидата преко огласа и конкурса нису омогућавали запошљавање приправника, већ су радна места у већини случајева попунили они који су бирали послове, онда испада да је запошљавање годишње расло за око 5.000 нових радника.

Планска предвиђања у овом периоду у области запослености и запошљавања у Покрајини нису остварена, углавном из следећих разлога:

— недовољна инвестициона улагања и њихова активизација, ниска акумулативна и репродуктивна способност привреде, што је утицало не само на спорији привредни раст, већ и на запосленост;

— неостваривање привредне стопе раста друштвеног производа, која је нижа од 50% од планиране, исто тако је битно утицало на привредне активности, а посебно је заострило проблеме у области расподеле, инвестиција и запошљавања;

— исто тако, у овом периоду није остварена динамика раста индустријске производње, услед недовољног коришћења постојећих капацитета, недовољне специјализације у подели рада, недостатка сировина и репроматеријала, резервних делова, стварања доста великих залиха готових производа због отежаног пласмана и др.;

— неадекватна пољопривредна производња и удруживање индивидуалних земљорадника и организација те производње, затим, недостаци стимулативних и других мера за проширење и даље усавршавање пољопривреде и њених грана на селу, битно је утицало и на слабу реализацију производних програма у области пољопривреде;

— пословање с губицима једног броја организација удруженог рада, такође је допринело да се умањују средства за инвестиције у нове објекте, због реализације санационих програма, с тим што овде треба истаћи да више година готово исте организације исказују губитке и негативно пословање;

— исто тако, велика задуженост привреде Покрајине представља озбиљан проблем за њен даљи развој. Степен задужености привреде Косова је одраз слабе материјалне основе удруженог рада, односно неповољних резултата у раду и пословању основних организација удруженог рада; затим, неефикасност изградње, прекорачење у инвестицијама, успорено активирање привредних капацитета итд. Отплата кредита је у тој мери повећана да основним организацијама удруженог рада недостају средства за њихово уредно враћање. Овај проблем код неких организација удруженог рада је утолико тежи што отплата почиње, а изградња објеката још није започела. Све ово, разуме се, неповољно утиче на привредна кретања и стварање нових употребних вредности, а то се непосредно одражава и на запосленост;

— форма удруживања рада и средстава представља добру могућност не само за бржи развој привреде Косова, већ и за повећање запослености у Покрајини. Али, динамика те концепције се не остварује, тако да то непосредно утиче не само на бржи привредни развој САП Косова, већ и на токове продуктивног запошљавања;

— и поред тога што је доста пажње посвећено развоју мале привреде у свим планским и развојним документима Покрајине, на том плану није остварен ни приближан циљ који је требало остварити, углавном због немања искуства, због неповерења у инвестирања у објекте мале привреде, недостатак краткорочних и дугорочних програма развоја за ову врсту привреде на нивоу општине итд.

Посматрано по делатностима, у десетогодишњем периоду је највише запослено радника у привреди — 58.340, док је мање у ванпривредним делатностима — 18.463 радника. Али, постоје разлике у остваривању стопе раста запослености између материјалне сфере, производње и непривреде. Тако, у привреди је број запослених радника у претходним годинама порастао по просечној стопи од 5,8, док у непривредним делатностима по просечној стопи од 5,2. Овај податак довољно говори да се није остварила договорена политика запошљавања у материјалној сфери, где се и ствара доходак, него се још више повећавала у администрацији, а посебно се повећао број запослених у самоуправним интересним заједницама.

Бржи пораст броја запослених у непривредним делатностима је резултат неадекватне политике расподеле дохотка, затим, политике обезбеђивања станова, третмана људи који раде у тим областима, њихове перспективе и др. у односу на стање у том погледу у привредним организацијама.

Вреди, међутим, истаћи да у току 1981. године имамо сасвим друкчију ситуацију. Наиме, позитивно је то што је остварена већа стопа незапослености од планиране у привреди, док је дошло до смањења стопе раста запослености у ванпривредним делатностима.

Од значаја је поменути да су у овом пери-

оду доста добри резултати у побољшању квалификационе структуре запослених, јер је број стручних кадрова повећан за 69.212 радника у 1970. години, на 115.454 у 1980. години.

Најзад, треба истаћи и то да је темпо привредног раста и запослености, и поред овако скромних резултата, битно променио социјалну структуру становништва Покрајине, што се огледа у смањењу учешћа пољопривредног становништва у укупном износу од 89% у 1948. години, на 36,2 у 1980. години.

Али, и поред тога, незапосленост у Социјалистичкој Аутономној Покрајини Косову узима све шире размере — она је из године у годину све већа; јер, у Покрајини не постоји равнотежа између кретања запослености и незапослености. На Косову је данас једва сваки девети становник запослен, што чини проблем незапослености далеко израженијим него у другим социјалистичким републикама и Социјалистичкој Аутономној Покрајини Војводини.

Евидентирана незапосленост је 41.282 лица у 1975. години; повећана је на 79.371 лице у овој години, или за више од 52%, од чега стручни радници учествују са 41.769 или 52 одсто а нестручни радници са 37.605, или 47,4 одсто.

Од укупног броја лица која траже запослење, 73,7 одсто су млади до 30 година; 49,2 одсто је без икаквог поседа; 37,9 је без икаквог прихода из радног односа; око 51 њих чека на запослење до једне године; 19,4 од једне до три године и око 29 чека на запослење преко три и више година.

Од укупно 229.000 домаћинстава у Покрајини, више од 60.000 немају ни једног запосленог члана, а у 12 најнеразвијенијих општина /од укупно 22/, број запослених на сто становника износи једва пет. /У Југославији је то број од 26/.

Друштвеним планом САП Косова за период од 1981. до 1985. године предвиђено је запошљавање око 58 хиљада нових радника. Да би се ово остварило, предузете су мере и акције ради стварања већих могућности за продуктивно запошљавање, као што је бржи развој производње и услуга које не захтевају велика инвестициона улагања, а којима се обезбеђују веће могућ-

ности запошљавања, увођењем континуираног радног времена и рада у више смена у организацијама удруженог рада где за то постоје услови, удруживањем рада и средстава и предузимањем других мера за убрзанији развој производних капацитета; рационалним коришћењем радних и стваралачких способности свих запослених; свођењем у најниже оквири свих видова исплата допунског и прековременог рада, рада пензионера, сузбијањем бесправног рада и других злоупотреба у области рада и запошљавања.

САП Косово ће крајем 1985. године имати преко милион и 800 хиљада становника, од чега 515 хиљада активних становника. Сваке године ће вршити притисак на запошљавање нових 15 хиљада лица из генерације до 20 година. То значи да Покрајина Косово, с обзиром на могућности привредног развоја, неће бити у стању да остварује пуну запосленост, да ће се проблем незапослености и даље заоштравати.

Једна од мера за ублажавање незапослености у САП Косову јесте, поред удруживања рада и средстава, и међурепубличко запошљавање, које се одвија у складу са Друштвеним договором о основама заједничке политике запошљавања у СФРЈ. Међутим, веома мали број из САП Косова је запослено у другим крајевима наше земље посредством заједница за запошљавање /свега 228 у прошлој и око 360 у овој години/, а потребе удруженог рада ван Покрајине су много веће.

Косово ће наставити још већу сарадњу на плану међурепубличко-покрајинског посредовања и запошљавања са заједницама запошљавања и организацијама удруженог рада које имају потребе за радницима из других подручја, јер ми и ту видимо шансу да се обезбеди веће запошљавање.

С тим у вези, предузете се и мере за побољшање система информисања и користиће се сви облици информисања, како би организације које имају потребе за радницима биле благовремено информисане.

Исто тако, наставиће се са стручним оспособљавањем незапослених лица за производна занимања, јер је пракса показала да је ова форма рада знатно допринела бржем запошљавању.

Најзад, другарице и другови, желим да кажем да је Косово у послератном периоду остварило значајне резултате захваљујући бризи и помоћи целе наше самоуправне социјалистичке заједнице, политици Савеза комуниста Југославије и друга Тита. Истина је да се у последње време на Косову суочавамо с веома сложеним проблемима и тешкоћама у остваривању политике економске стабилизације. Они су утолико сложенији после покушаја контрареволуционарних елемената албанског национализма и иредентизма, чиме је политичка клима погоршана. Но, захваљујући напорима социјалистичких снага, пре свега на Косову, и читаве југословенске заједнице, на челу са Савезом комуниста, непријатељ је углавном потучен, али и даље стоје озбиљни задаци на овом плану.

Радни људи Косова, а посебно омладина, очекују помоћ и разумевање шире друштвено-политичке заједнице на плану остваривања докумената XII конгреса Савеза комуниста Југославије за најбржи развој Социјалистичке Аутономне Покрајине Косова, а пре свега, у остваривању постављених задатака и циљева платформе СКЈ за јачање самоуправних односа, братства, јединства и заједништва на Косову, чиме ћемо сигурно дати велики допринос бржем развоју Покрајине.

Завршавајући ово излагање, желим да кажем да и овај програм који је предложио Савезни комитет потпуно подржавамо и мислимо да ћемо заиста учинити једну велику прекретницу у погледу запошљавања младих људи у читавој нашој земљи.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Pino Degrassi.

PINO DEGRASSI (SR Hrvatska):

Compagnio presidente, compagne e compagni, s posebnom pažnjom pročitao sam analizu koja je s pravom našla mjesto kao posebna tačka dnevnog reda ovog našeg najvišeg samoupravnog foruma. Uvjeren sam da će na hiljade mladih,

onih najzainteresiranijih, svesrdno pozdraviti i samu činjenicu da se o ovoj materiji raspravlja i u delegatskoj Skupštini SFRJ. Međutim, mi ne možemo ostati samo na analizi, ocjeni, stavovima i konstatacijama. Moramo priznati da i na ovom polju imamo dobrih dokumenata, preporuka, zaključaka, društvenih dogovora, rezolucija itd. Na žalost, u praksi, u svakodnevnom životu, situacija i stanje su nekad dijametralno suprotni. Uostalom, analiza je istakla, vrlo objektivno, realno, gdje leže problemi. Nezaposlenost mladih sve više poprima društveno-ekonomske, znači, socijalne i političke dimenzije. Zajednica, udruženi rad, odvaja znatna sredstva za školovanje mladih kadrova, radnika i stručnjaka svih profila, a oni, zbog ovih ili onih razloga, ostaju na ulici. Mislim da je krajnje vrijeme da nešto konkretnije, energičnije poduzmemo, bez parola i fraza. Vrlo jednostavno, treba samo poštivati ono što smo već zaključili, zakone i propise koje smo prihvatili. Ali, naravno, i smišljenim mjerama, politikom i instrumentima stimulirati mlade školovane kadrove, udruženi rad i druge subjekte da zaposle mlade upravo na deficitarnim poslovima i zadacima. Prethodno svakako pripremiti te mlade i animirati ih za tzv. deficitarna zanimanja.

Anomalije i nelogičnosti, kao što su bezrazložno zadržavanje u radnom odnosu onih koji su stekli uvjete za zasluženu mirovinu, neopravdane razlike u osobnim dohocima i društvenom statusu među mladima ako završe ovu ili onu školu, usmjerenje, obično, zna se, prevagne na stranu neproizvodnih zanimanja.

Izigravanje institucija natječaja, nepotizam, familijarnost, „vip–navip“, veze i protekcije ili naročite veze i poznanstva, masovne pojave tzv. rada u „fašu“, sve su to problemi i pojave koje mladi ne mogu shvatiti, niti možemo opravdati.

Učinimo nešto energičnije kako bi mladi i buduće generacije ojačali povjerenje u ovaj samoupravni socijalizam i ovo društvo, da se ovo povjerenje ne dovede u pitanje, jer bi to bilo zlo za sve nas.

Podržavam predložene mjere, jer mislim da daju dozu optimizma u rješavanju problema o kojima je danas riječ, naravno, ako ih se budemo stvarno držali i primjenjivali.

PRESEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Milka Takeva—Gligorijević.

МИЛКА TAKEVA—ГЛИГОРИЈЕВИЋ /CP Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, јављам се за реч да бих изразила сагласност с датим оценама у Анализи да је досадашњи темпо развоја омогућавао бржи раст броја запослених, иако не увек на бази економских критеријума; да је стопа раста била доста висока, али да то није било довољно да би се остварила пуна запосленост. Напротив, проблем незапослености се услед отежаних услова привређивања последњих година заоштрава. Посебно забрињава то што се повећава број незапослених младих школованих стручних кадрова.

Полазећи од тих оцена, указала бих на нека питања која, по мом мишљењу, заслужују пуну пажњу овог Већа.

Прво, морамо се запитати како се остварује утврђена политика у низу докумената наше Скупштине, конгресних опредељења Савеза комуниста, подинутих и на ниво уставних обавеза, према којима су сви који управљају или располажу друштвеним средствима, укључујући организације удруженог рада, општине, републике и покрајине дужни да стварају повољније услове за остваривање права на рад. Глобално, одговор би био позитиван. Постигнути су значајни резултати у области запошљавања. Међутим, иако Устав задужује сваког субјекта који управља и располаже друштвеним средствима да ствара услове за нова запошљавања, ипак је добро познато да неке организације удруженог рада не остварују ово уставно опредељење. Код њих су присутни инертност и самозадовољство — одсутна је перманентна борба за целовито искоришћавање постојећих капацитета и њихово проширивање.

У прилог ове констатације о затворености неких организација удруженог рада говори и њихов однос према законској обавези пријема приправника. Подаци изнети у Анализи о томе довољно говоре. У вези са запошљавањем младих

стручних кадрова, мислим да су потпуно неоснована мишљења у неким организацијама да немају потребе за таквим кадровима, ако се зна да су стручни кадрови јединствена, реална претпоставка и неопходан услов за унапређење рада. Зато се морамо енергично борити против схватања која воде затварању и самозадовољству, а која, у крајњој линији, спречавају и онемогућавају привредни развој. Овакав однос говори и у прилог томе да нисмо довољно искористили све могућности за продуктивно запошљавање и радно ангажовање за рад способног становништва и да морамо утицати, као што је у предлогу закључака речено, да сви планови и програми развоја организација удруженог рада, месних заједница, друштвено-политичких заједница и других одговорних друштвених чинилаца, садрже и разрађене програме запошљавања, а нарочито боље коришћење капацитета и радног времена, повећање продуктивности рада, доследну примену принципа расподеле према раду и сл.

Друго, сведоци смо да су се све општине веома много ангажовале на решавању проблема незапослености. Македонија је имала зајам за запошљавање. Сада све општине воде политичку акцију за запошљавање високостручних кадрова. Морам да кажем да су резултати позитивни. Пракса, међутим, показује да су решења најчешће тражена у стварању крупних капацитета и у скупим инвестицијама. Често се заборављало да се развој може ефикасно остварити и с малим објектима и улагањима.

Тако, годинама говоримо о развоју мале привреде, о развоју пољопривреде, посебно на индивидуалном сектору, о раду личним средствима у својини грађана — о гранама које стварају простор за радно активирање становништва, да бисмо и данас констатовали да су нам резултати у том погледу скромни.

Уместо програмираног развоја ових делатности, подржавања испољених иницијатива, често су присутни отпори: уместо стварања услова за флексибилну и селективнију пореску и кредитну политику, обезбеђивање простора, стимулисање кооперативних односа и обезбеђивање других неопходних услова — уводе се, свесно или не, разна ограничења, да би се, наводно, онемогући-

ла инфилтрација тобожњих антисоцијалистичких појава. Онда се не треба чудити што се за отварање, на пример, самосталне занатске радионице тражи више од 20 докумената, или три пута више од онога што је предвиђено законом. Ову праксу треба прекинути. Створити услове и изменама одређених законских прописа, посебно прописа о пореској политици, прихватити идејна одређења XII конгреса СКЈ за бржи развој мале привреде.

Превазићи, по мом мишљењу, различито, често и потцењивачко схватање и свођење мале привреде на „кафиће” и самоуслугне радње. Створити услове за развој ситне индустрије /сва малосеријска производња/, ослободити крупну индустрију од свега онога што је оптерећује, с једне стране, и с друге, створити могућности и за бржи развој рада средствима у својини грађана и посебно њихово повезивање с удруженим радом. Најзад, доследно радити на развоју пољопривреде као једној од стратешких грана развоја земље.

Ту су, такође, резерве, али не само с аспекта потреба исхране становништва, супституције увоза, већ и с аспекта могућности извоза, а да не говорим колико би се тиме смањио одлазак омладине са села и притисак на градове и оствариле могућности за запошљавање.

Треће озбиљно наглашено питање је диспропорција између понуде и тражње радне снаге.

Не бих помињала глобалне разлоге; међутим, када је реч о стручним кадровима, већа понуда је резултат очигледне неусклађености продукције образовања и потреба удруженог рада, одсуства реалног планирања у организацијама удруженог рада. Друштвено-политичке и самоуправне интересне заједнице, својим субјективним слабостима, довеле су, посебно последњих неколико година, до бржег раста незапослености младих стручних кадрова. Тако у Македонији, на крају овог средњорочног периода, заједно с постојећим незапосленим стручним кадровима, очекује се да ће посао тражити око 92.000 стручних кадрова с високим, вишим и средњим образовањем, а могућности за запошљавање, према исказаним потребама организација, своде се на око 32.000, што се често не подудара с потреб-

ним стручним профилима саме привреде.

Зато се усмерена и усаглашена продукција стручних кадрова и њихово запошљавање поставља као приоритетно и ургентно питање целокупне политике запошљавања. Сматрам, а то се императивно поставља пред све нас, да сада, када преиспитујемо средњорочни план развоја земље, треба да преиспитамо и усагласимо потребе у кадровима с нашим могућностима. Другим речима, зауставити даље ширење суфицитарних кадрова и приступити, тамо где је то потребно, укидању оних школа и факултета који се не уклапају у концепт стабилизационог програма и потреба удруженог рада. Тиме ћемо допринети стабилизацији друштвено-економског и социјалног развоја земље и створити могућности, путем улагања у укупан економски развој, за веће запошљавања.

На крају, желим да истакнем да су проблеми незапослености данас, а и у наредном периоду, посебно потенцирани у неразвијеним републикама и покрајинама. Зато наша политика развоја треба и даље да стимулише бржи развој тих подручја.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Reč ima delegat Stojan Bjelajac.

STOJAN BJELAJAC (SR Bosna i Hercegovina):

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, potrebno je prije svega, istaći i podržati napore koje su učinili autori Prijedloga programa mjera i aktivnosti za veće zapošljavanje posebno mladih stručnih kadrova, jer ovaj Prijedlog svestrano razmatra mogućnosti za zapošljavanje mladih stručnih kadrova.

Što se tiče Analize o zapošljavanju mladih, ona daje stanje na području zapošljavanja mladih, govori o uzrocima i predlaže mjere, ali mislim da bi trebalo svestranije da osvijetli uzroke koji su doveli do takvog stanja, da bismo ubuduće mogli preduzimati adekvatne mjere.

Kada danas kritički sagledavamo našu pra-

ksu na području zapošljavanja, svakako je potrebno kao što je učinjeno u Analizi, istaći i dinamičan razvoj zaposlenosti i zapošljavanja u dosadašnjem periodu. Naime, da je od 1971. do 1980. godine porast zaposlenosti samo u društvenom sektoru apsorbirao cjelokupni priraštaj stanovništva sposobnog za rad, da je zamjenom prirodnog odliva u društvenom sektoru zaposleno još oko 900.000 lica u zemlji, da je stopa rasta zaposlenosti bila 4,2% godišnje, da se poljoprivredno stanovništvo smanjilo za 9,3% (istina, dijelom i prekomjernim prelaskom poljoprivrednog stanovništva u nepoljoprivredne djelatnosti, što u sebi sadrži i negativne implikacije).

Unatoč tome, kada je riječ o zapošljavanju mladih, mi danas stojimo pred krupnim društvenim problemom. Zapošljavanje, posebno mladih stručnih kadrova, ne samo da „dobija primarni politički značaj u rješavanju ukupne zaposlenosti“, kako stoji u uvodu Analize, već izbija uopšte kao primarno pitanje za naš dalji privredni i ukupni društveni razvoj. Riječ je o rješavanju egzistencije velikog broja mladih, kao i o uključivanju u proizvodnju ogromne plejade mladih ljudi, koji objektivno, kako po svom stručnom obrazovanju, tako i po starosnoj dobi, mogu najviše doprinijeti unapređenju proizvodnje; riječ je o podizanju produktivnosti rada, što je bolna rana naše privrede. S obzirom na svoje obrazovanje, ovi mladi mogu doprinijeti osvajanju novih prostora za razvoj samoupravnih socijalističkih odnosa u udruženom radu.

Iz Analize se vidi da u ukupnom broju nezaposlenih raste broj mladih do 30 godina, a da je među njima u stalnom usponu broj stručnih mladih kadrova. Teškoće u zapošljavanju posebno su izražene u nedovoljno razvijenim područjima zemlje, s obzirom na nerazvijenost privrede i na prirodni prirast stanovništva, koji je, po pravilu, neuporedivo veći nego u drugim područjima, naročito u Socijalističkoj Autonomnoj Pokrajini Kosovu.

U koliko složenoj situaciji se našao znatan broj nezaposlenih govore i podaci da od ukupnog broja lica koja traže zaposlenje, 50,7% čeka na zaposlenje preko godinu dana, a 20% preko tri godine. Globalni suficit stručnih lica koja traže

zaposlenje iznosi 153.000, ili 38% od ukupnog broja nezaposlenih.

Ističe se da je stalni porast nezaposlenosti mladih znatnim dijelom posljedica predimenzioniranog obrazovanja za neproizvodna zanimanja, dakle, neadekvatne obrazovne strukture i nepokretljivosti nezaposlenih.

U Analizi se došlo do zaključaka da je planiranje potreba u kadrovima osnovni uslov za usklađivanje procesa obrazovanja s procesom zapošljavanja, a da „u sadašnjim uslovima, planiranje kadrova još uvijek nije takvo da omogućuje planiranje obrazovanja u skladu s potrebama udruženog rada“. Prema procjeni, samo 50 do 60% svih organizacija udruženog rada ima srednjoročne planove, a samo svaka četvrta organizacija udruženog rada ima potpune planove kadrova, koji sadrže i način njihovog obezbjeđivanja. Iz ovoga proizlazi da se uveliko išlo stranputicom, da udruženi rad nije iskazivao potrebe za kadrovima, niti je vršio ozbiljniji uticaj na sistem školovanja kadrova, a sistem školovanja je stihijno izbacivao kadrove, zbog čega se i javlja nesklad i suficit određenih profila. Zbog toga će udruženi rad, uz ostalo, platiti dopunski ceh, jer će se veliki broj mladih, da bi došli do zaposlenja, morati prekvalifikovati.

Dakle, i u školovanju kadrova napravili smo ne male promašaje, reprodukujući u velikom broju nepotrebne profile kadrova. U tome se, između ostalog, nalazi i osnova za pojave protekcionizma, mita, korupcije i drugih negativnih pojava vezanih za zapošljavanje. One su samo nusprodukt stihijnog obrazovanja kadrova koji ne mogu naći određeno zaposlenje, pa veliki broj kandidata konkurišu za ista radna mjesta. U takvim uslovima, pravo na rad pretvara se u privilegiju, a zapošljavanje postaje često monopol pojedinaca i grupa. Pritisak velike mase kadrova promašenih profila naduvava nadgradnju — broj zaposlenih u administraciji i raznim institucijama gdje se javljaju nove i nove i u sve većem broju organizacione jedinice, a s ovima ne samo enorman porast ličnih dohoda, već i potrebe za novim radnim prostorijama, sredstvima za rad; dakle, dolazi do nenormalnog porasta lične, opšte, zajedničke i investicione potrošnje u sferi nadgradnje.

U dosadašnjoj orijentaciji omladine na zanimanja izvan proizvodnog rada, u stvari, ogleda se položaj proizvodnog rada u raspodjeli. U pravilu, radnici van proizvodnog rada, s istom stručnom spremom, bili su bolje nagrađivani, imali su veće lične dohotke za rad koji se obavlja s neuporedivo manje naprezanja. Jasno je da je na ovakvu orijentaciju uticalo tradicionalno, rekao bih feudalno i malograđansko poimanje proizvodnog rada, ali ono se nije moglo prevazilaziti pjevajući ode proizvodnom radu, već prije svega, mijenjanjem položaja neposrednih proizvođača u raspodjeli dohotka, odnosno adekvatnijim vrednovanjem i nagrađivanjem zaposlenih u proizvodnom radu.

Prema tome, ni planiranje kadrova, ma kako bilo neophodno, nije moglo, u odsustvu odgovarajućeg nagrađivanja proizvodnog rada, otkloniti stihiju na području obrazovanja. A da je riječ o stihiji, shvatilo se tek kada je došlo do prezasićenosti zapošljavanja određenih profila kadrova u oblastima i područjima vanmaterijalne proizvodnje, a dijelom i u samoj ovoj proizvodnji, i kada proizvodni rad ekonomski nije više mogao podneti takav teret, što je rezultiralo velikim brojem nezaposlenih stručno obrazovanih mladih ljudi. Iz ovih razloga i u radnim organizacijama udruženog rada u kojima su postojali planovi kadrova, koji su sadržavali i način njihovog obezbjeđenja, gdje se obaveza njihove realizacije postavlja dovoljno čvrsto, kako to stoji i u Analizi — u mnogo slučajeva ovi planovi se nisu ostvarivali. Prema tome, nepotpuno je ako kažemo da se nedostatak planova kadrova negativno odražavao na formiranje obrazovanja kadrova, zbog čega su se školovali i još uvijek se školuju kadrovi sa sufcitarnim zanimanjima, ako se nema u vidu i položaj proizvođača u materijalnoj proizvodnji, usljed čega se i najbolji planovi nisu realizovali. Podsjetimo se samo u kakvom su se položaju dugo vremena našli rudari. Stoga se i javio deficit u kvalifikovanim građevinarima, metalcima, rudarima, drvodjelicima, u mašinskim, elektrotehničkim i građevinskim inženjerima. Dakle, ono što se zbilo u sistemu obrazovanja mladih stručnih kadrova najvećim dijelom je refleksija položaja u kome se nalazio proizvodni rad u sistemu nagrađivanja.

Na ovome sam se zadržao zbog toga što je u Analizi propušteno da se kaže kako se to u prošlosti odražavalo na orijentaciju mladih u sistemu školovanja, osim što se u zaključcima i prijedlozima u tački 7. kaže „da treba omogućiti da se u politici raspodjele sredstava za lične dohotke proizvodni i kreativni rad bolje vredniju”. U Programu mjera i aktivnosti za veće zapošljavanje posebno mladih stručnih kadrova, nema ni toliko istina, u tački 10. se kaže da treba podsticati veću fluktuaciju radnika iz neproizvodnih u proizvodne djelatnosti, što je nedovoljno, jer se ne ističe na koji bi se način to trebalo i moglo postići.

Iznio bih još nekoliko opaski.

Da bi se u 1983. godini zaposlilo 300 hiljada lica, od čega 250 hiljada mladih stručnih kadrova, u Nacrtu rezolucije (strana 30. tačka 15. stav 2. i strana 50 — Osnovni indikatori) predviđa se stopa rasta od 2,1%, a u Predlogu programa mjera i aktivnosti, da bi se to postiglo, smatra se da bi stopa rasta morala biti 3% (strana 3. stav 1). Svakako bi trebalo ova dva različita stava o potrebnoj stopi zaposlenosti usaglasiti, odnosno prihvatiti onu stopu rasta koja je realnija da bi se ovaj cilj ostvario.

U Analizi se ističe da izvjestan broj organizacija udruženog rada prilikom zapošljavanja ne poštuju zakone, dogovore i samoupravne sporazume, čak ni svoje samoupravne akte. U konkursima se predviđaju uslovi koji nisu predviđeni zakonima i drugom regulativom — probni rad, provjeravanje stručne spreme kandidata, zahtjevi za političkom podobnošću, odsluženi vojni rok, određeni pol, određeno starosno doba, zahtjev za radnim iskustvom i kada je takav zahtjev apsurdan itd. Iz ovoga se vidi kako su zakoni i samoupravni akti u nezavidnom položaju, kao i subjekti koji ih donose, što upućuje da treba na ovom za egzistenciju ljudi, naročito mladih, osjetljivom području voditi odlučniju borbu protiv samovolje i svemogućih uticaja birokratsko-tehnokratskih struktura.

U Nacrtu rezolucije (strana 30. stav 3, tačka 2) i u Prijedlogu programa mjera i aktivnosti, između ostalog stoji da se dopunski rad, honorarni rad i prekovremeni treba da svedu na neophodnu mjeru. Čini se da je takav stav nedovoljno

određen i da dopušta da se subjektivno ocjenjuje šta je to „neophodna mjera”, a zna se da u praksi ima podosta namještanja ovakvog rada. Trebalo bi rezultnije reći da se ovaj rad izuzetno dopušta, a samoupravnim aktima utvrditi pod kojim uslovima, s tim da i nezaposleni imaju na to odgovarajući utjecaj, makar i preko SIZ-ova za zapošljavanje.

Treba svakako podržati stav iz Nacrta rezolucije (strana 52, tačka 27) da se povećaju stope poreza na prihode iz dopunskog, honorarnog i prekovremenog rada, ali bi bilo još efikasnije ako bi se, uz ovo, oštro oporezivala sredstva radnih i drugih organizacija koja se izdvajaju za ovaj rad, jer oni koji vrše uslugu uvijek mogu, podizanjem cijena, u većoj ili manjoj mjeri kompenzirati ono što se zahvata oporezivanjem prihoda ako su za takav rad zainteresovani. Time bi se, u stvari, ovaj rad sveo na neophodnu mjeru.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

„Da li još ko od delegata želi reč? (Niko)

Kako izgleda, pošto smo iscrpli diskusiju o ovoj tački dnevnog reda, predlažem Veću da, polazeći od predloga koje je u svom izveštaju dao Odbor za rad, zdravlje i socijalnu politiku, kao i današnje rasprave u Veću, zaključiti:

1. Savezno veće prihvata Analizu o zapošljavanju mladih s posebnim akcentom na zapošljavanje pripravnika koju je Skupštini SFRJ podnelo Savezno izvršno veće i podržava mere i aktivnosti za veće zapošljavanje, posebno mladih stručnih kadrova, zaključke Saveznog izvršnog veća povodom razmatranja Analize, kao i pravce ostvarivanja ciljeva u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja, sadržane u materijalu Komisije saveznih društvenih saveta za probleme ekonomske stabilizacije.

2. Veće ocenjuje da su stavovi sadržani u Preporuci o sprovođenju i daljem izgrađivanju politike zapošljavanja, usvojenoj na sednici Veća 12. decembra 1979. godine, i nadalje, u svemu aktuelni i da ih treba što doslednije sprovoditi u delo. Na jednoj od svojih narednih sednica Veće će raspravljati o ostvarivanju ove Preporuke i o problemima s kojima se suočavaju organizacije

udruženog rada i njihove asocijacije, kako i drugi društveni faktori.

3. Veće posebno ukazuje na potrebu da jedno od merila uspešnosti poslovanja organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija i njihovih poslovnih organa mora biti i otvorenost ovih organizacija za zapošljavanje mladih, kvalifikovanih kadrova.

4. Prilikom pripremanja Predloga izmena i dopuna Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. godine Savezno izvršno veće obezbediće da zapošljavanje mladih stručnih kadrova bude jedna od njenih bitnih komponenti.

5. Savezno izvršno veće će najmanje jedanput godišnje obavestavati Savezno veće o stanju zaposlenosti i zapošljavanja, s posebnim akcentom na zapošljavanje mladih i pripravnika. Savezno veće naglašava da je to stalni zadatak i sastavni deo ostvarivanja ciljeva dugoročne ekonomske stabilizacije.

Da li ko želi reč u vezi s ovakvim predlogom zaključaka? (Niko)

Da li Veće prihvata predložene zaključke? (Prihvata)

Prelazimo na četvrtu tačku dnevnog reda:

Predlog za razrešenje i imenovanje zamenika generalnog direktora Službe društvenog knjigovodstva Jugoslavije

Dobili ste predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja, koji je podržalo i Savezno izvršno veće.

Izvestilac Komisije je delegat Zora Tomič.

Otvaram pretres o tekstu predloga.

Da li ko želi reč? (Niko)

Stavljam na glasanje predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja.

Ko je za, molim da digne ruku. (Svi)

Da li je ko protiv? (Niko)

Dali se ko uzdržava od glasanja? (Niko)

1. Konstatujem da je Savezno veće usvojilo predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja da se dr Miloje Nikolić razreši dužnosti zamenika generalnog direktora SDK Jugoslavije, zbog isteka četiri godine od imenovanja na tu funkciju.

2. Da se Momčilo Tomić, pomoćnik saveznog sekretara za finansije, imenuje za zamenika generalnog direktora SDK Jugoslavije.*

Zahvaljujem drugu Miloju Nikoliću na njegovom višegodišnjem radu i doprinosu koji je dao SDK Jugoslavije, a drugu Tomiću čestitam na imenovanju i želim mu uspeha u radu na novoj dužnosti.

Sada treba da pogledamo tekst mišljenja koje Savezno veće treba da da Veću republika i pokrajina u vezi s Rezolucijom za 1983. godinu.

Obavešten sam da će svakog momenta biti podeljen konačan tekst i predlažem da, čekajući na taj tekst, pošto je inače dnevni red sednice iscrpen, saslušamo odgovore na postavljena delegatska pitanja.

Savezno izvršno veće zamolilo je Savezno veće Skupštine SFRJ da ne odgovori danas na ona pitanja koja traže više priprema za celovitiji odgovor. To su pitanja delegata Steve Stanivukovića, Bore Petkovskog, u vezi s izgradnjom hidroelektrane na reci Drini, Vjekoslava Vidjaka, u vezi sa železničkom tarifom na unskoj pruzi, delegata Danila Juhasa, u vezi sa sprovođenjem Odluke o određivanju najvišeg nivoa cena za sve proizvode i usluge i delegata Štefice Bahtijarević i Rade Rotera, Zije Novobrdalija i Mate Krstovića.

Na sva ta pitanja Savezno izvršno veće bi odgovorilo na prvoj narednoj sednici Veća, osim na pitanja u vezi s izgradnjom hidroelektrane na reci Drini, za što treba više vremena.

Savezno izvršno veće obavestiće, u vezi s tim pitanjem i odgovarajuće republike i pokrajine, odnosno izvršna veća dotičnih republika.

Da li Veće prihvata ovaj predlog, molbu Saveznog izvršnog veća? (*Prihvata*)

Molim predstavnika Saveznog izvršnog veća da odgovori na pitanje delegata Magdalene Banović, u vezi sa sistemom podele naftinih derivata. Zbog službene odsutnosti Radeta Pavlovića, člana SIV-a i predsednika Saveznog komiteta za ener-

getiku i industriju, odgovor će dati drug Stevan Gojšina, podsekretar u Saveznom komitetu za energetiku i industriju.

STEVAN GOJŠINA, podsekretar u Saveznom komitetu za energetiku i industriju:

Druže predsedniče, drugarice i drugovi delegati, na pitanje delegata Magdalene Banović:

„Šta namerava Savezno izvršno veće da učini za ujednačavanje raspodele naftinih derivata u smislu racionalizacije na teritoriji cele Jugoslavije”? Odgovor je sledeći:

U dogovoru republika i pokrajina po osnovama Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. godine o usklađivanju i usmjeravanju tokova društvene reprodukcije utvrđeno je da će organizacije naftne privrede u okviru Opšteg udruženja Privredne komore Jugoslavije, samoupravnim sporazumom za svaku godinu osigurati ravnomjerno i pod jednakim uslovima snabdevanje derivatima nafte svih potrošačkih regiona u zemlji. Sporazumi zaključeni za 1981. i 1982. godinu.

Dosljedno sprovođenje ovih sporazuma nije bilo moguće osigurati u cjelosti, u prvom redu zbog toga što republičke i pokrajinske samoupravne interesne zajednice za ekonomske odnose s inostranstvom i odgovarajuće poslovne banke nisu osigurale devizna prava i devize za dogovoreni uvoz nafte i derivata nafte u okviru svojih platnih bilanci za količine derivata nafte utvrđene u energetske bilancije zemlje i samoupravnim sporazumima naftne privrede.

Kao što je poznato, stanje u pogledu ravnomjernog snabdevanja nije se bitno izmijenilo ni nakon donošenja poznatog zakona, kojim je trebalo osigurati devize za uvoz energetskih sirovina obaveznim izdvajanjem deviza za ostvareni devizni priliv

Savezno izvršno vijeće je pošlo od toga da će izmjene i dopune Zakona o deviznom i vanjskotrgovinskom sistemu osigurati devizna prava i devize za uvoz energetskih sirovina u okviru jedinstvene platne bilance zemlje, što bi stvorilo uslove i za uvoz nafte, čemu će Vijeće i dalje davati apso-

* Odluka o razrešenju i imenovanju zamenika generalnog direktora SDK Jugoslavije, objavljena je u „Službenom listu SFRJ”, br. 74 od 17. XII 1982.

lutni prioritet. Time bi se stvorili uslovi i za potpuno sprovođenje u život Samoupravnog sporazuma o ravnomjernom i pod jednakim uslovima snabdevanja tržišta derivatima nafte, koji bi i za 1983. godinu zaključila organizacija naftne privrede u okviru Privredne komore Jugoslavije, a u izravnoj suradnji s republičkim i pokrajinskim komorama i u dogovoru s republičkim i pokrajinskim organima nadležnim za energetiku i tržište.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li drugarica Banović želi da postavi dopunsko pitanje?

Reč ima delegat Magdalena Banović.

MAGDALENA BANOVIĆ (*SR Slovenija*):

Zahvaljujem predstavniku Zveznega izvršnega sveta za odgovor. Mislim pa, da sem imela namen nekaj drugega, nekaj, na kar je opozoril tudi naš delegat v zvezi s poenotenjem sedanje delitve bonov za nafto. Kot primer bi navedla ravno kmetijske proizvajalce. Kot vemo, se v določenih republikah, konkretno je to Slovenija, določa delitev nafte oziroma dieselskega goriva po proizvodnem principu. Zato sem vprašala, ali bo Zvezni izvršni svet tudi iz svojega področja kaj ukrenil, da se bo tudi v ostalih republikah poenotil ta princip oziroma da se to takšna racionalizacija tudi izvršila.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Na to pitanje, pošto je iz područja drugog organa savezne uprave, odgovoriće drug Luka Reljić, član Saveznog izvršnog veća i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove.

LUKA RELJIĆ, *član SIV-a i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove*:

Druže predsjedniče, drugarice i drugovi delegati, prije nego što odgovorim na drugo pitanje

koje je postavila drugarica Magdalena Banović, htio bih da dam i dio dopunskog odgovora na ovo dopunsko pitanje.

Problematika raspodjele bonova, pored ostalog, i za poljoprivrednike je izrazito složena. U međuvremenu, od kada je donijeta Uredba, održano je više sastanaka s nadležnim republičkim i pokrajinskim organima u smislu predlaganja dopunskih mjerila i kriterijuma oko raspodjele bonova na sve korisnike, uključujući i poljoprivrednike. Koliko je to složena problematika, može se vidjeti ako upoznam vijeće da je primjena Uredbe pokazala da imamo više oko 170 hiljada traktora nego što je bilo po zvaničnim evidencijama, ili da primjena Uredbe i Zakona o racioniranom snabdevanju traži veće količine dizel – goriva – d-2 za oko 30% nego što smo koristili tog goriva u uslovima kad nije bilo racioniranog snabdevanja.

U međuvremenu su, u saradnji s republičkim i pokrajinskim organima, usaglašeni stavovi u vezi izmjenama i dopunama Uredbe i Savezno izvršno vijeće će u toku sljedeće nedjelje doneti ove izmjene i dopune. Moram da kažem, iako su uglavnom usaglašeni stavovi, da će ostati neriješena brojna pitanja, koja se tiču i pitanja drugarice delegata Magdalene Banović. Naime, kod odgovarajućih rješenja išlo se na to da se ovlaste nadležni republički i pokrajinski organi za regulisanje u pojedinostima, što je dovelo do različitog položaja pojedinih građana, a to izaziva brojne političke i druge probleme.

Ima velikih problema u primjeni Uredbe i distribucije bonova i zbog toga što u pojedinim dijelovima zemlje nisu obezbjeđene zadovoljavajuće količine naftinih derivata, tako da smo u nekim regionima uspjeli da primjenom Zakona i bonova prilično smirimo situaciju u pogledu snabdevanja. Međutim, ima znatan dio zemlje gdje se to nije postiglo.

Savezno izvršno vijeće je suočeno s velikim problemima zbog mnogobrojnih zahtjeva da se svi korisnici bonova povoljnije tretiraju nego do sada. Drugi krug problema proističe iz linearnog regulisanja odnosa, tako da su potrebne znatno veće količine, čak iznad uobičajenog korišćenja pojedinih korisnika.

Neka mi se dozvoli da sada odgovorim i na drugi dio pitanja drugarice Banović:

„Kako Savezno izvršno vijeće ocjenjuje i šta misli da uradi s pojavama špekulacija i drugim pojavama u vezi s bonovima?”

U vezi s postavljenim pitanjem daje se sljedeći odgovor.

Uočene su pojave špekulacija i druge pojave, i to kako u pogledu preprodaje bonova, tako i u pogledu realizacije bonova na pojedinim benzinskim pumpama.

Zapažene su i pojave da naši građani kupuju tzv. turističke bonove od stranaca. Inspekcijski i drugi organi preduzimaju mjere radi suzbijanja ovih pojava. Valja, međutim, ukazati da je primjena ovakvih i sličnih mjera veoma složena i da je realno očekivati, uz sve preduzete mjere, uključujući i izmjene i dopune propisa o preciznijem regulisanju korištenja bonova, što će se učiniti u Uredbi u toku sljedeće nedjelje — da će se ove pojave i dalje javljati u praksi. I to je jedan od razloga o kome će se voditi računa prilikom zauzimanja stavova o trajanju ovih mjera.

Ja imam odgovore još na dva delegatska pitanja.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Možda bismo mogli i ovako učiniti:

Da li drugarica Banović želi da postavi dopunsko pitanje? (Ne)

Vidim da bi sada trebalo odgovoriti na pitanje delegata Bore Petkovskog u vezi s potrošnjom benzina i izdavanjem bonova za benzin.

Molim drugu Luku Reljića da odgovori na pitanje delegata Petkovskog.

LUKA RELJIĆ, član SIV-a i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove:

Pitanje delegata Bore Petkovskog glasi:

„Šire se glasovi da Savezno izvršno veće priprema neke druge mere u vezi s potrošnjom benzina i da bonovi izdati za oktobar, novembar i decembar o.g. koji ne budu iskorišteni do kraja godine gube svaku vrednost”.

U vezi s postavljenim pitanjem, daje se sljedeći odgovor:

U saradnji s nadležnim organima republika i pokrajina, sagledana je problematika primjene Uredbe o ograničenju prometa motornog benzina i dizel-goriva i Zakona o privremenoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za kupovinu dizel-goriva i motornog benzina i razmotrene su primjedbe i prijedlozi kako sa stanovišta materijalnog regulisanja odnosa, tako i po osnovu preciznijeg regulisanja pojedinih pitanja.

Prijedlog za izmjenu i dopunu navedene Uredbe i Zakona razmatran je na sjednici Saveznog izvršnog vijeća. Vijeće će u toku naredne nedjelje donijeti uredbu o izmjeni i dopuni ove Uredbe, a Prijedlog zakona biće dostavljen Saveznom vijeću Skupštine SFRJ na razmatranje i usvajanje.

U čl. 9. Uredbe je propisano da se neiskorišteni bonovi iz prethodnih mjeseci mogu koristiti i u narednom mjesecu. Prema tome, neiskorišteni bonovi u ovoj godini mogu se koristiti i u 1983. godini, i to sve do dana važenja navedene Uredbe. U ovom smislu dato je obavještenje na konferenciji za štampu, kao i pojedinim novinarima koji su to korektno prenijeli u dnevnim listovima.

Što se tiče izdavanja bonova za 1983. godinu, Savezno izvršno vijeće je donijelo zaključak da se odštampaju, pripreme i pravovremeno podijele bonovi za prvo tromjesečje sljedeće godine. Isto tako, zaključeno je da nadležni organi sagledaju opravdanost dugoročnije primjene ovih mjera. Pri tom je naglašeno da je neosporno da i u 1983. godini treba preduzimati sve raspoložive mjere za štednju nafte i po potrebi donositi nove.

Treba posebno istaći da će mjere ograničenja potrošnje naftinih derivata u narednom periodu biti uslovljene mogućnošću obezbjeđivanja potrebnih količina derivata nafte.

Odgovor na to pitanje moći ćemo uspješnije dati tek kada uzmemo energetske bilans i mjere ekonomske politike koje treba da obezbijede energetske bilans za sljedeću godinu.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Luki Reljiću.

Da li delegat Petkovski želi da postavi dopunsko pitanje? (Ne)

Na delegatsko pitanje druga Vjekoslava Vidjaka, u vezi sa zagrevanjem staklenika, odgovoriće, takođe, drug Luka Reljić, savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove.

LUKA RELJIĆ, član SIV-a i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove:

Dozvolite da ne čitam onaj dio pitanja koji ima karakter obrazloženja, već samo pitanje, koje glasi:

Da li staklenička proizvodnja povrća u Odluci o štednji goriva, koju je donijelo Savezno izvršno vijeće, s obzirom na njen značaj i tehnologiju, može imati odgovarajući bolji tretman, u smislu obezbjeđenja neophodnog goriva?

U vezi s postavljenim pitanjem, daje se sljedeći odgovor:

Zakonom o privremenoj zabrani raspolaganja dijelom društvenih sredstava za kupovinu dizel-goriva i motornog benzina i Uredbom o ograničenju prometa motornog benzina i dizel-goriva, nije ograničena potrošnja mazuta. Međutim, postoji problem u pogledu obezbjeđivanja dovoljnih količina ovog goriva, ne samo za ove, već i za druge namjene.

Smatramo da je u principu društveno neracionalna orijentacija korištenja tečnih goriva za zagrijavanje staklenika i zato bi se, u što je moguće većoj mjeri, trebali orijentirati na izvore kao što su termalne vode (gdje za to ima uslova), ugalj i slično. Znači, sa stanovišta Zakona i Uredbe, nema ograničenja ni kod mazuta. Jedino je problem u nedostatku ovog i drugih tečnih goriva.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li delegat Vjekoslav Vidjak želi da postavi dopunsko pitanje?

Izgleda da je delegat Vidjak morao otputovati, kao što su to učinili i neki drugi delegati.

Na pitanje delegata Danila Juhasa, u vezi sa

zaједничком потрошњом, одговориће Dragutin Grupković, zamenik saveznog sekretara za finansije.

Ima reč drug Dragutin Grupković.

ДРАГУТИН ГРУПКОВИЋ, заменик савезног секретара за финансије:

Друже председниче, другарице и другови делегати, делегат Савезног вијећа Скупштине СФРЈ Данил Јухас поставио је следеће делегатско питање:

У средствима јавног информисања дат је податак да нам је заједничка потрошња расла за протеклих десет мјесеци 28 одсто, што је знатно више изнад планираног у Резолуцији.

Молим Савезно извршно вијеће да ми одговори да ли је тај податак тачан и, ако је тачан, шта је с интервентним законима које смо усвојили половином године о ограничавању заједничке потрошње; да ли су они поштовани или не и шта је узрок толиког прекорачења?

Одговор је следећи:

Према подацима о наплаћеним приходима за заједничке потребе друштвених дјелатности, наплаћена средства за десет мјесеци ове године већа су за 27 процената у односу на остварене приходе у истом периоду претходне године. Резолуцијом за 1982. годину предвиђено је да средства за заједничке потребе могу порастаи за 18 процената, осим средстава која имају карактер личних примања.

Средства за заједничке потребе која имају карактер личних примања су средства која остваре самоуправне интересне заједнице пензијског и инвалидског осигурања, дјечје заштите и додатака на дјecu, социјалног старања и, дјелимично, здравствене заштите и запошљавања. Раст прихода ових СИЗ-ова који имају карактер личних примања утврђен је у Резолуцији за 1982. годину, као и по законима који регулишу ове области; усклађује се с растом личних доходака из претходне године. Овај раст личних доходака је у 1981. години, у односу на претходну годину, износио 35%. С обзиром на такав начин формирања прихода самоуправних интересних заје-

дница, чија се средства усклађују с личним доходима, њихов оквир раста није био ограничен општом стопом од 18%.

Ако узмемо у обзир дио средстава заједничке потрошње која немају карактер личних примања и који је био ограничен оквирним растом од 18% и онај дио потрошње који има карактер личних примања, а који није био ограничен тим општим оквиром, онда је, према процјени, Резолуцијом предвиђен за ову годину укупан раст заједничке потрошње између 24 и 25%.

Интервентни закон, који је донијет јула ове године, забранио је располагање дијелом друштвених средстава за заједничку потрошњу у 1982. години у висини од 15% од августа до децембра ове године, без обзира да ли је ријеч о оном дијелу заједничке потрошње који је ограничен оквиром од 18%, или о оном другом дијелу заједничке потрошње који има карактер личних доходака. У Закону је предвиђена могућност да се ова имобилизација може вратити кориснику и након једномјесечног обрачуна ако Служба друштвеног књиговодства утврди да приходи нијесу изнад утврђених оквира.

Издвојена средства по овом Закону за август и септембар ове године код самоуправних интересних заједница износе 11 милијарди и 857 милиона динара. Из тих средстава, већ након истека августа односно септембра, утврђено је да 3 милијарде и 549 милиона динара не прелази предвиђене оквири, тако да је враћено одговарајућим самоуправним интересним заједницама. Према посљедњој информацији, имобилисаних средстава код самоуправних интересних заједница је 8 милијарди и 308 милиона динара. Имобилисана средства од 8 милијарди и 308 милиона динара чине око 2,5% укупних средстава која се формирају за заједничку потрошњу у овој години. Како је укупан раст средстава за заједничку потрошњу, закључно с десетим мјесецом, 27%, у чему су садржана и имобилисана средства, па ако их одбијемо у износу од 2,5%, онда расположива средства самоуправних интересних заједница износе приближно 24,5%, што је, према нашој процјени, у оквирима предвиђеним Резолуцијом за ову годину. С обзиром на то, може се рећи да се интервентни закони

примјењују и да Служба друштвеног књиговодства по њима врши имобилизацију средстава како је предвиђено Законом.

Детаљније образложење о расту прихода за финансирање општих друштвених и заједничких потреба за период јануар—септембар 1982. године размотрило је Савезно извршно вијеће ових дана и закључило да их достави Скупштини СФРЈ ради информисања.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Grupkoviću.

Da li drug Juhas želi da postavi dopunsko pitanje?

ДАНИЛ ЈУХАС /САП Војбогуна/:

Захваљујем на исцрпном одговору.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Time smo iscrpili pitanja i odgovore.

Ostaje nam usvajanje teksta koji je pripremila Radna grupa, koju je obrazovalo Veće na početku druge tačke dnevnog reda.

Da li želite 10 minuta pauze, da bi delegati mogli da se upoznaju s tekstem? (Ne)

Utoliko bolje, ako su svi uspeli da se upoznaju s tekstem.

Da nastavimo rad.

Molim delegata Stojana Jaramaza da uzme reč.

СТОЈАН ЈАРАМАЗ, известилац Радне групе:

Друже председниче, другарице и другови, Радна група је разматрала сутестије, предлоге и примедбе које су дате на данашњем заседању Савезног већа, дискусије око 28 учесника. Исто тако, имала је у виду већи број примедби и предлога које су дали делегати на седницама радних тела које су одржане јуче и прекјуче. Били смо

у дилеми на који начин да све те предлоге, сугестије и примедбе конципирамо, предложимо и укључимо у мишљења Савезног већа.

На основу расправа у Радној групи, дошли смо до закључка да вам предложимо следеће:

Оне примедбе, предлози и сугестије који су се појављивали у више предлога делегата, њих ћемо уградити као заједничко мишљење Савезног већа.

Други део сугестија, примедби и предлога, који су појединачно изречени и били предложени у Савезном већу и појединим радним телима, а за које је била потребна и додатна анализа и преиспитивање и проучавање, како од стране предлагача, тако и од стране радних тела — те примедбе и предлоге доставићемо, уз мишљење као прилог, тако да сваки изречен предлог, било у радном телу, било у Савезном већу, буде упућен предлагачу — Савезном извршном већу, односно Већу република и покрајина и његовим радним телима, да би били присутни приликом коначног конципирања Предлога резолуције. На тај начин сматрамо да је потребан још додатни рад на изучавању предлога и прилога, али да, приликом коначног утврђивања текста Резолуције, буде присутно свако мишљење изречено овде, у Савезном већу, или у радном телу.

Друже председниче, другарице и другови, касно сте добили и нисте успели да прочитате коначно мишљење. Предлажем зато да га ипак прочитам. */Не треба/*

Ако нема потребе да читам, у реду.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ко želi reč?

Drug Mihailo Brajović ima reč.

МИХАИЛО БРАЈОВИЋ /СР Црна Гора/:

Послије ових образложења, немам примедби, јер сам ја био присталица да се на крају овог текста стави: да се у прилогу дају извјештаји одбора који су разматрали ово питање и стено-

графске биљешке расправе на сједници Вијећа, гдје су садржани сасвим конкретни приједлози.

Мислим да овдје, на крају текста, исто тако нема потребе за овим закључцима који се односе на ову Резолуцију. „Отуда Савезно вијеће сматра да би требало обавити посебну расправу о карактеру и садржају годишњих резолуција као и других аката”. Јер, колико је мени познато, то је већ закључено у овом Вијећу и ради се један материјал да се види како треба све то да изгледа. То је једна ситна ствар.

Под II у другом пасусу се каже: „Нацрт резолуције не даје довољно подстицаја”. Можда није добро овако, јер је сувише оштро речено.

Такође, у пасусу испред тога стоји: „Постоји несклад између текста Нацрта резолуције и програма мјера”. У ствари, тај програм мјера је такође текст Резолуције. То су примједбе о којима се не треба изјашњавати.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Delegat Stevo Stanivuković želi reč.

STEVO STANIVUKOVIĆ (SR Hrvatska):

Drugarice i drugovi, nakon ove rasprave, nakon teksta koji smo imali, nakon sjednica pojedinih odbora ja sam lično, očekivao da će ovaj materijal više odraziti raspravu koja je vođena. Ne bih se mogao složiti s obrazloženjem da su neka pitanja samo pojedinačno postavljena, pa ih zato nema u ovom konačnom tekstu (podsticanje udruženog rada u izvozu većim raspolaganjem deviza, procesi na tržištu itd.). Mislim da ovaj materijal nije odrazio sve ono što je u ovoj raspravi bilo, ne kod pojedinih, već kod više učesnika.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Šta da radimo — da li da napišemo: „više učesnika”? Kada se kaže „pojedinačna mišljenja”, može se pretpostaviti da je govorilo više učesnika o pojedinim pitanjima. Ako bismo rekli: „Više učesnika”, ne bi bilo tačno.

STEVO STANIVUKOVIĆ (SR Hrvatska):

Образложење је да је написано оно што је сматрало више појединих учесника у дискусијама.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Има рећ делегат Стојан Јарамаз.

СТОЈАН ЈАРАМАЗ, *известилац Радне групе*:

Текст и извештај који сте добили од појединих радних тела биће предложени. Према томе, неће изостати констатације и оцене, примедбе и предлози који су дати у радним телима, с тим што смо се договорили да то не буде појединачно за свако радно тело, већ да буде један сводни, заједнички извештај, како би предлагачи, односно радна тела Већа република и покрајина, имали то комплетно. Из тог извештаја неће изостати ни једна констатација која је изречена на седницама радних тела. Према томе, неће бити проблема да првобитни текст, који вам је био подељен, буде преиначен.

Истовремено, ако се сложимо с оваквим концептом о коме сам говорио, ја молим да се овласти Радна група да, након израде оваког једног садржаја, погледа, баш с овог аспекта, да не изостану нека мишљења, предлози, сутестије итд. пре упућивања мишљења Већу република и покрајина.

Што се „појединачног” тиче, вероватно није довољно прецизно речено. Ми смо у мишљење уврстили оне предлоге, сутестије и примедбе за које се већина делегата изјаснила да представљају мањкавост Резолуције, а тамо где смо оценили да се о томе није већина изјаснила, већ појединачно, молим да се тако и схвати. Мислим да је основно да ни један предлог, ни једна сутестија не могу изостати, а да не буду анализирани, презентирани и разматрани. Ми смо о томе посебно водили рачуна.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Има рећ делегат Душан Пекић.

DUŠAN PEKIĆ (SR Hrvatska):

Другарце и другови делегати, ја не бих прихватио ово објашњење — „већина” и „манјина”. Пошто ми нисмо гласали за приједлоге, не знамо да ли се већина или манјина изјаснила за поједине предлоге. То је једно.

Друго, поставио бих питање: на трећој страници, у трећем пасусу, мени је ово нејасно. Из тог пасуса произлази сумња у наше минималне могућности које Резолуција предвиђа за 1983. годину. Ја мислим да сваки план мора поставити неке циљеве. Ако не верујемо у остварење тих циљева, онда их не треба ни постављати. Ја мислим да је Резолуција поставила најмање могуће циљеве, много мање него што смо до сада постављали у нашим плановима. Ти циљеви су толико мали да се испод тога не смеје ићи. Ако сумњамо и у то, онда заиста не верујемо у наше могућности, у наш систем и njegove шансе.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Шта да кажемо, онда?

Ја мислим да је примедба веома значајна. Ми не можемо остати само на примедби. Морамо сада наћи решење за то, јер то су најкључнија питања на која се ово односи.

DUŠAN PEKIĆ (SR Hrvatska):

Ако Savezno vijeće сумња, ко ће онда веровати?

СТОЈАН ЈАРАМАЗ, *известилац Радне групе*:

Гдје је та сумња, молим вас?

Прво, око ове већине. Ми стварно нисмо гласали и вероватно ни данас нећемо гласати о појединим предлозима. Међутим, ми смо анализирали колико је учесника у расправи тражило и захтевало измене. Тамо где је била већина од оних који су учествовали у расправи, те ставове смо урадили као заједничке. Ја бих молио да

се то тако схвати.

Конкретно, ово на страни 3: „Веће сматра да је неопходно и даље интензивно проверавати реалност основних материјала” — можда није најсрећније речено, али суштина је у томе да се не сумња у наше могућности, већ да се, до коначног утврђивања појединих стопа раста и квантификација, још једанпут провери, имајући у виду управо оно што сам говорио у почетку — да о неким предлозима, о неким примедбама не можемо данас да заузмемо став, јер то тражи допунско изучавање и предлагања, и осталих који учествују у коначном одлучивању о тексту ове Резолуције.

На седници Одбора за друштвено-економске односе ми смо то имали; а то смо такође данас чули овде, као предлоге с Косова, предлоге Црне Горе, предлоге из Хрватске и готово из свих република. Колико су они реални, колико се уклапају у концепт политике за 1983. годину, то треба накнадно изучити и до коначног усвајања проверити. У том смислу је ова тачка — не сумња, већ захтев да се поново, још једанпут, провере неки елементи о којима је данас овде било речи. Ако није добро конципирано, то може да се поправи.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Možda bi mogla da se otkloni sumnja, odnosno sumnja u to da se sumnja. Možda bismo mogli reći tako — da Veće podržava orijentaciju na maksimalnu mobilizaciju svih materijalnih i ljudskih izvora, s tim, kako je drug Jaramaz sada objasnio, da se do konačnog predloga, još jednom provere sva ona kvantitativna predviđanja u vezi s kojima su bile stavljene argumentovane primedbe. Recimo, tako da postavimo. Onda bi bila podrška — što mislim da je iz cele diskusije ipak proizašlo — podrška toj maksimalnoj mobilizaciji. Mi to moramo činiti, ali istovremeno, bilo je pojedinačnih, nekih više nekih manje, argumentovanih primedaba na kvantitativne pokazatelje. Za to imamo sada cele dve nedelje, i više, rada svih na tome, gde i treba da bude mesta i za određena proveravanja onoga što je osporavano ili postavljeno kao zahtev da se još jednom proveriti.

Da li može ovako? (Da)

Reč ima delegat Boro Petkovski.

ДР БОРО ПЕТКОВСКИ /СР Македонија/:

Придружујем се предлогу друга Пекића да се не врши квантификација појединачних или групно датих мишљења. Ево зашто. Ми, делегати, смо се договорили да не иступамо данас овде појединачно, него, знајући да ће бити тридесетак дискусаната, договорили смо се да ја, у име делегата, изнесем, не само своје мишљење, већ и њихово. Ја сам на седницу Већа дошао, као и други македонски делегати, са мишљењем своје базе.

Према томе, ако квалификујемо шта је појединачно мишљење, онда је то и оно што није било моје мишљење. Донео сам мишљење базе која ме је делегирала. Према томе, чини ми се да дефинисање појединачних мишљења или ширих, групних, итд., није у реду. Даље да не објашњавам. Прихватам ово објашњење друга Пекића. Уз материјал, односно уз мишљење Већа, треба да иде и једно пропратно писмо. Зашто да компликујемо живот кад он није тако компликован. Био је врло једноставан кад смо давали те предлоге и та мишљења. Онако како су давана, треба да буду достављена Већу република и покрајина.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Kako? „I druga mišljenja koja su vidljiva iz izveštaja i priložene diskusije”?

Reč ima delegat Jovica Lazarević.

JOVICA LAZAREVIĆ (SR Bosna i Hercegovina):

Razumijem teškoće prilikom izrade ovog dokumenta. Ipak bih htio da kažem da i pored svih tih teškoća, nije dobro da se o sferi proizvodnje i potrošnje hrane, i materijalnim i drugim problemima o kojima je danas bilo riječi (nekoliko drugova delegata je o tome diskutovalo) ne kaže ništa u ovom dokumentu.

Ovdje se dosta govori o budžetskoj potrošnji, o potrošnji uopšte, a o sferi proizvodnje i potrošnje hrane — ni riječi.

Ja mislim da to ni za naše Vijeće nije dobro. Ni javnost to neće primiti s razumijevanjem — postaviće pitanje da li Savezno vijeće smatra da u toj oblasti nema ozbiljnih problema, da ne treba ništa da se kaže.

Predlažem da se uporedi poglavlje Rezolucije o poljoprivredi s Preporukom koju je ovo Vijeće utvrdilo u septembru-oktobru prošle godine, te da se iz Preporuke, koja ima dugoročniji značaj, izvuku konkretni zadaci i usklade s njom dijelovi ove Rezolucije.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Ko dalje želi reč?

Ima reč delegat Vulnet Starova.

ВУЛНЕТ СТАРОВА /CP Македонија/:

Ja предлажем да ми ипак ово дато мишљење усвојимо, будући да смо заинтересовано Веће и, по Пословнику, дајемо мишљење Већу република и покрајина. Према томе, долазећи данас на седницу, ми смо сви у републикама добили мишљење и извршних већа о свим материјалима, о Резолуцији, о свим отвореним питањима. То што је актуелно за Македонију, није актуелно за Босну и Херцеговину. То је комплекс питања о коме ће се Веће република и покрајина 16. децембра договарати на седницама и одбора и Већа.

Мислим да, како је предложио друг Јарамас, мишљења одбора представљају један комплексан материјал, који може да послужи Већу република и покрајина приликом одређивања за Резолуцију за наредну годину.

Желим да се у ставу 2. мишљења — Ублажавање проблема пораста незапослености, избрише реч „пораста”, него да се каже: „незапослености и вођења активне социјалне политике”, у оном духу како смо дискутовали у претходној тачки дневног реда.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Da li još ko želi reč?

Želeo bih da upozorim na tri-četiri stvari, kao delegat a ne kao predsednik Veća.

Prvo, na 2. strani 2. odeljka čitamo:

„Veće naglašava punu odgovornost republika i autonomnih pokrajina u realizaciji opredeljenja izraženih u Nacrtu rezolucije” itd.

Tu se Veće opravdano obraća republikama i autonomnim pokrajinama. Međutim, nije reč samo o njima, jer je isto tolika i odgovornost organa Federacije, organa opština, pa i samog udruženog rada. Predložio bih zato da se to tako upotpuni.

Na strani 3. u 2. odeljku:

„Veće smatra da bi trebalo što pre konkretizovati rešenja otvorenih bitnih sistemskih pitanja”. Nisam siguran da ovakva formulacija verno odražava našu diskusiju. Naime, svi se slažu, tako sam barem ja razumeo prateći diskusiju, da treba konkretizovati rešenja, ali s punom pažnjom, ne brzopleto. Tako, predložio bih da kažemo da Veće smatra da bi trebalo s punom pažnjom, odgovornošću, što pre konkretizovati. Ili, da kažemo: „s punom pažnjom i odgovornošću što pre konkretizovati rešenja”. Naime, video sam da je nekim delegatima prilično smetalo insistiranje na brzini.

Treća primedba je u vezi s oslanjanjem na sopstvene snage. Delegat Boro Petkovski je posebno upozorio, kada je govorio o terminologiji, i na dikciju upravo u vezi sa sopstvenim snagama. On je predložio da ispustimo te kvalifikacije. Ja bih predložio, kao najbolje, da izbegnemo sve te teškoće koje mogu proizaći iz različite terminologije i da kažemo, odnosno da se opredelimo da se traži dosledno oslanjanje na sopstvene snage. Znači, ne u jednoj situaciji ovako, a u drugoj onako.

Ako bi bilo prihvatljivo, predložio bih da na 1. i 3. strani stavimo: „dosledno oslanjanje na sopstvene snage.”

Na 4. strani, u vezi s funkcionisanjem jedinstvenog jugoslovenskog tržišta. Danas je bilo diskusija i prilično su kritikovana ona rukovodstva koja su se usredsredila na to da podele ono što dođe za snabdevanje, na taj način i nehotice narušavajući jedinstveno jugoslovensko tržište. Mislio

sam da bi bilo dobro da se na 4. strani, odmah na početku ii na kraju prvog odeljka kaže: „Veće se energično zalaže za jačanje odgovornosti svih nadležnih faktora u snabdevanju potrošnih proizvoda od vitalnog značaja, s tim da istovremeno treba preduzimati sve mere protiv prakse kojom se narušava funkcionisanje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta”. Pri tome imam u vidu i stav Ustavnog suda Jugoslavije, Ustavnog suda Slovenije, pa i diskusije i stavove koji su bili zauzeti na drugim društvenim forumima. Mislim da bi to bilo dobro ovde dodati.

U vezi s diskusijom druga Jovice Lazarevića, mislio sam da bismo možda mogli odmah ovde, pod II, reći: „ističući ili smatrajući proizvodnju hrane jednim od prioriternih zadataka u programu dugoročne ekonomske stabilizacije i, uopšte, u ekonomskoj i političkoj stabilizaciji, Veće posebno upozorava na svoje stavove koje je zauzelo u Preporuci itd.”.

Dodavanjem takve rečenice mislim da bismo stvorili balans u tekstu. Na taj način će to u određenom smislu doći više do izražaja u izveštaju radnih tela, nego u diskusiji koja je bila danas ovde u Veću. Ako prihvatimo i sugestiju druga Jaramaza — da radna tela Veća koja su podnela izveštaje, i delegati, nastave da ostvaruju saradnju i u vreme usaglašavanja stavova u Veću republika i pokrajina, i da utkaju mišljenja Veća, biće još značajnije. Mi smo to radili i ranije i bilo je uspešno.

Tako, smatram da usvajanjem ovog mišljenja nije završen posao ovog Veća i delegata ovog Veća, već je potrebna određena akcija i za ostvarivanje tog mišljenja. Mislim da je to sasvim u skladu s Poslovnikom, upravo u ostvarivanju jedinstva nastupanja kad je reč o osnovnim pitanjima Skupštine SFRJ kao celine.

Molim da se Veće izjasni da li prihvata ovako formulisano mišljenje. Možda i drug Jaramaz želi nešto da kaže, jer on je podneo predlog mišljenja.

Ima reč delegat Stojan Jaramaz.

СТОЈАН ЈАРАМАЗ, известилац Радне групе:

Примедбе овде дате ради побољшања текста, које сте ви сада коментарисали, мислим да

су прихватљиве, јер не мењају суштину расправе коју смо имали и суштину поднетих предлога. Складније се говори о појединим проблемима, а нарочито о сопственим снагама. Мислим да је то прихватљиво. Затим, предлог да се брише „пораст незапослености” је, исто тако, прихватљив.

На страни 2. стоји: „Веће наглашава пуну одговорност не само република и аутономних покрајина, него свих учесника у реализацији ...”. Мислим да је и то прихватљиво.

На страни 3: „Веће сматра да би требало што пре конкретизовати решења отворених битних системских питања”. Ви сте предложили „с пуном пажњом”. Мишљења сам да је то сасвим нормално.

На страни 4. сте дали одређене предлоге. Сmatрам да су и они прихватљиви.

Сmatрам да би с овом допуном, која је, по мом мишљењу врло значајна — да усвајањем овог мишљења не престаје рад нас, делегата, на доношењу коначне Резолуције за 1983. годину, преко радних тела и у расправи радних тела Већа република и покрајина — да бисмо на тај начин могли веродостојније да представимо овде изнесене предлоге, који — још једанпут овде подвлачим и стојим иза тога — морају бити до краја изучени пре него што се заузму коначни ставови.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Zahvaljujem drugu Jaramazu.

Da li ima još primedaba, sugestija, pitanja ili neslaganja?

Ima reč drug Raif Dizdarević.

RAIF DIZDAREVIĆ (SR Bosna i Hercegovina):

Radna grupa sada rediguje.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Jeste, Radna grupa sada rediguje, a kad kažemo rediguje, to znači da obavlja redakcijski posao, ne menjajući ništa suštinski. Mislim da možemo

poveriti to Radnoj grupi, kojom rukovodi drug Jaramaz. Potrebno je da Radna grupa danas završi rad.

СТОЈАН ЈАРАМАЗ, известилац Радне групе:

Ja бих молио да то буде данас, после седнице.

PREDSEDNIK DR ANTON VRATUŠA:

Dobro, to će se onda dostaviti Veću republika i pokrajina.

Ja bih imao još jednu sugestiju: sa predlogom Veću republika i pokrajina, da se to mišljenje dostavi skupštinama republika i pokrajina, znači, da ga imaju pri ruci, odnosno da mogu voditi o njemu računa i kada daju smernice delegacijama skupština republika i pokrajina za usklađivanje u Veću republika i pokrajina.

Da li je to prihvatljivo? (Da)

Time smo završili današnji rad. Dobro je što smo imali samo tri tačke dnevnog reda, ove suštinske. Vidite, ipak smo bili zaposleni ceo dan i korisno smo iskoristili vreme.

(Sednica je završena u 18 časova i 56 minuta)

Sekretariat Skupštine SRG
dokumentacija

SADRŽAJ

I Pre dnevnog reda:

1. Utvrđivanje dnevnog reda
2. Pitanja delegata i odgovori

Govorili:

Marjan Rožič (SR Slovenija)
Mustafa Šabić (SR Bosna i Hercegovina)
Stevo Stanivuković (SR Hrvatska)
Štefica Bahtijarević (SR Hrvatska)
Vjekoslav Vidjak (SR Hrvatska)
Tatjana Holjevac—Koren (SR Hrvatska)
Boro Petkovski (SR Makedonija)
Zija Novobrdali (SAP Kosovo)
Magdalena Banović (SR Slovenija)
Mato Krstović (SR Crna Gora)
Stevan Gojšina, podsekretar u Saveznom komitetu za energetiku i industriju
Luka Reljić, član SIV-a i savezni sekretar za tržište i opšte privredne poslove
Dragutin Grupković, zamenik saveznog sekretara za finansije
Danil Juhas (SAP Vojvodina)
Stojan Jaramaz, isvestilac Radne grupe

II Dnevni red:

1. Verifikacija mandata delegata izabranog u Savezno veće Skupštine SFRJ na dopunskom izboru u Socijalističkoj Republici Makedoniji 10

Prilozi:

— Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za izbor i opoziv delegata Saveznog veća Skupštine SFRJ o verifikaciji mandata delegata izabranog u Savezno veće Skupštine SFRJ na dopunskom izboru u Socijalističkoj Republici Makedoniji

2. Nacrt rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1983. godini — radi davanja mišljenja Veću republika i pokrajina. 11

Prilozi:

- Nacrt rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1983. godini
- Izmene i dopune Nacrta rezolucije
- Obrazloženje izmena i dopuna Nacrta rezolucije
- Prečišćeni tekst Nacrta rezolucije
- Ispravka u Nacrtu rezolucije

- Analiza o ostvarivanju Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1983. godini
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-ekonomske odnose o Nacrtu rezolucije
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za društveno-političke odnose o Nacrtu rezolucije
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za narodnu odbranu o Nacrtu rezolucije
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za budžet Federacije o Nacrtu rezolucije
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o Nacrtu rezolucije
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za pitanja boraca i vojnih invalida o Nacrtu rezolucije
- Izveštaj Komisije Skupštine SFRJ za informisanje o Nacrtu rezolucije o politici ostvarivanja Društvenog plana Jugoslavije za period od 1981. do 1985. u 1983. godini
- Pismo Saveznog izvršnog veća o Nacrtu rezolucije
- Ekspoze predsednika Saveznog izvršnog veća na sednici Veća republika i pokrajina (10. XI 1982) o Nacrtu rezolucije
- Informacija o aktivnostima u okviru Savezne konferencije SSRNJ u vezi s pitanjima stabilizacije politike u ovoj godini i utvrđivanje Rezolucije o ostvarivanju Društvenog plana Jugoslavije za period 1981– 1985. u 1983. godini
- Radni tekst mišljenja Saveznog veća u vezi sa donošenjem Nacrta rezolucije

Govorili:

Savo Savatić (SR Srbija)
 Ivica Lovrić (SR Bosna i Hercegovina)
 Mihailo Brajović (SR Crna Gora)
 Jože Utenkar (SR Slovenija)
 Žarko Kolenda (SR Bosna i Hercegovina)
 Slobodanka Vesković (SR Srbija)
 Vladimir Vukmirović (SR Crna Gora)
 Jože Skodlar (SR Slovenija)
 Boro Petkovski (SR Makedonija)
 Vehbija Hajradini (SAP Kosovo)
 Jovica Lazarević (SR Bosna i Hercegovina)
 Hajrić Talić (SR Bosna i Hercegovina)
 Fatima Hadžialić (SR Bosna i Hercegovina)
 Tomislav Kovač (SR Hrvatska)
 Marjan Rožič (SR Slovenija)
 Čeda Stoisavljević (SAP Vojvodina)
 Vjekoslav Vidjak (SR Hrvatska)
 Rado Roter (SR Slovenija)
 Dušan Pekić (SR Hrvatska)
 Slavica Marković (SAP Vojvodina)
 Stevo Stanivuković (SR Hrvatska)
 Ljubica Mikša (SR Slovenija)
 Milenko Stanić (SAP Vojvodina)
 Štefica Bahtijarević (SR Hrvatska)
 Nevzat Aliji (SR Makedonija)
 Junuz Aršinović (SR Bosna i Hercegovina)
 Miloš Sinđić, generalni direktor Saveznog zavoda za društveno planiranje
 Stojan Jaramaz, izvestilac Radne grupe
 Vulnet Starova (SR Makedonija)

3. Analiza o zapošljavanju mladih, s posebnim akcentom na zapošljavanje pripravnika .58

Prilozi:

- Analiza o zapošljavanju mladih, s posebnim akcentom na zapošljavanje pripravnika
- Materijal „Zadaci Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije u ostvarivanju politike zapošljavanja”
- Predlog mera i aktivnosti za veće zapošljavanje, posebno mladih stručnih kadrova
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za rad, zdravlje i socijalnu politiku o zapošljavanju mladih, s posebnim akcentom na zapošljavanje pripravnika
- Materijal Komisije saveznih društvenih saveta za probleme ekonomske stabilizacije „Problemi zaposlenosti i pravci i aktivnosti za njihovo rešavanje”

Govorili:

Dr Đorđe Jakovljević, član SIV-a i predsednik Saveznog komiteta za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu

Nevenka Novaković (SR Bosna i Hercegovina)

Predrag Jovanović, predstavnik Veća Saveza sindikata Jugoslavije

Gaja Ninković (SAP Vojvodina)

Janko Pučnik (SR Slovenija)

Zdenka Vojnić—Tunić (SAP Vojvodina)

Zija Novobrdali (SAP Kosovo)

Pino Degrassi (SR Hrvatska)

Milka Takeva—Gligorijević (SR Makedonija)

Stojan Bjelajac (SR Bosna i Hercegovina)

4. Predlog za razrešenje i imenovanje zamenika generalnog direktora Službe društvenog knjigovodstva Jugoslavije.75

Prilozi:

- Predlog Komisije Skupštine SFRJ za izbor i imenovanja za razrešenje i imenovanje zamenika generalnog direktora Službe društvenog knjigovodstva Jugoslavije

